

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Soudobé umělecko-hudební kontexty předškolní pedagogiky ve světle pedagogického výzkumu

Contemporary artistic-musical contexts of the preschool education
in the field of pedagogical research

Bc. Petra Bobková

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Soudobé umělecko-hudební kontexty předškolní pedagogiky ve světle pedagogického výzkumu vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 15. 4. 2016

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji doc. PaedDr. Miloši Kodejškovi, CSc. za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytnul během zpracování diplomové práce.

Dále děkuji své rodině za veškerou podporu.

ABSTRAKT

Námětem diplomové práce je v teoretické rovině postihnout středoškolskou pedagogickou problematiku, a to především v metodologických přístupech k pedagogice předškolního věku. Na toto téma se autorka zaměří z pohledu učitelů středních pedagogických škol.

V teoretické části pojedná o psychických znacích dítěte předškolního věku v kontextu integrace a polyestetizace. Bude charakterizovat procesy, v nichž dochází k utváření osobnostních hodnot. Postihne dynamiku soudobých proměn společnosti a rodiny i odborného pohledu na výchovu v mateřských školách v osobnostním pojetí výchovy a vzdělávání.

Výzkum přiblíží názory na současné potřeby pedagogické praxe a její reflexi s odbornou pedagogickou, vědeckou nebo i akademickou rovinou, které budou zjišťovány prostřednictvím rozhovorů s učiteli s dlouholetou praxí ve středních pedagogických školách v České republice a dotazníků pro studenty středních pedagogických škol.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dítě předškolního věku, integrativní výchova, mateřská škola, osobnostní pojetí, pedagogická teorie a praxe, polyestetická výchova, rodina, společenské proměny, umělecká výchova.

ABSTRACT

The thesis in theoretical layer deals with issues of pedagogical secondary schools, particularly in methodological approaches to preschool education. The author will focus on this topic from the perspective of high-school of pedagogy teachers.

She will elaborate on psychological characteristics of a preschool age child in the context of integration and polyaesthetization. She will characterise processes by which personal values are formed. She will deal with dynamics of contemporary changes of both society and family and with perception of education in kindergartens in the field of personality concept of education.

The research will introduce opinions on contemporary needs of pedagogical practice and its reflection on professional pedagogical, scientific and academic grounds that will be ascertained through the means of interviews with teachers having a long-time experience with teaching at pedagogical high schools in the Czech Republic and by survey among secondary pedagogical school's students.

KEY WORDS

Preschool child, integrative education, kindergarten, personality concept, pedagogical theory and practice, polyaesthetic education, family, social changes, artistic education.

OBSAH

I Teoretická část	10
1 Osobnost dítěte předškolního věku	10
1.1 Názorové spektrum o problematice utváření osobnosti	10
1.2 Osobnost dítěte předškolního věku	13
1.3 Umělecké vzdělávání.....	22
2 Vztah vnějšího prostředí a dítěte předškolního věku v proměnách historického vývoje.	27
2.1 Proměny společnosti.....	27
2.2 Proměny mateřské školy	31
2.3 Proměny rodiny	34
II Praktická část	41
3 Pedagogický výzkum v umělecké oblasti v kontextu předškolní výchovy.....	41
3.1 Předmět a cíle výzkumu.....	41
3.2 Výzkumné otázky a jejich vyhodnocení	42
3.3 Organizace výzkumu	43
3.4 Metody výzkumu	44
4 Vyhodnocení výzkumu	49
4.1 Vyhodnocení interview s učiteli středních pedagogických škol se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a se zaměřením na hudební výchovu	49
4.2 Vyhodnocení dotazníků pro studenty středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni učiteli se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a se zaměřením na hudební výchovu	77
4.3 Reflexe výzkumu.....	98
Závěr	102

Seznam použité literatury.....	104
Seznam použitých informačních zdrojů.....	109
Seznam grafů a tabulek	110

Úvod

Diplomová práce Soudobé umělecko-hudební kontexty předškolní pedagogiky ve světle pedagogického výzkumu se snaží o úzký vhled do středoškolské pedagogické problematiky. A to ve dvou rovinách: v teoretické oblasti a v metodologických přístupech k výchově a ke vzdělávání dítěte předškolního věku.

V teoretické oblasti se zaměřuje na osobnost dítěte předškolního věku, na kterou se hledí prostřednictvím osobnostních pojetí. Názorové spektrum o problematice utváření osobnosti je představeno prostřednictvím děl Zdeňka Heluse, Pavla Říčana, Radima Palouše a Wolfganga Roschera. Pro českou pedagogiku jsou nejbližší koncepce Zdeňka Heluse a Pavla Říčana.

Umělecká oblast, jež je důležitá pro utváření osobnosti, vstupuje do připraveného dětského vědomí, přináší hodnoty, které akcentují sociální zřetel, ale vedou i k rozvoji komunikace a učení. Při vědomém uskutečňování uměleckého prožitku dochází k propojování hemisfér: kognitivních (rozumových) procesů a emotivních procesů.

Vnější činitelé, jež mají na osobnostní rozvoj dítěte taktéž velký vliv, se ve srovnání s předrevolučním obdobím v praktické oblasti vyvíjí v pozitivním a též i v negativním smyslu (akcelerace, stagnace, regrese). Dítě se dostává do jiných podmínek, než které zažili jeho rodiče. Používá zcela odlišné způsoby technologické komunikace, vnímá životní prostředí ve velkých a rychlých proměnách. V tomto smyslu se utváří jeho životní hodnoty, které jsou v jiné struktuře a hodnotové akcentaci, než byly dříve u jeho rodičů. Do praxe zase vstupují nové teorie, které reflektují život tzv. postmoderní společnosti (neoliberalismus ve výchově a vzdělávání v prostředí angloamerické civilizace).

Cílem práce je zjistit, zda je elementární estetická výchova ze všech aspektů výchov dětí předškolního věku hodnocena učiteli středních pedagogických škol (se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání, na hudební výchovu) a jejich studentů jako nejvýznamnější rozvojový činitel. Snaží se také vymezit vliv vnějších činitelů (rodiny, mateřské školy a společnosti) na osobnostní rozvoj dítěte předškolního věku. Dále třídí názory učitelů na středních pedagogických školách a studentů na současné potřeby pedagogické praxe a její reflexi v odborné pedagogické, vědecké a akademické rovině.

Na tuto problematiku se zaměřujeme z pohledu učitelů na středních pedagogických školách (specializace na předškolní výchovu a vzdělávání, hudební výchovu) a jejich středoškolsky vzdělávaných studentů. Vyučující i studenti hledí na dítě předškolního věku v kontextu uměleckého vzdělávání, historických proměn společnosti, rodiny a mateřské školy a také vyjadřují své názory na současné potřeby pedagogické praxe a její reflexi v odborné pedagogické, vědecké a akademické rovině.

Domníváme se, že je nutné, aby se nové vědecké přístupy, kterými se díváme na výchovu a vzdělávání dítěte předškolního věku, přesunuly do praktické roviny. Pokud by se o tento transfer odborně nepečovalo, tak by teoretické koncepce byly zbytečné – nemohou totiž žít jen samy pro sebe.

I Teoretická část

1 Osobnost dítěte předškolního věku

1.1 Názorové spektrum o problematice utváření osobnosti

1.1.1 Vymezení pojmu osobnost

Existují různá vysvětlení tohoto pojmu, metody poznávání osobnosti a rozmanité přístupy k jejímu žádoucímu ovlivnění.

Nejhojněji se lze setkat s následujícími důrazy:

- „*Osobnost je jedinec jako psychologický celek,*
- *osobnost je člověk jako subjekt,*
- *osobnost je to, čím se člověk liší od druhých lidí.*“¹

Člověk jako osobnost je bytost hodná chování jako k prožívajícímu a jednajícímu subjektu. Jako k bytosti aktivní a jednající z vlastní iniciativy. Jako k bytosti s vlastní individualitou, jež si zaslouží respekt. Tato individualita je tvořená strukturovaným celkem vzájemně souvisejících vlastností.²

1.1.2 Osobnostní pojetí v dílech Z. Heluse, P. Říčana, R. Palouše, W. Roschera

Osobnostní hodnoty vycházejí z osobnostního pojetí. Náhledů na osobnost a jejich pojetí je velmi mnoho. Některé přeceňují nebo nedoceňují vnitřní nebo vnější činitele. Pro českou pedagogiku je nejbližší koncepce Zdeňka Heluse a Pavla Říčana.

---

¹ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče.* 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-807-3676-285, s. 103.

² HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy.* 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015, 399 stran. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

1.1.2.1 Osobnostní pojetí Zdeňka Heluse

Zdeněk Helus vysvětluje osobnostní pojetí dítěte jako odkaz k poznávání dítěte, apel na respekt a rozvoj jeho osobnosti. Dítě dostává prostor k aktivnímu projevu a iniciativě, má možnost tvořit, přicházet s vlastními nápady, je obklopeno aktivizujícími impulzy, jsou mu oporou milující a citlivé osoby. Prožívá tedy své dětství a zároveň překonává nižší vývojová stádia, aby se dostalo k vyšším.

Osobnostní pojetí Zdeňka Heluse klade důraz nejen na rozvinutí osobnostních kvalit (překonávání nedostatků a limitů), ale i na specifické kvality osobnosti dítěte, mezi které řadí otevřené prožívání, odkázanost, vývojové směřování a bohatství rozvojových možností.

„Pohled na dítě jako osobnost musí být nutně pohledem vývojovým, orientovaným na vznikání toho, čím je osobnost definována. Hledět na dítě jako na osobnost znamená zabývat se spíše než hotovými projevy jednotlivých kvalit osobnostního desatera tím, jak tyto kvality vznikají, vyvíjí se; případně jak jsou ve svém vznikání bržděny či deformovány. Stručně jednou větou: Dítě je osobností v dynamice jejího konstituování, vznikání.“³

1.1.2.2 Osobnostní pojetí Pavla Říčana

„Osobnost je individuum chápané jako integrace k seberealizaci v interakci se svým prostředím.“⁴

Říčan chápe osobnost jako integraci; jako slučování a sjednocování částí v celek. Pro duševně zdravého člověka v bdělém stavu by mělo být zcela samozřejmé, že jeho psychika spoluutváří celek, který je jednotný a harmonický. Pokud nastává konflikt a vnitřní jednota je oslabena, může docházet k otřesu integrity. Naopak silně prožívat integritu lze ve chvíli, kdy člověk učiní např. důležité pozitivní rozhodnutí.⁵

---

³ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-807-3676-285, s. 107.

⁴ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 5., rozš., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2007, 196 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1174-4.

⁵ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 5., rozš., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2007, 196 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1174-4.

V předškolním věku je přisuzován význam integritě, která respektuje základní psychický znak typický pro toto období – synkretismus (viz 1.2.1 *Znaky psychiky dítěte předškolního věku*).⁶

1.1.2.3 Osobnostní pojetí Radima Palouše

Profesor Radim Palouš je autorem monografie *Čas výchovy*, v níž zdůrazňuje potřebu, aby se jednotlivé vědní obory propojovaly a neviděly význam v segregaci vlastních hodnot, ale ve svém příspěvku pro ostatní vědní obory – v poznání. V této potřebě vidíme paralelu s výchovou a vzděláváním dítěte předškolního věku, které především kvůli synkretickému vnímání okolního světa vyžaduje komplexní pohled s jasnými souvislostmi, a které jde ruku v ruce s integrativitou a polyestetizací (viz 1.3.1 *Integrace* a 1.3.2 *Polyestetizace*).

Je tedy zřejmé, že by věci měly být nazírány v souvislostech – aby celostní (holistické) chápání světa vycházelo z pramenů. V této podstatné propojenosti a celistvosti se objevuje naděje, která pomáhá lidem se v problémech postmoderní doby snáze orientovat. Holistický přístup se stává přijatelnou cestou k poznání sebe sama v kontextu soudobého světa.⁷

„Do popředí se čím dál víc dostávají jednotlivé výchovné počiny na objednávku dne podle požadavků „společenské praxe“, tedy tzv. výchova praktická: v mládí se vychovává, aby chovanec byl v dospělosti vyzbrojen příslušnými vlastnostmi, ať už pro účely výrobního života nebo pro jiné funkce moderní společnosti, v dospělosti kvůli profesním sociálním změnám, ve stáří – pokud se o výchově ještě vůbec uvažuje – aby člověk v „sestupné části křivky života“ nějak přístojně dožil.“⁸

1.1.2.4 Osobnostní pojetí Wolfganga Roschera

Wolfgang Roscher, bývalý rektor Mozarteu v Salzburgu, spatřuje velký význam umění v antropologickém základu a vývoji lidstva.⁹

⁶ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 80-7178-829-5.

⁷ JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003, 223 s. ISBN 80-7254-329-6.

⁸ PALOUSH, Radim. *Čas výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-25415-2, s. 10.

⁹ KODEJŠKA, Miloš. (editor a kol.). 2007. *Everything depends on a good beginning – Jan Ámos Komenský. Compendium of the 2005 EAS European music congress in Prague*. Prague: Charles University, Prague, Faculty of education 2007. ISBN 80-7290-293-4.

Vliv uměleckého vzdělávání spatřuje v průniku aspektů (interkulturní, tradičně interaktivní, sociálně integrativní, interdisciplinární, multimediální) a dimenzí (prostor, čas, společnost, věda, umění). Průniky aspektů a dimenzí realizuje především v Mozarteu, což je institut pro integrativní hudební výchovu a polyestetické vzdělávání, o jehož založení se také zasadil. Pro dítě předškolního věku je nejen v rozvoji elementární umělecké výchovy integrativita a polyestetika velmi přínosná, protože koresponduje se synkretizmem, ale i v přirozeném propojování uměleckých a mimouměleckých činností, které se nabízí propojeně a v souvislostech.¹⁰

1.2 Osobnost dítěte předškolního věku

Termínem „předškolní období“ se definuje věk dítěte od tří do šesti let. Jedná se o období, kdy se rozvíjí velmi rychle po všech stránkách. Rozvíjí se inteligence, tvořivost, prosociální chování. Vývojovým úkolem této fáze je iniciativa regulovaná svědomím.¹¹

Osobnost dítěte předškolního věku je chápána jako soubor základních faktorů (biologických, psychologických a sociokulturních) určujících obecnější tendence k nějakému stabilnějšímu typu chování a prožívání. Z psychologického pohledu se osobnost utváří již od počátku života a projevuje se ve společenských vztazích ve všech oblastech – v prožívání, uvažování a chování. Charakteristickými vlastnostmi a působením vnitřních a vnějších faktorů se v dítěti utváří jedinečná a neopakovatelná osobnost.¹²

V souladu s tím, jak se stává struktura osobnosti dítěte komplikovanější, vystupují do popředí i jeho další potřeby. Především se rozvíjí potřeba sociálního styku s dětmi, ale i s dospělými v souvislosti se stoupající potřebou nezávislosti. Pokud jsou potřeby dítěte respektovány a vhodně stimulovány, dospívá ke konci tohoto období k další vývojové fázi. Dosahuje školní zralosti a vstupuje do základní školy.¹³

---

¹⁰ Int. Gesellschaft für Polyästhetische Erziehung. *Die 5 Aspekte Polyästhetischer Erziehung* [online]. 2007 [cit. 2015-09-21]. Dostupné z: <http://www.igpe.eu/>

¹¹ ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2013, 300 s. ISBN 978-80-262-0532-6.

¹² LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

¹³ NOVÁKOVÁ, Jana. *Osobnost dítěte v kontextu rodiny a školy*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta.

1.2.1 Znaký psychiky dítěte předškolního věku

Poznání psychických znaků dítěte je nezbytné pro jakékoliv praktické záměry ve výchově a při vzdělávání dětí předškolního věku. Ovlivňují totiž citové zrání, vůli i smyslové poznání.

K základním psychickým znakům dítěte v předškolním věku se řadí konkretismus, eidetismus, prezentismus, topizmus, egocentrismus, zosobňující dynamismus, labilita chování a synkretismus.¹⁴

Konkretismus, označován také pojmem centrace, je typický jev, při kterém dítěti jakoby splývá věc a myšlenka v jedno. Dítě ulpívá na nějakém nepodstatném znaku, který zobecňuje. Například všechny objekty, které mají dvě uši a jsou chlupaté, jsou pro dítě psem. Tento jev se nejintenzivněji vyskytuje v období před vstupem do mateřské školy.¹⁵

Eidetismus je téměř shodně utvořená auditivní nebo vizuální představa z původní smysly vnímané skutečnosti. Proto dospělý člověk prohrává při hře Pexeso. Dítě má jasnou vizuální představu o tom, kde byla před chvílí jaká karta odhalena.

Prezentismus je znak, který se projevuje vnímáním přítomnosti. Nedokáže se orientovat v minulosti ani v budoucnosti. Nerozumí tedy ani termínům určujícím časovou orientaci. Učí se rozumět alespoň časovým pojmům, které si dokáže představit, jako jsou: ráno, po večerníčku, po obědě, před svačinkou apod.

Topizmus má za následek to, že dítě respektuje jen prostorovou dimenzi, kterou vnímá počítky, ve které se pohybuje a jež ho obklopuje. Orientuje se doma, v blízkém okolí, zná cestu do školky a do obchodu, ale už se neorientuje v prostorové dimenzi státu, ve světě či vesmíru.

Egocentrismus je asi nejznámější vlastností dětí tohoto věku. Jedná se o vlastnost, která přitahuje veškerou pozornost na jednání i myšlení směrem k sobě samému. Upřednostní vždy své potřeby a přání nad potřebami sourozence nebo kamaráda. Proto je nutné učit děti spolupráci a kooperaci. Nejprve ve dvojicích, ve trojicích a až později v menších skupinách.

---

¹⁴ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002, 76 s. ISBN 80-729-0080-3.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2014, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Zosobňující dynamismus vrcholí kolem pátého roku. Projevuje se zejména fyziognomizmem. Dítě v předškolním období si představuje, že všechno má svou tvář, vše žije, dýchá, pulzuje, mluví, zpívá, směje se. Například v kresbě slunce, měsíce, mraků vše zobrazuje s úsměvem, nosem a očima. Zosobňující dynamismus se objevuje zejména v elementárním stádiu hudební pedagogiky a má nenahraditelný přínos; otevírá dveře, rozehrává hry, produkuje metaforicky různé kroky vstříc poznávání a v neposlední řadě rozvíjí myšlení.¹⁶

Labilita chování je charakteristická prudkými přechody nálad a je tím častější, čím je dítě mladší. Proto není divu, když dítě plynule přechází z pláče do smíchu a naopak.

Synkretismus je psychický znak, který je typický komplexním a nerozčleněným vnímáním okolního světa. Dítě má schopnost vnímat svět jako živý, dynamický celek. Při pobytu ve školce tedy nevnímá jednotlivé činnosti, ale den jako celek propojený v jedno motivační téma. Synkretický – celostní, holistický charakter tohoto vnímání je spojencem uměleckého pedagoga. Učitel má možnost postupně diferencovat, z celku vybírat a upevňovat části i prvky. V předškolním věku tak vzniká tendence citlivými zásahy rozrušovat synkretismus, a tak probouzet utváření analyticko-syntetického myšlení, které vrcholí v době, kdy dítě vstupuje do povinné školní docházky.¹⁷

1.2.2 Mechanismy percepce a apercepce

Základní psychické znaky dítěte předškolního věku se dotýkají také jeho vnímání okolního světa. Do percepce a apercepce zasahuje především egocentrismus, synkretismus a fenomenismus – vnímání objektu přesně tak, jak se dítěti jeví i přes to, že tento pohled může být zkreslující.¹⁸

---

¹⁶ ČUNDERLÍKOVÁ, Eva a Juraj HATRÍK. *Kapitoly z integratívnej umeleckej pedagogiky a didaktiky*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2012. ISBN 978-80-8052-412-8.

¹⁷ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002, 76 s. ISBN 80-729-0080-3.

¹⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.

1.2.2.1 Percepce

Percepce vychází ze slova *percipere*, což se z latinského jazyka překládá jako *přijímat*. Percepce se definuje jako složitý analyticko-syntetický proces s významnou úlohou kognitivní a emocionální složky osobnosti. Je to základní kognitivní proces, který umožňuje být v interakci s okolím a účelně jednat.

Jejím základem je pozorování a poznávání nějakého objektu prostřednictvím smyslového vnímání, smyslových receptorů. Výsledkem je psychický obraz objektu – vjem, soubor vlastností předmětů, jež působí na smyslové orgány. Pokud percipient zřetelně rozlišuje předmět a pozadí reality, může mozek provádět složitější operace (např. generalizace). Proto vyžaduje rozvoj percepce pozorného a aktivního vnímatele, ve vyšších fázích ještě intelektovou zralost a dispoziční způsobilost.¹⁹

1.2.2.2 Apercepce

Apercepce, z latinského *apercipere* – *vnímat*, je proces zpracování celostního a osobnostně profilovaného podnětu, při němž se zpracovává smyslová podoba, která proniká do jejího obsahu, rekonstruuje ji, prožívá a hodnotí na základě životní zkušenosti.²⁰

Je podmíněna znalostmi a zkušenostmi, osobností a celkovým psychickým životem. Vjemy, prožitky a představy jsou tedy ovlivněny individualitou vnímatele. Apercepce je souhrnně a stručně označována za soubor psychických procesů, které vedou k neopakovatelné intepretaci.²¹

1.2.2.3 Osobnost vnímatele

Způsob, průběh i kvalita vnímání je závislá, jak je zmíněno výše, na osobnostních charakteristikách vnímatele, na stupni jeho vybavenosti. Záleží na kvalitě schopností, dovedností, temperamentu, motivaci, charakteru, emocionální a percepční citlivosti atd.

---

¹⁹ POLEDŇÁK, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Supraphon 1984. ISBN 02-008-84.

²⁰ SECKÝ, Josef. *Vztah hudební percepce a aktivního provozování hudby u středoškolské mládeže*. Brno, 2009. Dizertační práce. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity.

²¹ KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008, 435 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7.

Dále je vnímání ovlivněno úrovní všeobecného vzdělání, životní zkušeností, zájmy a postoji.²²

Závislost kvality vnímání na osobnost a individuální rozdíly v psychických procesech způsobují, že efekt vlivu je značně rozdílný. Jedinec přijímá vše, co sám dovede a chce vnímat, co očekává a na co je zvyklý. Neexistuje tedy pouze jediný a u všech vnímatelů stejný prožitek.

Dítě předškolního věku ještě není schopno systematického poznávání. Všimne si podnětu, který ho nějakým způsobem zaujme, který se stal atraktivním nebo nápadným. Pokud vnímá celek, vnímá jej synkreticky a nedokáže jej analyzovat. Neuvědomuje si tedy ani to, že části tohoto celku mají k sobě nějaký vztah. Umožňuje mu ale orientaci v aktuální situaci.²³

1.2.3 Strukturální složky sebepojetí

„Ego samo má několik složek. Složkou integrující je globální Já. Globální Já propojuje procesuální Já (které je centrem prožívání a uvědomování si) s obrazem pojetí světa. Strukturální Já je sebeobrazem nebo sebepojetím. Do strukturálního Já patří sebevědomí, sebeúcta (relativně stálý citový vztah k sobě), sebehodnocení (citově podbarvený vztah k sobě v určitých dílčích situacích a činnostech). Sebeobraz se vyvíjí v sebepojetí pomocí procesů myšlení.“²⁴

Sebepojetí, neboli autokoncepce, a od něho se odvozující sebeřízení, neboli autoregulace, se vztahuje k jedinci samému. Zahrnuje pohled na sebe sama: na víru v sebe sama, na svou hodnotu a komplexní kompetenci.²⁵

Pozitivní i negativní sebepojetí se viditelně projevuje v chování a jednání – v komunikaci, interakci a mezilidských vztazích.

---

²² SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2013, 406 s. ISBN 978-80-246-2060-2.

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.

²⁴ SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2685-4, s. 14.

²⁵ REBER, Arthur S. *The Penguin dictionary of psychology*. 2nd ed. London: Penguin Books, 1995, 880 s. ISBN 0140512802.

Sebepojetí je široký pojem. Je to komplexní, celistvý obraz představ o sobě samém. Pod tuto kategorií se řadí následující subkategorie: sebehodnocení, sebedůvěra a sebeúcta, sebevědomí, sebereflexe a sebeláska.

1.2.3.1 Sebehodnocení

Základem sebehodnocení je znalost vlastních kompetencí, zkušeností s úspěchem a neúspěchem, hodnocením a kritikou druhých směrem k jedinci. Sebehodnocení se tedy dotýká názorů a soudu o sobě samotném ve srovnání s ideálem, porovnání s druhým nebo vzhledem k nějaké normě.

Sebehodnocení souvisí se standardy, kterými si jedinec vyjasňuje, jaké změny či úrovně chce dosáhnout. Schermer²⁶ zmiňuje tři druhy takových standardů: kritériální (dosažení zamýšlené úrovně), sociálně srovnávací (porovnávání svého výkonu s výkonem člověka, kterému se chce připodobnit) a individuálně srovnávací (porovnání svého výkonu s minulým a současně dosaženým či výkonu, kterého chce v budoucnu dosáhnout).

Východiskem bývá hodnotící nesoulad mezi ideálním Já (jaký chce být) a reálným Já (jaký ve skutečnosti je). Rozdíl mezi reálným Já a ideálním Já vyjadřuje míru spokojenosti, sebevědomí a sebeúcty. Pokud jedinec se sebou není spokojený, má nízké sebevědomí a rozdíl je tedy veliký. Jestliže na postu ideálního Já stojí dokonalý model, o to více je jedinec frustrován a sebevědomí se snižuje.²⁷

Helus²⁸ uvádí, že *“lidé s optimistickým sebehodnocením vidí eventuální příčiny neúspěchu spíše ve vnějších okolnostech, které lze nějak ovlivnit; neúspěch je tedy neodrazuje od pokračování v úsilí. Úspěch spatřují ve kvalitách své osobnosti – schopnostech, pevném odhodlání... dosažený úspěch je tedy posiluje. Naopak lidé s pesimistickým sebepojetím počítají spíše s alternativou neúspěchu, který přičítají sami sobě, o možnosti úspěchu z vlastních sil pochybují. S tím co bylo řečeno, úzce souvisí tendence některých lidí k sebenadhodnocování, jiných k sebpodhodnocování.“*

---

²⁶ SCHERMER, Franz. *Soziales Lernen*. In D. H. Rost (Hrsg.), *Handwörterbuch Pädagogische Psychologie*. Weinheim: Psychologie Verlags Union, 2010, s. 801-807.

²⁷ SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2685-4.

²⁸ HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 317 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0, s. 186.

Tento cit je i významným zdrojem sebeřízení – autoregulace. Pokud je jedinec nesouladem deprimován, dochází k ohrožení uspokojení jedné z vůbec nejsilnějších potřeb – potřeby sebeúcty, sebejistoty, sebedůvěry. Deprivace může vyvolat úzkost, bojácnost, agresivitu.

1.2.3.2 Sebedůvěra a sebeúcta

Sebedůvěra má tyto vlastnosti: je vědomá; je uspořádanou konfigurací; tvoří ji vjemy, hodnoty a ideály; jde o dočasnou hypotézu, již si člověk o skutečnosti vytváří, ne o realitu samu.²⁹

Míra sebedůvěry určuje další motivaci a úroveň cílů, kterou si jedinec dovolí stanovit. Přijatelná sebedůvěra je propojená se sebekontrolou a pocitem možnosti ovlivňovat svůj život.

Pokud je sebehodnocení spíše pozitivní, pak svým schopnostem jedinec důvěřuje. Jedinec s nízkým sebehodnocením se podceňuje, setrvává v pasivnější pozici, neaspiruje na lepší pozice, netroufá si prosadit své představy, zůstává na někom závislý, hledá oporu a pomoc u někoho jiného.

U dítěte se utváří sebedůvěra hodnocením sebe sama. Skládá se z několika částí, z nichž každá má svůj význam: ze vzpomínek, prostředí, vnímání vlastního těla, uspokojení potřeb. Jedná se o velmi křehké prvky, které se mohou podílet jak na harmonickém, tak disharmonickém rozvoji osobnosti.³⁰

1.2.3.3 Sebevědomí

Sebevědomí a sebedůvěra jsou pojmy významově blízké, přesto se od sebe zásadně liší. Sebevědomí kriticky hodnotí sebe sama z objektivního pohledu, zatímco sebedůvěra je zhodnocení subjektivních schopností.

Sebevědomí je vědomá vlastnost, která vyjadřuje názor na své schopnosti, vlastnosti a míru přijetí. Součástí zmíněného názoru není jen vědomí své ceny, kvality schopností,

---

²⁹ MELGOSA, Julián a Raul POSSE. *Umění výchovy dítěte*. Vyd. 1. Praha: Advent-Orion, 2003, 195 s. Život a zdraví. ISBN 80-7172-613-3.

³⁰ NOVÁK, Tomáš. *Jak vychovat sebevědomé dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 133 s. ISBN 978-80-247-4522-0.

předností a dovedností, ale i omezení, slabostí a neúspěchů, ale s vírou v úspěšné řešení budoucích úkolů a překonávání překážek. Tyto názory společně se zkušenostmi, ideály, hodnotami a výchovou utváří osobnost jedince. Sebevědomí umožňuje jedinci orientaci ve světě a stabilizaci vlastní činnosti.

„Výsledkem je definice sebevědomí, která vykazuje trojí pojetí. První a nejjednodušší způsob je definovat sebevědomí jako určitý postoj k určitému objektu, zahrnující pozitivní či negativní kognitivní, emocionální a behaviorální reakce. Druhý způsob definování sebevědomí je založen na konceptu nesrovnalosti mezi reálným (co jedinec je) a ideálním (jakým by jedinec chtěl být) vlastním já. Čím bližší jsou reálné a ideální já, tím vyšší je úroveň sebevědomí. Třetí způsob definování se zaměřuje na psychologické reakce jedince vůči sobě samému spíše než na samotný postoj. Tyto reakce mohou být pozitivní či negativní, což znamená, že jedinec akceptuje nebo neakceptuje sebe sama.“³¹

Sedláčková³² rozděluje sebevědomí na celkové sebevědomí, které vyplývá z vnímání kompetencí a aspirací a situační sebevědomí, které se utváří prostřednictvím srovnávání výkonů s požadavky, podmínkami).

Sebevědomí proniká do několika dimenzí: Já jsem, hodnocení Já, směřování, vyjádření moci, vyjádření role. Vyvíjí se v interakci s úzkou rodinou, vrstevníky, kamarády, učiteli apod.³³

Nízké sebevědomí je malá víra ve vlastní úspěch. Příčinou je příliš kritické a nízké hodnocení dítěte. Naopak zdravé sebevědomí je přiměřená míra úcty k sobě samému. Zdravým sebevědomím je myšleno i sebevědomí kritické.³⁴

---

³¹ STEVANOVIC, Ena. *Tréma u hudebníků a její prevence ve vzdělávacím systému*. 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.

³² SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2685-4.

³³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-7178-579-2.

³⁴ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

1.2.3.4 Sebereflexe

Pelikán³⁵ charakterizuje sebereflexi „jako prostředek sebeuvědomování, které je východiskem k tvorbě sebepojetí a ke snaze dosáhnout onoho ideálního Já prostřednictvím sebeformování a sebevýchovy“.

Sebereflexe jedince, ze které vyplývá sebepojetí, se utváří generalizováním poznatků o sobě samém, které získává v interakci s okolím. Jde o subjektivní zpracování signálů, které přijímá z vnějšího prostředí.

Selekce v seberefektivním vnímání je ovlivněna více faktory – jak osobnostními, tak situačními. Z osobnostních je to například aktuální sebepojetí, hodnotový systém, osobní světový názor. Ze situačních faktorů to může být kupříkladu očekávání, aktuální psychický stav apod.³⁶

1.2.3.5 Sebeláska

Sebeláska není rozumovým rozhodnutím, ale především citovým vztahem – láskou k sobě samému. Projevuje se sebeakceptací, která je výsledkem ambivalentních pocitů. Člověk by měl akceptovat sebe sama jak při úspěších, tak i při neúspěších. Pokud se to tak děje, lze mluvit o sebelásce.

Sebeláska je projevem důvěry k sobě samému, k vlastním prožitkům i projevům chování. Zahrnuje také sebeúctu a potvrzuje tak svou hodnotu. Potřeba sebevědomí, víry ve správnost a smysl svých pocitů a rozhodnutí ústí v sebeúctu.³⁷

Sebeláska přispívá k integraci jednotlivých strukturálních složek sebepojetí, prolíná je, dává jim význam a podporuje je.

---

³⁵ PELIKÁN, Jiří. *Pomáhat být: otevřené otázky teorie provázející výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 159 s. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 80-246-0345-4, s. 87.

³⁶ SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2685-4.

³⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

1.3 Umělecké vzdělávání

Přirozenou součástí života lidí a jejich emocionality je umění. Je to bezprostřední projev existence jedince, jeho schopností, vlastností, fantazie, emocionality a představivosti. Umění a vztah k němu se posuzuje z různých hledisek a funkcí. Funkce psychologická, která zahrnuje představivost, fantazii, paměť, myšlení. Dalšími funkcemi jsou funkce historické, estetické, výchovné, poznávací, duchovní, terapeutické, sociálně-komunikativní. V této souvislosti se mluví o různých druzích umění jako je poezie, literatura, tanec, sochařství, architektura, hudba, malířství, divadlo, fotografie, film, pantomima.³⁸

Umělecká oblast je elementárně důležitá pro osobnostní rozvoj dítěte předškolního věku. Vstupuje do jeho vědomí, vede k rozvoji ve všech oblastech, utváří hodnotové postoje. Významnými činiteli v osobnostním rozvoji jsou kognitivní a emotivní procesy, k nimž dochází při vědomém uměleckém prožitku propojením pravé a levé hemisféry.

Jednou z koncepcí, která se po roce 1990 rychle etablovala a rozvíjela, je integrativní hudební pedagogika a polyestetická výchova Wolfganga Roschera (1927 – 2002).³⁹

Integrativní a polyestetické vzdělávání je v dnešní době možné aplikovat na úrovni všech školských stupňů. Zejména v předškolní výchově a vzdělávání je však jejich význam zásadní právě z důvodu výskytu základního psychického znaku – synkretismu.

Pro dítě předškolního věku v sobě tyto druhy vzdělávání skrývají výzvu i poslání: se smyslovou spoluúčastí a při integraci uměleckých a mimouměleckých činností rozvíjí znalosti, dovednosti a citlivost pro krásu. Stimulují k tvořivosti a implantují do života dětí duševní a tělesnou rovnováhu.⁴⁰

---

³⁸ KRBAŤA, Peter, Martina KRUŠINSKÁ a Jaroslava ZELENIOVÁ. *Psychológia hudby nielen pre hudobníkov: od hľadania vzťahu k hudbe k umeleckému majstrovstvu*. 2., rozš. vyd. Bratislava: P. Krbaňa, 2008, 364 s. ISBN 978-80-969808-6-4.

³⁹ *Teorie a praxe hudební výchovy II: sborník příspěvků z konference českých a slovenských doktorandů a pedagogů hudebního vzdělávání v Praze v roce 2009* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-422-8.

⁴⁰ *Theory and practice of music education in schools: Visegrad doctoral forum, Prague 2013*. 1st ed. Prague: Charles University in Prague, Faculty of Education, 2014, 125 s. ISBN 978-80-7290-725-0.

1.3.1 Integrace

„Sloveso integrovat nachází v jazyce uplatnění od 18. století a zvláště pak od 20. století: zpočátku ve filozofii, později v mnoha dalších vědeckých disciplínách a nakonec, během posledních dvaceti let částečně inflačním způsobem také v běžné řeči. Základem je latinské slovo integrare (sjednocovat, scelovat) a přídavné jméno integer (nedotčený, celý), které mohou být odvozeny od příbuzných slov tangere (dotýkat se); tactus (dotek); intactus (nedotčený).“⁴¹

Prostřednictvím propojení vnímání, cítění, myšlení a jednání dítěte s uměleckými obory, např. hudebními, literárními, mediálními, výtvarnými či dramatickými, dochází k integraci.

„Techniky pěveckých, instrumentálních, pohybových nebo poslechových činností a jejich kultivace přímo prohlubují emocionální prožitek, který se často ještě násobí při zapojování většího počtu smyslů a v integraci s jinými muzickými nebo i dalšími činnostmi. Tak se utvářejí zcela bezprostřední postoje – relativně trvalé hodnoty v osobnosti. Vždyť osobnost je právě integrace k seberealizaci ve vztahu k vnějšímu prostředí, ale i k sobě samotnému.“⁴²

Integrace v předškolním věku má respektovat primární znak psychiky dítěte – synkretismus (celistvost a nerozčleněnost vnímání). Analyticko-syntetické myšlení se objevuje přibližně kolem šesti, sedmi let, proto je neúčinnější výchovně-vzdělávací metodou provázanost s různými vědními obory. Předměty si zanechávají určitou samostatnost, ale jednotlivé činnosti systematicky propojuje a utváří programové bloky.

Integrativní pedagogika obohacuje dítě o harmonii prostřednictvím souladu smyslů a uměleckých i mimouměleckých oborů.⁴³

V rámci integrativního vzdělávání jsou umělecké aktivity vzájemně propojeny do smysluplných, a pokud jde o program, integrovaných jednotek. Je důležité, aby byly

---

⁴¹ HÁJKOVÁ, Vanda. *Integrativní pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2005, 123 s. ISBN 80-86856-05-4, s. 19-20.

⁴² KODEJŠKA, Miloš a kol. *Problematika hudebního vzdělávání v základním školství v České republice*. In: Višegrádské semináře, Praha. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta 2009, 99 s. ISBN 978-80-7290-382-5, s. 17.

⁴³ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002, 76 s. ISBN 80-729-0080-3.

relativně autonomní v metodickém a uměleckém vyjádření i přes to, že jsou realizované v celistvé jednotce.

1.3.2 Polyestetizace

„Termín estetická výchova není ani široce přijímán mezi pedagogickými teoretiky a ani není příliš jasný těm, kdo umělecké obory vyučují. Estetická výchova je tak trochu hybrid.“⁴⁴

Eisnerovo tvrzení nutí k ostražitosti. Brücknerová⁴⁵ proto vysvětluje estetickou výchovu v následujících významech: estetická výchova jako vyučovací předmět, jako souborné označení pro předměty esteticko-výchovné, jako estetické vzdělávání, jako teoretická reflexe zaměřující se na rozvoj jedince, jako prolínající komplex školních předmětů s cílem rozvíjet estetickou vnímavost a připravit tak na esteticky poučené proměňování světa.

„Estetická výchova je záměrným pedagogickým působením, kterým se ovlivňují estetické hodnotové orientace, estetické normy (a tedy estetický vkus), rozvíjí se estetické vnímání, podněcují se uvědomělé estetické aktivity a v konečném důsledku se ovlivňují i estetické postoje.“⁴⁶

Předpona "poly" neznamena kvantitativní "hodně", ale kvalitativní "více": více barev (polychromie), více hlasů (polyfonie), více vnímání (polyestetie). Polyestetika řeší rozmanité oborové a didaktické otázky. Cílem je, aby se oborově nezávislé předměty přirozeně a vzájemně doplňovaly, nikoli nahrazovaly.⁴⁷

Polyestetizace, nebo-li propojování smyslů, souvisí s integrací velmi úzce. Spojuje umělecké a mimoumělecké obory na základě propojení smyslových analyzátorů. Polyestetické stanovisko je velmi důležité pro utváření osobnosti dítěte. Rodič i pedagog

---

⁴⁴ EISNER, Elliot. Aesthetic Education. In: ALKIN, M. C. *Encyclopedia of educational research*. 6. ed. New York, NY [u.a.]: Macmillan, 1992. ISBN 9780028964980.

⁴⁵ BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Skici ze současné estetické výchovy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 189 s. ISBN 978-80-210-5616-9.

⁴⁶ KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana (ed.) a Branislav PUPALA (ed.). *Předškolní a primární pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-7178-585-7, s. 436.

⁴⁷ ROSCHER, hrsg. von Wolfgang. *Integrative Musikpädagogik*. Wilhelmshaven: Heinrichshofen, 1984. ISBN 37-959-0351-3.

uvádí dítě do hodnotového života, zprostředkovává mu poznatky, učí dovednostem, rozvíjí návyky, určuje hranice, podněcuje percepci, aktivizuje smyslové analyzátoři a utváří cit.

Polyestetické vzdělávání (viz *Obrázek 1*) v rukou erudovaných učitelů umožňuje aktivovat dětské smysly v raném dětství, a tak jim zprostředkovávat znalosti, dovednosti a stimulovat jejich tvorbu představ.⁴⁸

Estetické vzdělávání zprostředkovává zkušenosti v oblasti sluchového, vizuálního a motorického vnímání a jejich psychické odkazy. Estetická výchova vzniká inervací procesů v povědomí prostřednictvím zkušenosti a kvalitativního vlivu situace na vnímání. Jsou vnímány dojmy, věci a vztahy. Ve výchovném významu podporuje, zvyšuje povědomí a řídí vnímání. Postupně se utváří znalosti a představa o úkolech, které mají být vytvořeny. To znamená, že se nejdříve utváří percepcie a sebeuvědomění a pak teprve umělecké dílo jako tvůrčí proces.⁴⁹

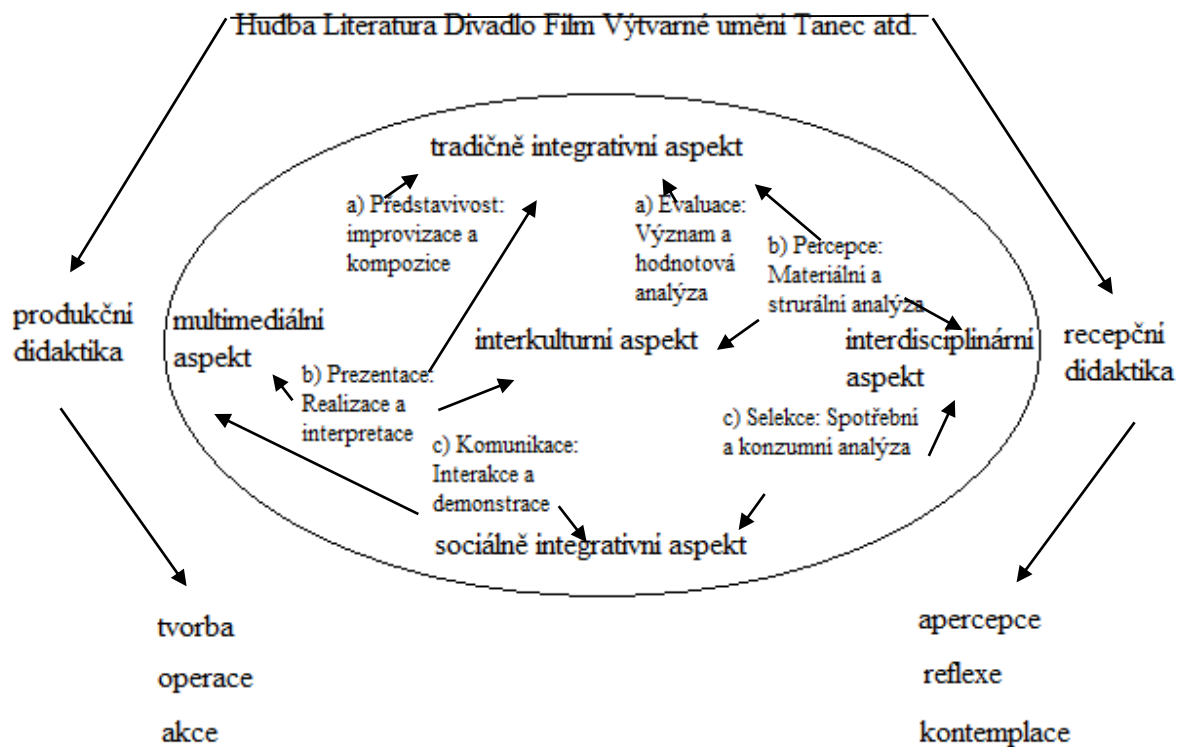
Každý učitel polyestetické vzdělávání určitým způsobem splňuje, pokud stimuluje děti k poznávání, pomáhá jim rozvíjet své dovednosti a návyky, seznamuje je se společenskými normami chování, prohlubuje jejich pocity a vede k potěšení z prvních pokusů a uměleckých experimentů.⁵⁰

---

⁴⁸ *Integrativní hudební pedagogika a polyestetická výchova: Sborník zahraničních studií a referátů z konferencí.* Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1995. 84 s. ISSN 0862-4461.

⁴⁹ ROSCHER, hrsg. von Wolfgang. *Integrative Musikpädagogik.* Wilhelmshaven: Heinrichshofen, 1984. ISBN 37-959-0351-3.

⁵⁰ *Theory and practice of music education in schools: Visegrad doctoral forum, Prague 2013.* 1st ed. Prague: Charles University in Prague, Faculty of Education, 2014, 125 s. ISBN 978-80-7290-725-0.

Obrázek 1.: Musik Literatur Theater Film Kunst Tanz etc. In: Wolfgang Roscher - *Integrative Musikpädagogik und Polyästhetische Erziehung* [online]. 2015 [cit. 2015-10-05]. Dostupné z: <http://www.slideserve.com/seven/wolfgang-roscher-integrative-musikp-dagogik-und-poly-sthetische-erziehung-1>.

2 Vztah vnějšího prostředí a dítěte předškolního věku v proměnách historického vývoje

Dnešní doba se v praktické oblasti vyvíjí v pozitivním a též i negativním smyslu. Dítě se dostává do jiných podmínek, než které zažili jeho rodiče. Používá zcela odlišné způsoby technologické komunikace, vnímá životní prostředí ve velkých a rychlých proměnách. V tomto smyslu se utváří jeho životní hodnoty, které jsou v jiné struktuře a hodnotové akcentaci, než byly dříve u jeho rodičů.

2.1 Proměny společnosti

2.1.1 Historické proměny společnosti

Historické proměny společnosti úzce souvisí s proměnami rodiny. Každá společnost má dobový systém hodnot a norem, má svou formu rodiny. Sociální a ekonomické struktuře odpovídá rodinné a reprodukční chování. A na základě toho lze společnost dělit z hlediska vývoje na společnost archaickou, tradiční, moderní a postmoderní.⁵¹

Archaická společnost se datuje zhruba do období neolitické revoluce. Je to společnost závislá na přírodě: sběračství, lovení. Jednotliví členové se slučují do kmenů, spolupracují, zajišťují bezpečí, potravu, společné vlastnictví. Je to skupina, ve které ještě neexistuje žádná hierarchie ani individualita. Postavení odlišuje věk a pohlaví – staří jsou uctívání pro moudrost, ženy jako držitelky rodu (matriarchát). Neolitická revoluce přináší množství změn, jež zasahuje i do společnosti (domestifikace, zemědělství).⁵²

Tradiční společností se myslí společnost od neolitické revoluce do počátku průmyslové revoluce. Je to již společnost hierarchizovaná vrozenými a prakticky neměnnými stavy. Vznikají první státy, říše a města. Lidé žijí v rodinách,

---

⁵¹ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.

⁵² VALENTOVÁ, Tereza. *Současná rodina a její proměna v čase*. Zlín, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Karla Hrbáčková.

do nichž patří více generací a další lidé, kteří zajišťují domácnost. Tradiční rodina je ekonomicky soběstačná, funguje výroba s dělbu práce, zajišťuje výchovu a vzdělávání dětí, opírá se o křesťanské zásady a celkově je založena na osobních vztazích. Změny přináší až trh: dělba práce, rozvoj dopravy, výběr daní, urbanizace.⁵³

Moderní společností se nazývá společnost v období od 18. století do 80. let 20. století. Je založena na tržním mechanismu, jehož spouštěčem byla anglická průmyslová revoluce rychle se rozšiřující do celého světa. Izolovaný trh tradiční společnosti se mění v trh globální. V souvislosti s tím si společnost prochází industrializací, začíná poptávka po specializované dělbě práce a s novými pracovními místy přichází urbanizace. Důsledkem urbanizace se společnost individualizuje, jedinec je svobodnější, rodinou se stává pouze nukleární rodina. Moderní společnost přináší vyšší věk a velký nárůst obyvatel v důsledku zkvalitnění zdravotnické péče a hygieny. Náboženství se ocitá v pozadí, do popředí vstupuje věda a ateismus.⁵⁴

Přibližně od 80. let se datuje společnost postmoderní, nazývaná také jako postindustriální, digitální, konzumní, medializovaná, informační, materialistická. Rychlý rozvoj vědy ukazuje na globální důsledky – globální a ekologické problémy. Průmysl se odklání a do popředí přichází komunikační technologie a služby, což klade vyšší nároky na vzdělání. Postmoderna se projevuje také degradací morálních hodnot. Jejím základním znakem je pluralita, která se projevuje ve všech odvětvích i v běžném životě jedince.⁵⁵

2.1.2 Současná společnost

Současnost se vyvíjí v pozitivním i negativním pohledu. Dítě se ocitá ve zcela jiných podmínkách než jeho rodiče a prarodiče (moderní technologie, životní prostředí ve velkých a rychlých proměnách). V praxi se pak objevují nové teorie, které reflektují život tzv. postmoderní společnosti (neoliberalismus).

---

⁵³ VALENTOVÁ, Tereza. *Současná rodina a její proměna v čase*. Zlín, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Karla Hrbáčková.

⁵⁴ *Modernizace a česká rodina: Modernization and the Czech family: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2003, 348 s. Sociální studia. ISBN 80-865-9861-6.

⁵⁵ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.

Po roce 1989 nastaly výrazné společenské změny. A to v oblasti sociální, kulturní, legislativní i ekonomické. Tento rok vyvolal opět potřebu hledat vymezení a vývojové tendence dětství a také otázku, jak navázat na osobnostně orientované hnutí za novou výchovu. Dnešní doba poskytuje u nás i v zahraničí velké množství odborné literatury, která se zabývá obdobím předškolního věku. Dítě je fyzicky lépe vyvinuto; v psychickém vývoji je zaznamenána mentální akcelerace a v sociální oblasti byl zjištěn ranější vstup do sítě složitých sociálních vztahů.⁵⁶

Vlivy okolí se mění a vždy se budou měnit, ale změna není pro dítě nejdůležitější. Je to především tempo změny a tempo schopnosti se na ni adaptovat.

2.1.2.1 Postindustriální společnost

Je typická odklonem od průmyslu směrem k službám a komunikačním technologiím. Továrního dělníka střídají vysoce kvalifikované pozice v oblasti služeb, jako jsou lékař, právník, manažer, byrokrat, finanční poradce apod.

Liberalizace a demokratizace výchovy vnáší změny do roviny vztahů v rodině i společnosti ve smyslu utváření partnerského vztahu. Velikost rodiny se zmenšila, a tak o dítě často pečují prarodiče. Naopak v nefunkčních a rozpadlých rodinách nejví o děti rodiče zájem a nedostává se jim tak přiměřených výchovných impulzů. Nejčastější hnací silou je snaha připravit dítě na složitou dospělost a zajistit mu tak úspěch, uplatnění, společenské uznání a prestiž. V předškolním věku se setkáváme s ranou aktivizací a nepřirozenou specializací formou různých mimoškolních kroužků. Dítě se může stát vyplněním nedosažených ambicí rodičů a potlačením dětské přirozenosti a svobodné volby. Je dopředu nasměrovatelné a aktivní výchovným působením rodičů, kteří dítě vedou ke konkrétnímu cíli i za cenu omezení jiných zájmů a aktivit.⁵⁷

---

⁵⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.

⁵⁷ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vyd. 2. opr. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002, 40 s. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-708-3656-3.

2.1.2.2 Medializovaná, informační a digitální společnost

Bez médií je současný život nepředstavitelný. Prostupují každodenním životem jedince. Zastávají důležitou roli v komunikaci – jsou socializačním prvkem.

S rozvojem médií vzrostlo množství informací. Počítač, tablet, chytrý telefon s připojením k internetu je nedílnou součástí životního stylu. Jedinec musí umět informace vyhledávat, selektovat, hodnotit a správně používat. Výchova potřebuje reálný čas a přímý kontakt s dětmi. I když si toho je společnost vědoma, její výsledky konání tomu často neodpovídají. Jedním z příkladů je práce s informacemi, kdy dítě nedostává dostatek času na to je zpracovat, rozřídít, uspořádat a vstřebat. Důležité informace tak nejsou poznány, hodnoceny, tříděny, zařazovány do souvislostí a interpretovány.⁵⁸

Digitalizace v mnohém zjednodušuje práci člověka. Místo používání „selského rozumu“ člověka zaměstnává počítač, navigace, smartphone apod. V důsledku užívání rozmanitých multimédií se objevují alarmující nebezpečí jak v podobě fyzických onemocnění, závislostí, tak v negativních vlivech na psychické procesy. Na druhou stranu jsou kreativní, bezmezní a disponují ohromujícím potenciálem. Především děti se musí učit rozlišovat mezi realitou a virtuálním světem, mezi člověkem a strojem. Příčinou útěku dětí z reálného světa do světa masmediálního může být nefungující rodina, příliš zaměstnaní rodiče, absence vedení ke skutečným potřebám a hodnotám apod.⁵⁹

2.1.2.3 Konzumní a materialistická společnost

Jedná se o společnost, která ve velkém množství konzumuje. Marketing a psychologie manipulují lidskou myslí a ovlivňují ji prostřednictvím reklamy. Ze strany výrobců se konzumismus projevuje slevami, množstevní slevou, podporou úvěrů, půjček na splátky, bezhotovostní platbou apod. Stavby obchodních center, která integrují potřeby

---

⁵⁸ PANSKÝ, Mikoš. *Rozvoj databázového myšlení v kontextu školního vzdělávání*. Praha, 2011. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

⁵⁹ ŠIMKOVÁ, Svatava a Jiří ZAJÍC. Děti ve světě médií: Článek o mediálním chování dětí využívající výsledky výzkumu projektu Klíče pro život. *Zájmové a neformální vzdělávání: Klíče pro život* [online]. [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://znm.nidv.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/medialni-vychova-a-medializace/realizace/deti-ve-svete-medii>.

do jednoho místa. Konzum se dotýká nejen hospodářského sektoru, ale mimo jiné i trávení volného času.⁶⁰

Materialismus přesvědčuje jedince o tom, že jeho hodnota je dána tím, co vlastní. Je to zakletí člověka v jeho tělesnosti, uspokojování jeho potřeb v příjemném prostoru s látkovou výměnou, a tak se vzdaluje od duševního a duchovního základu své osobnosti. Náhlý komplex nebo stres zahání radostí z něčeho nového. Materialismus může kompenzovat i mezilidské vztahy.

2.2 Proměny mateřské školy

2.2.1 Historické proměny mateřské školy

V roce 1869 je vydán rakouský školský zákon, který doporučuje zakládat při školách i předškolní zařízení. Ta jsou o tři roky později zákonem specifikována a dle účelu rozdělena na jesle, opatrovny a mateřské školy. Stejný zákon přináší i zákaz výuky trivia (čtení, psaní, počítání). Program první české mateřské školy, založené v roce 1869, se inspiroval českou (výuka trivia podle vzoru opatroven), německou (Fröbelovy ruční práce, práce na zahradě) a francouzskou koncepcí (hromadné vyučování).⁶¹

Na konci 19. a počátkem 20. století se soustřeďuje zájem společnosti na dítě. Shromažďují se poznatky o dítěti a vzrůstá nespokojenost se současným způsobem výchovy. Vzdouvá se vlna reformních snah, která přináší požadavek na změnu přístupu k dítěti.⁶²

20. století je silně ovlivněno reformním hnutím. Proti sobě tu stojí dva póly: mateřská škola jako doplňková výchovná instituce a mateřská škola jako příprava na základní vzdělávání. V meziválečném období vzniká první pokus o rámcové vzdělávání a také přizpůsobení prostředí, pomůcek a materiálů dětem předškolního věku. Ve stejném období se usiluje o školskou reformu, ale spory dvou hlavních představitelů přerušuje

---

⁶⁰ BERÁNKOVÁ, Petra A. *Konzumerismus mládeže a jeho souvislost s ekonomickým a kulturním kapitálem*. Praha, 2011. 40 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

⁶¹ PAVLOVSKÁ, Marie, Zora SYSLOVÁ a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Dějiny předškolní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 78 s. ISBN 978-80-210-5981-8.

⁶² OPRAVILOVÁ, Eva a Jana UHLÍŘOVÁ. *Předškolní výchova v zrcadle pramenů I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010, 173 s. ISBN 978-80-7290-482-2.

2. světová válka. Nástup fašismu a válka přerušila i snahy reformního hnutí, protože pro totalitní režim byly tyto myšlenky nepřijatelné.⁶³

V roce 1948 je vydán *Zákon o jednotné škole*. Mateřské školy vzkvétají, vzrůstá kvalita a roste jejich prestiž. Pedagogická teorie se stává závislou na socialistické ideologii, zavádí se disciplinární přístup, řízení školství je závislé na centrální politice. Docházka do mateřské školy je vysoká. Předškolní výchova je postupně vnímána jako pozice důležitá pro socializační rozvoj a přípravu na další vzdělávání.⁶⁴

Od roku 1989, po pádu socialistického režimu, prochází české školství významnými změnami. Přestala se akcentovat mírová a vlastenecká politika, byla ukončena branná výchova a atmosféra se rozvolnila. Předškolní výchova a vzdělávání navazuje na reformní hnutí, znovu se rozvíjí alternativní pedagogické směry, přístup k dítěti se orientuje osobnostně, provádí se integrace dětí se speciálními potřebami a rozvíjí se interkulturní výchova v podmínkách globalizujícího se světa.⁶⁵

2.2.2 Současná mateřská škola

Jednou z kvalitativních hodnot je to, že vznikají strategické dokumenty, ve kterých jsou zpracovány záměry a cíle vzdělávací politiky. Základní dokument je označován názvem *Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*.⁶⁶ Doporučení a záměry byly postupně zakotveny do školské legislativy. Úroveň dosažení stanovených cílů je monitorována. Informace z šetření přináší webové stránky Ústavu informací ve vzdělávání⁶⁷ a Výzkumný ústav pedagogický.⁶⁸

Základním dokumentem v předškolním vzdělávání je nové, moderní kurikulum – *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, jehož pojetí vzdělávání a výchovy se zaměřuje na rozvoj klíčových kompetencí. Je celostátně akceptovaným programem učitelů a ředitelů mateřských škol. V rámci obsahu jeho pěti oblastí se snaží

---

⁶³ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vydání 1. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

⁶⁴ OPRAVILOVÁ, Eva a Jana UHLÍŘOVÁ. *Předškolní výchova v zrcadle pramenů II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, 231 s. ISBN 978-80-7290-623-9.

⁶⁵ PAVLOVSKÁ, Marie, Zora SYSLOVÁ a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Dějiny předškolní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 78 s. ISBN 978-80-210-5981-8.

⁶⁶ *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: www.nuv.cz

⁶⁷ *Ústav pro informace ve vzdělávání* [online]. [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://www.uiv.cz/>

⁶⁸ *Výzkumný ústav pedagogický v Praze (VÚP)* [online]. [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/>

utvářet klíčové kompetence. Klíčové kompetence jsou utvářeny odbornými kompetencemi, které má každá umělecká i mimoumělecká oblast odlišné.⁶⁹

Proměny mateřské školy proběhly jak uvnitř, tak i zvenku:

Vnitřní proměna školy, tedy měnící se klima, prostředí a funkce, velmi úzce souvisí se změnami vnějšími. Mateřská škola se stává otevřenou institucí, více spolupracuje s rodinou, veřejností i s dalšími subjekty v regionu. V úzké spolupráci s rodinou tak vytváří ideální a harmonické prostředí pro výchovně-vzdělávací rozvoj dětí. Postupně vzrůstá význam výchovné a socializační role školy, která je chápána jako rovnoprávné společenství vzájemně se učících žáků, učitelů a rodičů.⁷⁰

Vnější proměny školy se projevují především místem školy ve vzdělávacím systému a jejím vztahem k ostatním úrovním systému i k okolní společnosti.⁷¹

„Není pochyb o tom, že dnešní mateřská škola stejně jako minulá, ale i budoucí má právo i povinnost připravovat dítě na nelehké životní situace. Může svou otevřeností zmírňovat horečnaté tempo živelného přizpůsobování a předcházet vzniku možných slepých uliček v osobnostním rozvoji každého jedince. Obsah předškolního vzdělávání, tradičně zaměřený na rozšiřování vědomostí, dovedností a zvyků by měl být chápán jako prostředek plnohodnotného rozvoje osobnosti. Proto se dnešní mateřská škola stává přirozenou a nezbytnou součástí specifického vzdělávání, které naplňuje smysl a funkci předškolního období v životě člověka.“⁷²

Předškolní instituce se co do materiálního vybavení modernizují a technologizují. Důkazem je stále častější využívání různých audio, vizuálních, audiovizuálních i interaktivních médií.

Mateřské školy pomalu znovu nabírají ztracenou prestiž a monopol odborné vzdělávací výchovy.

---

⁶⁹ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

⁷⁰ BOBKOVÁ, Petra. *Hudební spolupráce mateřské školy s rodiči (využití vlastní didaktické pomůcky v hudebně integrativním projektu)*. Praha, 2014. Bakalářská práce. PedF UK v Praze. Vedoucí práce doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.

⁷¹ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 166 s. ISBN 978-80-7367-774-9.

⁷² OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vyd. 2. opr. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002, 40 s. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-708-3656-3, s. 30-31.

2.3 Proměny rodiny

2.3.1 Historické proměny rodiny

Proměny rodiny jsou popisovány podle pojetí historie stupně společenského vývoje, podle způsobu výroby a vztahů ve společnosti. Vymezujíc se následující společnosti: prvotně pospolná, otrokářská, feudální, kapitalistická. V našem prostředí se prezentovaly též socialistické vize života rodiny.⁷³

Prvotně pospolná společnost na území střední Evropy se datuje přibližně do 3 000 př. n. l. V prvotně pospolném systému nelze mluvit o společenské jednotce – rodině. Sexuální vztahy nejsou uspořádány a neexistují vztahy pokrevního příbuzenství. Koncem doby kamenné se začíná vyvíjet vnitřně diferencovaný celek – rod, který je spojen s dělbou práce, pohlavím a stářím. Postupně se objevují menší rody. A protože pohlavní styk s větším počtem mužů znamenal nejistotu v tom, kdo je otcem dítěte, byla celá tato společenská soustava založena na ženské linii, označuje se tedy pojmem matriarchát. Zvrat nastává ve chvíli, kdy se začíná provozovat zemědělství, domestikace a řemeslná výroba. Muž se stává nabyvatelem bohatství a postupně získává v rodině významnější postavení, čehož využívá ke zvrácení dědické posloupnosti ve prospěch svých vlastních dětí a nastoluje patriarchát.⁷⁴

Rodina v evropské otrokářské společnosti (od 3000 př. n. l. do 378 n. l.) je právní institucí a zakotvuje se v právních normách. Moc muže se upevňuje a má převahu jak nad ženou, tak nad dětmi (legitimizace narozeného dítěte záležela na otcově dobré vůli). Součástí rodiny se stávají otroci, kteří nejsou biologickými potomky rodičů. Vývoj manželství je na různých stupních: od skupinového až k přísně monogamnímu.⁷⁵

Feudální společenský řád je v českých zemích datovaný od 4. st. n. l. do r. 1848. Přináší novou formu rodiny, která je charakteristická posilujícím patriarchátem, přechodem k monogamnímu manželství, přizpůsobením podmínkám soukromého vlastnictví a diferenciací do společenských tříd. Příchod křesťanství začíná zásadně ovlivňovat

---

⁷³ MIA Library: Marx and Engels Archive [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: www.marxists.org.

⁷⁴ KLABOUC, Jirí. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962.

⁷⁵ VALENTOVÁ, Tereza. *Současná rodina a její proměna v čase*. Zlín, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Karla Hrbáčková.

společnost i rodinný život. Zatímco nižší vrstvy křesťanství přijímají, ve vyšších vrstvách vyvolává napětí a boje (především v otázkách monogamie a nerozlučitelnosti manželství).⁷⁶

Ve společnosti kapitalistické (v českých zemích od r. 1848 do r. 1948) vznikají nové společenské třídy a buržoazie. Mezi znaky této rodiny patří soukromé vlastnictví a silný patriarchální ráz, který ženě nepřipisuje téměř žádný majetek ani práva.

Ve třicátých letech zatlačuje parlamentní demokracii fašismus, roste rasová nenávisť, národnostní segregace a sňatek s příslušníkem židovského národa je zakázán. Od r. 1948 v Československu startuje dle marxistické periodizace dějin komunistická fáze. Válka způsobuje výrazný pokles sňatečnosti a porodnosti a způsobuje problémy v rodinném životě. Manželství dosáhlo oficiální novely, dle které je možné se rozloučit v občanském rozvodu.

Po druhé světové válce se staví rodina na nové základy ve smyslu lidové demokracie. Projevují se tendence o zrovnoprávnění muže a ženy a dítě se těší velkému zájmu. Rodina, která byla v poválečných dobách otřesena, je systémem velmi respektovaná a podporovaná, a tak přibývá narozených dětí (tzv. Husákovy děti). Rodina vzkvétala, stát jim nabízel rodinné, odborářské a beznávrtné půjčky na přestavby rodinných domů apod. Rozvodům se však bránilo a to až do „Sametové revoluce“.

Následující období, přetrvávající až do současné doby, se označuje termínem „postmoderní rodina“. Klesá počet sňatků i porodnost, stoupá věk vstupu do manželství. Úspěšné muže dohání stejně nebo více úspěšné ženy. Zvyšuje se poptávka po kvalitním vzdělávání dětí.

Rodina přetrvává ve své funkci i významu, ale stává se pouze jednou z mnoha alternativ soužití.

2.3.2 Současná česká rodina

Rodina má pro dítě velký význam. Plní funkci socializační, ekonomickou, sexuálně-regulační a reprodukční. Podílí se na zrodu osobnosti, na zdravém vývoji dítěte s přesahem

---

⁷⁶ HORSKÝ, Jan a Markéta SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 143 s. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-710-6195-6.

do dalších životních fází. Rodiče a sourozenci utváří dítěti domov, ve kterém nalézá důvěru, spoleh a oporu.⁷⁷

Tendence, které se u nás v současnosti objevují, se snaží kopírovat tzv. vyspělé země. Stále je snaha dosáhnout západní země. A tak jsou do ní vnášeny angloamerické tendence. Důsledkem je až kultické a nekritické přijímání jejich vzorců chování a jednání.

Současnou rodinu, postoj k dětem a rodičovství charakterizuje velké množství jevů: pokles sňatečnosti, dlouhodobý pokles porodnosti, kariérní růst, emancipace a feminismus, rozvodovost, pokles hodnoty dítěte apod.

2.3.2.1 Pokles sňatečnosti

Jedním z výchovných dopadů je již výše zmíněný pokles sňatečnosti. Příčinou je zřejmě racionálnější přístup při zakládání rodiny. Páry žijící společně bez uzavření sňatku si nechávají „otevřená zadní vrátka“ nebo nevnímají jako nutnou podmínku uzavření sňatku pro to, aby spolu mohli být, popř. založit rodinu. Ani stát je nijak finančně nemotivuje k tomuto rozhodnutí. Zvyšuje se také věk, s nímž do manželství mladé páry vstupují, čímž souměrně stoupá vyzrálость potenciálních rodičů. Současně s narůstajícím věkem stoupá i riziko narození dítěte s postižením (např. Downův syndrom).⁷⁸

„Mladí a nezkušení rodiče projevují zájem o dítě především péčí o jeho výživu, hygienu, oblékání a hračky. Dítě jim bývá tak trochu manipulovatelnou hračkou a závažnost svého počínání ve vztahu k dítěti si plně neuvědomují. Podobně jako hračka je může časem omrzet, přestanou jí věnovat pozornost a snaží se jí odložit. Jejich děti, jako většina dnešních dětí ve vyspělých zemích, neznají téměř nedostatek ve hmotných potřebách, naopak jsou obkloповány konzumním zbožím mnohdy více, než je pro ně vhodné. Přitom ale jsou vtahovány předčasně do světa dospělých tím, že se musí podřídít stylu života, který vyhovuje hlavně dospělým. Z osobního pohodlí rodičů jsou odkládány k prarodičům, známým, různým servisním službám a samozřejmě i do výchovných zařízení.“⁷⁹

---

⁷⁷ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-807-3676-285.

⁷⁸ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

⁷⁹ OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vyd. 2. opr. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002, 40 s. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-708-3656-3.

2.3.2.2 Vzdělání a kariéra

Růst v kariéře a zvyšující se úroveň vzdělání rodičů považujeme sice za příznivý jev, ale z výchovného hlediska odsouvá rozhodnutí založit rodinu a omezuje počet narozených dětí nebo se jich zcela zříká. Zvláště u vysokoškolsky vzdělaných lidí je zaznamenáno odkládání početí dítěte až na pozdější dobu – po ukončení studia, po dalším studiu v zahraničí, po dobytí uspokojující kariérní úrovně atd. Ve chvíli, kdy jsou nároky splněny, si připadají na zplození a výchovu dítěte příliš staří. A to, že dítě mít nechtějí nebo nemohou, si racionalizují jako dobré řešení.⁸⁰

Vedle těchto problémů se objevují i matky zastávající tradici, kdy se zříkají kariéry a prioritně volí mateřství. Muž přebírá zodpovědnost zabezpečit rodinu ekonomicky.

2.3.2.3 Emancipace a feminismus

Emancipace a feminismus podporují zaměstnanost žen, ekonomickou soběstačnost, jejich kariérní růst a zvyšující se nároky na životní úroveň. Veškeré tyto a další nároky ve všech dimenzích vyžadují rovnoprávnost mužů a žen, proto ženy vstupují do zaměstnání, usilují o nejvyšší možné vzdělání a stejně jako muži touží po kariéře. Tato situace je nejvíce viditelná v celkovém poklesu porodnosti a velikosti rodiny.⁸¹

V souvislosti s emancipací a feminismem stoupá možnost volby, zda zůstat s dítětem doma, využít domácího vzdělávání, zájmových občanských iniciativ a sdružení (herní skupiny, kroužky, koutky, denní centra, dětské kluby), institucionálních nebo soukromých výchovných služeb.

V severských zemích je vyhrazena část placené rodičovské dovolené pouze pro otce. Prozatímní studie naznačují, že otcovská dovolená má na dítě pozitivní vliv a nic nenasvědčuje tomu, že je pro dítě škodlivá. Studie⁸² provedená v USA, kde neexistuje placená rodičovská dovolená, zjistila, že děti, o které otec během předškolního věku projevoval velký zájem, vykazovaly v raném školním věku méně problémového chování než

---

⁸⁰ SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, 219 s. ISBN 978-80-7367-250-8.

⁸¹ VALENTOVÁ, Tereza. *Současná rodina a její proměna v čase*. Zlín, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Karla Hrbáčková.

⁸² ALDOUS, Joan a Gail MULLIGAN. *Father's Child Care and Children's Behavior Problems: A Longitudinal Study*. *Journal of Family Issues*, 2002. 23(5): s. 624-647.

děti z rodin, kde otcové nebyli natolik angažovaní. Dále ukazuje, že vztah otců k dětem má zásadní vliv na jejich fyzické zdraví. V České republice se považuje za výhodnější, že pracuje otec, zatímco matka je na rodičovské dovolené, protože otec má často vyšší příjem než matka.⁸³

2.3.2.4 Pokles hodnoty dítěte

Jev označovaný jako „pokles hodnoty dítěte“ se projevuje tím, že je dítě chápáno jako někdo, kdo přináší omezení nebo velké ekonomické zatížení. Prodražení dítěte roste právě s životní úrovní rodiny. Bohatší a vzdělanější lidé mají zpravidla méně dětí, přesto více starostí s nákladnější péčí o potomky – soukromé školy, jazykové kurzy, individuální hodiny rozmanitých specializací, materiální vybavení odpovídající jejich nárokům. O to hůře se rodiče vyrovnávají se selháním dítěte nebo směřováním vymykajícím se jejich představám. Hodnota je zpochybňována také možnou nemocností, handicapem, nežádoucími vlastnostmi, možným působením nekonečných problémů, vytvářením ostudy rodiny atd.⁸⁴

Zdeněk Helus mluví o „oběti rodičovství“. Co všechno vyžaduje, co všechno hovoří v neprospěch dítěte a co dnes dítě znamená:

- „...zásah do kariéry,
- zásah do způsobu života,
- zásah do osobní ekonomiky,
- starosti, jak se s uvedenými a dlouhodobě působícími problémy a zátěžemi vyrovná partner,
- naléhavá a znepokojující otázka, „jaké vlastně bude dítě, které se nám narodí, a co z něj bude vyrůstat“,

---

⁸³ HAŠKOVÁ, Hana, Steven SAXONBERG a Jiří MUDRÁK. *Péče o nejmenší: boření mýtů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2012, 199 s. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-114-5.

⁸⁴ RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 265 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-01-6.

- *mnozí mladí lidé pochybují, zda je vůbec zodpovědné přivést dítě do světa, který je zmitán tolikými problémy a přináší tolik nejistot a úskalí.* ⁸⁵

Jako druhý pól uvádí dobrodiní, která dítě do života rodičů přináší:

- *„...hlubší smysl,*
- *šanci vzájemného sblížení obou rodičů,*
- *výzva pro rodiče vydat ze sebe to nejlepší.* ⁸⁶

2.3.2.5 Pokles porodnosti

Dlouhodobý pokles porodnosti je univerzálním jevem ekonomicky vyspělých společností. Bohužel má ale hluboké důsledky sociální, morální i ekonomické.

Nejvíce zdůrazňována je skutečnost, že stále méně praceschopných musí zabezpečovat více lidí v postproduktivním období. Dalším dopadem je nutnost kompenzovat nedostatek pracovních sil imigranty, což přináší jako důsledek nevraživost k menšinám, etnický až rasový extremismus. ⁸⁷

2.3.2.6 Vysoká rozvodovost

Ve srovnání s ostatními zeměmi zůstáváme zemí s vysokou mírou rozvodovosti. Téměř každé druhé manželství končí rozvratem. ⁸⁸

Rozvedení rodiče hledají nové partnery a uzavírají tak sňatek opakovaně. Stále častěji také vznikají neformální partnerské vztahy a neúplné rodiny s jedním rodičem (ve většině případů matek), který se rozhodl vychovávat dítě bez partnera. Nárůst počtů rozvodů a dalších manželství nebo život mimo pevný trvalý svazek způsobují, že se dítě objevuje v proměnlivém a nestabilním prostředí. Je také více zatěžováno jeho emoční prožívání: kombinovaný život u matky a otce, sblížování a konflikty s nevlastními

⁸⁵ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 280 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3, s. 144-145.

⁸⁶ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 280 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3, s. 144-145, s. 145.

⁸⁷ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-807-3676-285.

⁸⁸ Rozvodovost. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2015, 26. 1. 2015 [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>.

sourozenci, příchod nových matek, babiček, dědečků, strýců a tet. Děti, které zažily pouze nestabilní a proměnlivé rodinné svazky, nezískávají přímé zkušenosti s tradičními hodnotami pevného rodinného svazku, což spěje k neúměrným citovým a rozhodovacím zátěžím, traumatům a raným životním krizím.

„Domácnosti konstituované manželským párem s dětmi (což se tradičně chápe jako rodina) tvoří dnes v Evropě jen asi čtvrtinu ze všech domácností a z textů publikovaných v sociologii rodiny nepojednává o klasické nukleární rodině snad ani ta čtvrtina.“⁸⁹

Výše uvedené výchovné dopady krize rodiny nutí volat rodinu o pomoc při utváření optimálních životních podmínek. Je nutné posilovat a podporovat její výchovnou funkci. Protože v rodině nejde jen o uspokojování hmotných potřeb, ale o celkovou harmonizaci tělesných, duševních a duchovních sfér. Neakceptování této skutečnosti vede k soudobým společenským problémům. Celkový citový deficit v rodinné výchově ústí v osobnostní disharmonii. Umění spojené s emocionalitou pomáhají utvářet cit a smysl pro krásu. Krása stojí proti absenci citu a stává se tak významným harmonizujícím činitelem.⁹⁰

---

⁸⁹ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8, s. 25.

⁹⁰ KODEJŠKA, Miloš. *Hudební výchova dětí předškolního věku. II. Hudební prostředí v rodině a mateřské škole*. Praha: Karolinum 1991, ISBN: 80-7066-488-6.

II Praktická část

3. Pedagogický výzkum v umělecké oblasti v kontextu předškolní výchovy

3.1 Předmět a cíle výzkumu

3.1.1 Předmět výzkumu

Předmětem výzkumného úkolu je postihnoutí proměny pohledu na dítě předškolního věku a předškolní vzdělávání v kontextu hudebně uměleckých, rodinných, institucionálních a společenských proměn v průběhu generací.

Na tuto problematiku se zaměříme z pohledu učitelů na středních pedagogických školách a v rámci středoškolsky vzdělávaných studentů, kteří vyjádří své názory na současné potřeby pedagogické praxe a její reflexi s odbornou pedagogickou, vědeckou nebo i akademickou rovinou.

3.1.2 Cíle výzkumu

1. Zjistit, zda je elementární estetická výchova ze všech aspektů výchov dětí předškolního věku hodnocena učiteli středních pedagogických škol (specializace Předškolní a mimoškolní pedagogika, Hudební výchova) a jejich studentů jako nejvýznamnější rozvojový činitel.
2. Vymezit vliv vnějších činitelů (rodiny, mateřské školy a společnosti) na osobnostní rozvoj dítěte předškolního věku. Představíme především názory učitelů středních pedagogických škol (specializace Předškolní a mimoškolní pedagogika, Hudební výchova), kteří zažili výchovu a vzdělávání v předrevolučním období. Bude nás zajímat, jak ohodnotí pozdější směřování ve vzdělávacím procesu.

3. Utřídit názory učitelů na středních pedagogických školách (se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání, hudební výchovu) a jejich studentů na současné potřeby pedagogické praxe a její reflexi v odborné pedagogické, vědecké nebo i akademické rovině.

3.2 Výzkumné otázky a jejich vyhodnocení

3.2.1 Výzkumné otázky

Ze stanovených cílů vyplývají následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1

Je elementární umělecká výchova dítěte předškolního věku z pohledu studentů studujících na střední pedagogické škole a jejich vyučujících (obor Předškolní a mimoškolní pedagogika, Hudební výchova) hodnocena jako nejdůležitější ze všech aspektů výchovy?

Výzkumná otázka č. 2

Mají respondenti s delší pedagogickou praxí více výhrad k současnému pedagogickému pojetí, rodinné výchově a k postmodernímu vlivu společnosti na dítě předškolního věku?

Výzkumná otázka č. 3

Shodují se návrhy učitelů na středních pedagogických školách (se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání, hudební výchovu) a jejich studentů na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe a její reflexe v rovině pedagogické, akademické a vědecké?

3.2.2 Vyhodnocení výzkumných otázek

První výzkumná otázka bude ověřena prostřednictvím dotazníků se studenty studujícími na střední pedagogické škole. Druhá otázka bude vyhodnocena prostřednictvím interview s učiteli středních pedagogických škol (specializace Předškolní a mimoškolní

pedagogika, Hudební výchova). Výsledky vyhodnocení výzkumných otázek budou shrnuty v závěru práce (viz 4. 3 *Reflexe* výzkumu).

Organizace výzkumu

Výzkum probíhal od měsíce ledna do dubna roku 2016. V dubnu byla data intenzivně analyzována a vyhodnocována.

První vlna interview pro vyučující na středních pedagogických školách (obor Předškolní pedagogika nebo Hudební výchova) byla odeslána v polovině měsíce ledna 45 respondentům prostřednictvím emailové pošty. Ve druhé vlně o měsíc později bylo osloveno dalších 87 participantů. Návratnost z obou vln dosahovala pouhých 4 interview. Ke konci měsíce března autorka opět rozeslala všem zmíněným 132 vyučujícím interview s osobním oslovením a přiloženým dopisem vedoucího práce doc. PaedDr. Miloše Kodejšky, CSc. Na začátku měsíce dubna dosáhla návratnost interview počtu 19.

Dotazníkové šetření bylo realizováno také elektronicky prostřednictvím online Google formuláře. Odstartováno bylo na konci měsíce února a ukončeno na začátku dubna. Odkaz na dotazník byl součástí emailu s interview, ve kterém autorka žádala vyučující o rozšíření mezi jejich středoškolské studenty. Jedna ze středních pedagogických škol si vyžádala tištěnou verzi a naskenované vyplněné dotazníky zaslala zpět. Na začátku měsíce dubna dosáhla návratnost dotazníků počtu 94.

3.3.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum bude proveden prostřednictvím interview s učiteli s víceletou praxí na středních pedagogických školách v České republice, kteří jsou zaměřeni na pedagogiku předškolního věku nebo na hudební výchovu.

Zaměřujeme se na umělecké aktivity, na reflexi společenských, institucionálních a rodinných proměn a názory na současné potřeby pedagogické praxe. Vliv vnějšího prostředí na dítě předškolního věku postihneme v oblasti společenské, technologické a osobnostní. Pokusíme se zachytit přednosti a nedostatky současné doby působící na člověka (liberalizace ve výchově a ve vzdělávání, čas rodičů, prarodičů, umělecký

program, společný kulturní zážitek, proměny osobnostních hodnot v kontextu soudobého technologického rozvoje, kapitalizace ve společenských oblastech atd.).

3.3.2 Kvantitativní výzkum

Výzkum uskutečníme prostřednictvím dotazníků. Ty jsou zacíleny na studenty středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni učiteli se specializací na předškolní pedagogiku nebo na hudební výchovu.

V dotaznících se zaměřujeme především na umělecké aktivity a jejich hodnocení významnosti pro děti předškolního věku z pohledu studentů. Dále se věnuje reflexi současné pedagogické praxe a jejím potřebám.

Metody výzkumu

Hlavními výzkumnými metodami jsou interview s učiteli středních pedagogických škol se specializací na předškolní pedagogiku a na hudební výchovu a dotazníkové šetření se studenty středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni zmíněnými učiteli.

3.4.1 Interview s učiteli středních pedagogických škol se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a se zaměřením na hudební výchovu

Interview, nebo také strukturovaný rozhovor, umožňuje hlubší porozumění kladeným otázkám a pod povrchní proniknutí do dané problematiky. Stejně jako u nestrukturovaných rozhovorů jsou tedy získávána data kvalitativní, přesto právě díky struktuře je možné získávání dat od většího množství participantů a následné komparace. Mezi nevýhody patří právě zmíněná striktní struktura, jež neumožňuje dotazování a odklánění se od tématu.

K interview bylo vyzváno 132 participantů – učitelů ze středních pedagogických škol z celé republiky, jež se specializují na předškolní výchovu a vzdělávání a na hudební výchovu. Z nich 19 participantů (15 žen a 4 muži) odpovědělo z 11 různých středních pedagogických škol.

Nízkou návratnost si vysvětlujeme nepřímým působením (rozhovory byly odesílány prostřednictvím emailové pošty) a neochotou učitelů. Důvodem může být také to, že mají vyslovit své názory, které vždy nemusí korespondovat s oficiálními edukačními proklamacemi.

Interview je strukturováno do pěti oblastí: umělecké vzdělávání, společnost, rodina, mateřská škola a pedagogická praxe. Každá z nich obsahuje několik podotázek, jež umožňují široké a otevřené vyjádření účastníka.

Pořadí otázek v interview je následující:

1. Umělecké vzdělávání:

- a) Proč je podle Vašeho názoru v dnešní době důležité podporovat právě estetickou výchovu?
- b) Které z estetických činností realizovaných v mateřské škole jsou podle vašeho názoru nejvíce opomíjeny? (hudební činnosti, hudebně pohybové činnosti, výtvarné činnosti, dramatické činnosti, literární a poetické činnosti, umělecké zpracování z pohledu moderních technologií, jiné – jaké?)
- c) Které výchovné oblasti jsou v současné době nejvíce akcentovány při výchově a vzdělávání?

2. Společnost:

- a) Můžete v kladném i záporném smyslu vymezit zásadní společenské proměny, které ovlivňují psychosomatický vývoj dítěte v předškolním věku?
- b) Které společenské rysy podle Vašeho názoru v posledních 25 letech negativně ovlivnily výchovu a vzdělávání dětí v předškolním věku?
- c) Které podstatné výchovné rysy směřují k horšímu oproti předcházející době?
- d) Jak se projevíly proměny společnosti na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi?

3. Rodina:

- a) Kde vidíte zásadní proměny v životě dnešní rodiny (ve srovnání se situací v posledních 25 letech)?
- b) Jak se v posledních 25 letech proměňoval vztah rodičů k dítěti předškolního věku?

- c) Jak se projeví proměny rodinného klimatu na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi v mateřských školách?

4. Mateřská škola:

- a) Kde vidíte zásadní proměny v komparaci dnešní mateřské školy a mateřské školy minulého režimu?
- b) Jak se měnil vztah mateřské školy k dítěti předškolního věku?
- c) Jak se změna systému vzdělávání promítla do dnešní výchovy dítěte?

5. Pedagogická praxe:

Jaká je potřeba v současné době měnit aktuální předškolní výchovu a vzdělávání v uvedených rovinách? Pedagogické (praxe), akademické (požadavek vzdělávání) a vědecké (výzkum)?

3.4.2 Dotazníky pro studenty středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni učiteli se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a se zaměřením na hudební výchovu

Dotazníkové šetření je kvantitativní metoda, kterou lze aplikovat na široký okruh respondentů. A tak je možné v relativně krátkém časovém období získat dostatečné množství dat. Výhodou je časová i finanční nenáročnost, při velkém výzkumném vzorku lze výsledky analyzovat a kvantifikovat. Naopak nevýhodou může být zkreslení odpovědí ze strany respondentů ať už způsobené úmyslně nebo důsledkem nepochopení otázky.

K vyplnění byli vyzváni studenti středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni učiteli se zaměřením na předškolní pedagogiku a na hudební výchovu. Vyplněných dotazníků se vrátilo 94.

Odkaz na dotazník v podobě online Google formuláře byl odeslán spolu s interview učitelům středních pedagogických škol (specializace předškolní výchova a vzdělávání a hudební výchova) s žádostí o rozšíření mezi jejich současné studenty. Jedna ze škol si vyžádala tištěnou verzi a naskenované vyplněné dotazníky zaslala zpět.

Úvodní část dotazníku představuje autorku, její důvod zabývání se touto tematikou a cíle práce. Dále oslovuje studenty středních pedagogických škol a žádá je o vyplnění.

V hlavní části je položeno celkem sedm otázek, jež se dotýkají názorů středoškolských studentů na hudebně umělecké kontexty předškolní pedagogiky a potřeby současné pedagogické praxe. Otázky jsou jak otevřené, tak i uzavřené. Závěrem autorka respondentům děkuje za čas strávený nad dotazníkem a ochotu vyplnit jej.

Přesné pořadí otázek v dotazníku je následující:

1. Ohodnoťte výchovné aspekty podle významu, který jim přisuzujete pro rozvoj dítěte předškolního věku ve škále (10 bodů – nepostradatelná, 1 bod – postradatelná; u položek se může výše bodů opakovat):

_____ výchova tělesná,

_____ výchova mravní (etická),

_____ výchova pracovní (činnostní),

_____ výchova estetická (kulturní, umělecká),

_____ výchova rozumová (jazyková, environmentální, apod.).

2. Krátce vysvětlete, proč u estetické výchovy máte příslušný názor.

3. Ohodnoťte jednotlivé výchovy podle intenzity, jak je rozvíjíte u dítěte předškolního věku v pedagogické praxi (10 bodů – rozvíjeny, 1 bod – nerozvíjeny; u položek se může výše bodů opakovat):

_____ výchova tělesná,

_____ výchova mravní (etická),

_____ výchova pracovní (činnostní),

_____ výchova estetická (kulturní, umělecká),

_____ výchova rozumová (jazyková, environmentální, apod.).

4. Které z následujících esteticko-výchovných činností považujete za nejdůležitější pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku (10 bodů – nejdůležitější činnost, 1 bod – zcela nepodstatná činnost; u položek se může výše bodů opakovat)?

_____ výtvarné činnosti,	_____ literární a poetické činnosti,
_____ hudebně pohybové činnosti,	_____ umělecké zpracování z pohledu
_____ ostatní hudební činnosti,	moderních technologií,
_____ dramatické činnosti,	_____ jiné – jaké? .....

5. Krátce vysvětlete, proč si myslíte, že jsou nejdůležitější pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku právě vámi zvolené esteticko-výchovné činnosti.

6. Jak často realizujete (nebo jste svědky při hospitaci) v pedagogické praxi s dětmi předškolního věku následující činnosti (10 bodů – nejčastěji, 1 bod – nikdy; u položek se může výše bodů opakovat)?

_____ výtvarné činnosti,	_____ literární a poetické činnosti,
_____ hudebně pohybové činnosti,	_____ umělecké zpracování z pohledu
_____ ostatní hudební činnosti,	moderních technologií,
_____ dramatické činnosti,	_____ jiné – jaké?.....

7. Napište, co by mohlo podle vašeho mínění zkvalitnit současnou předškolní pedagogickou praxi:

- a) v pedagogické oblasti (oblast vlastního fungování a pedagogické praxe),
- b) v rámci přípravy na učitelskou profesi (oblast požadavku na vzdělávání),
- c) v rovině vědecké (oblast výzkumná).

4. Vyhodnocení výzkumu

4.1 Vyhodnocení interview s učiteli středních pedagogických škol se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a se zaměřením na hudební výchovu

Získaná data z interview lze třídit a kategorizovat. Díky vytvořeným kategoriím je možné data seskupovat a srovnávat prostřednictvím grafických schémat. Vizuálně zpřístupněná data se snáze interpretují a z těchto interpretací se vyvozují relevantní kvalitativní závěry.

Vyhodnocování jednotlivých otázek v interview probíhá podobně. Nejprve se data třídí a kategorizují, v následující fázi se interpretují a v závěrečné se shrnují a vyvozují závěry.

4.1.1 Otázky vztahující se k uměleckému vzdělávání

4.1.1.1 Otázka č. 1

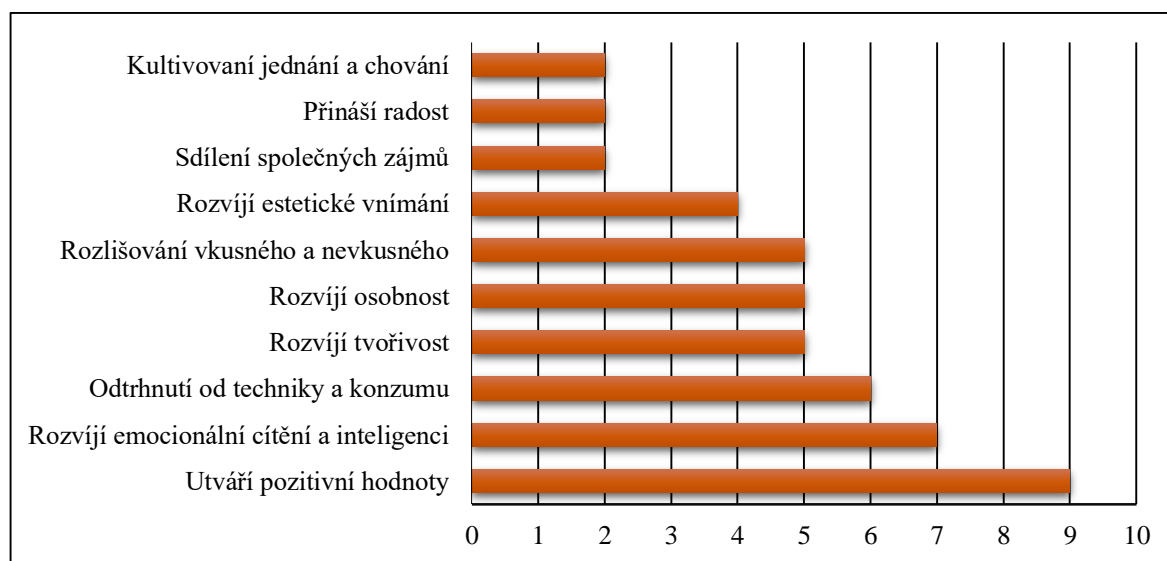
Proč je podle Vašeho názoru v dnešní době důležité podporovat právě estetickou výchovu?

Tabulka 1.: Proč podporovat estetickou výchovu?

Proč podporovat estetickou výchovu	Četnost výskytu
Utváří pozitivní hodnoty (krása, cit, sounáležitost, morálka, pomoc)	9
Rozvíjí emocionální citění a emoční inteligenci	7
Odrhnutí od přetechnizovaného a konzumního způsobu života	6
Rozvíjí tvořivost	5
Rozvíjí osobnost	5

Rozlišování vkusného a nevkusného	5
Rozvíjí estetické vnímání	4
Sdílení společných zájmů	2
Přináší radost	2
Kultivované jednání a chování	2

Graf 1.: Proč podporovat estetickou výchovu

Participantů odpovídali výčtem, proto autorka uvádí četnost výskytu zmíněných kategorií.

Všichni participantů (19) se shodli na tom, že je podstatné a důležité rozvíjet estetickou výchovu. Jako důvody nejhojněji uváděli (9), že estetická výchova utváří pozitivní hodnoty jako je krása, cit, sounáležitost, morální hodnoty a pomoc druhému člověku. Dále estetická výchova podle participantů rozvíjí emocionální citění a emoční inteligenci (7), odtrhuje od přetechnizovaného a konzumního způsobu života (6), rozvíjí tvořivost (5) a osobnost (5). V oblasti estetického rozvoje napomáhá k rozlišování vkusného a nevkusného (5) a rozvíjí estetické vnímání (4). Neopomenutelný vliv má při sdílení společných zájmů (2), přináší radost (2) a kultivuje jednání a chování jedince (2).

Estetická výchova má na jedince podstatný a široký vliv. Ovlivňuje ho v životních hodnotách, jeho pohledu na soudobý svět, utváří a harmonizuje celistvou osobnost.

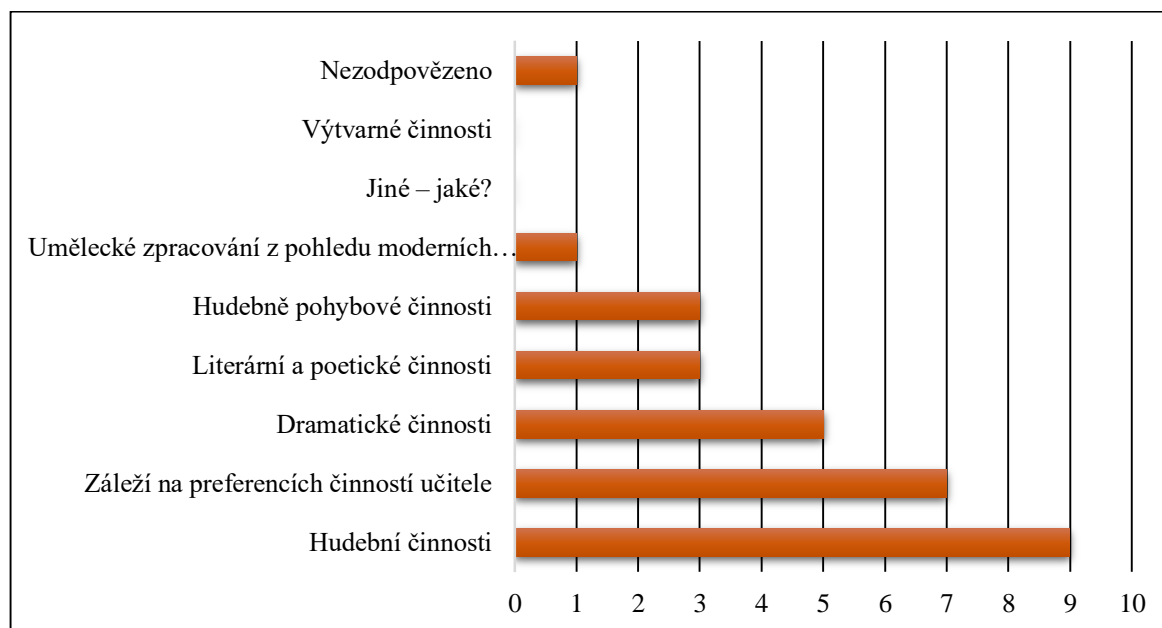
4.1.1.2 Otázka č. 2

Které z estetických činností realizovaných v mateřské škole jsou podle vašeho názoru nejvíce opomíjeny? (hudební činnosti, hudebně pohybové činnosti, výtvarné činnosti, dramatické činnosti, literární a poetické činnosti, umělecké zpracování z pohledu moderních technologií, jiné – jaké?)

Tabulka 2.: Opomíjené estetické činnosti v mateřské škole

Estetické činnosti realizované v mateřské škole	Četnost výskytu
Hudební činnosti	9
Záleží na preferencích činností učitele	7
Dramatické činnosti	5
Literární a poetické činnosti	3
Hudebně pohybové činnosti	3
Umělecké zpracování z pohledu moderních technologií	1
Jiné – jaké?	0
Výtvarné činnosti	0
Nezodpovězeno	1

Graf 2.: Opomíjené estetické činnosti v mateřské škole

Participantů odpovídali výčtem. Z tohoto důvodu autorka uvádí četnost výskytu zmíněných kategorií. Na otázku odpovědělo 18 participantů z celkového počtu 19. 1 participant tedy neodpověděl.

Participantů považují za nejvíce opomíjené estetické činnosti realizované v mateřské škole činnosti hudební (9). Participantů uvedli (7), že záleží na osobnosti učitele a jeho preferencích činností. Dalšími opomíjenými estetickými činnostmi jsou činnosti dramatické (5), literární a poetické činnosti (3), hudebně pohybové činnosti (3) a umělecké činnosti využívající moderní technologie (1). Výtvarné činnosti nebyly vůbec zmíněny.

Z odpovědí je možné vyvozovat, že nejvíce jsou opomíjeny (z pohledu učitelů středních pedagogických škol se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a na hudební výchovu) ze všech estetických činností realizovaných v mateřské škole hudební činnosti a naopak nejvíce realizovány výtvarné činnosti.

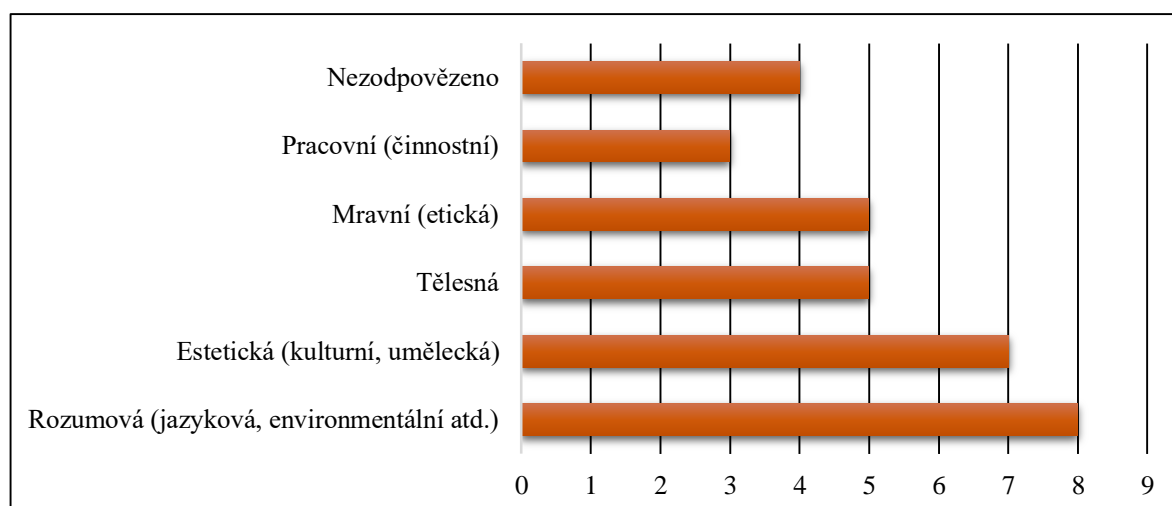
4.1.1.3 Otázka č. 3

Které výchovné oblasti jsou v současné době nejvíce akcentovány při výchově a vzdělávání?

Tabulka 3.: Nejvíce akcentované výchovné oblasti při výchově a vzdělávání

Výchovné oblasti	Četnost výskytu
Rozumová (jazyková, environmentální atd.)	8
Estetická (kulturní, umělecká)	7
Tělesná	5
Mravní (etická)	5
Pracovní (činnostní)	3
Nezodpovězeno	4

Graf 3.: Nejvíce akcentované výchovné oblasti při výchově a vzdělávání

Participantů odpovídali výčtem, proto autorka uvádí četnost výskytu zmíněných kategorií.

Z pohledu učitelů (15) středních pedagogických škol (se specializací na předškolní pedagogiku a na hudební výchovu) je v současné době nejvíce akcentována výchovná a vzdělávací oblast rozumová (8) a estetická (7). Z rozumové oblasti byla zmiňována čtenářská, předmatematická, počítačová, a finanční gramotnost a environmentální výchova. Z estetické oblasti je dle participantů nejvíce akcentována výtvarná výchova. Dále je dle učitelů hojně akcentována tělesná (5) a mravní (etická) oblast (5). V oblasti tělesné se participantů upozorňují nejen na potřebu pohybu, sebeobsluhu a starost o fyzické zdraví, ale i sexuální výchovu a vzdělávání. Akcentováním mravní (etické) oblasti mají participantů na mysli vedení dětí ke kázni a respektování a navazování mezilidských vztahů (tolerance,

kooperace, empatie, integrace a zapojení slabších jedinců). Za nejméně akcentovanou oblast ve výchově a vzdělávání v současné době participanti považují pracovní (činnostní) oblast (3). 4 participanti otázku nezodpověděli.

Z odpovědí vyplývá, že jsou v současné době akcentovány při výchově a vzdělávání všechny výchovné oblasti. Z pohledu participantů však nejvíce oblast rozumová a estetická.

4.1.2 Otázky vztahující se ke společnosti

4.1.2.1 Otázka č. 4

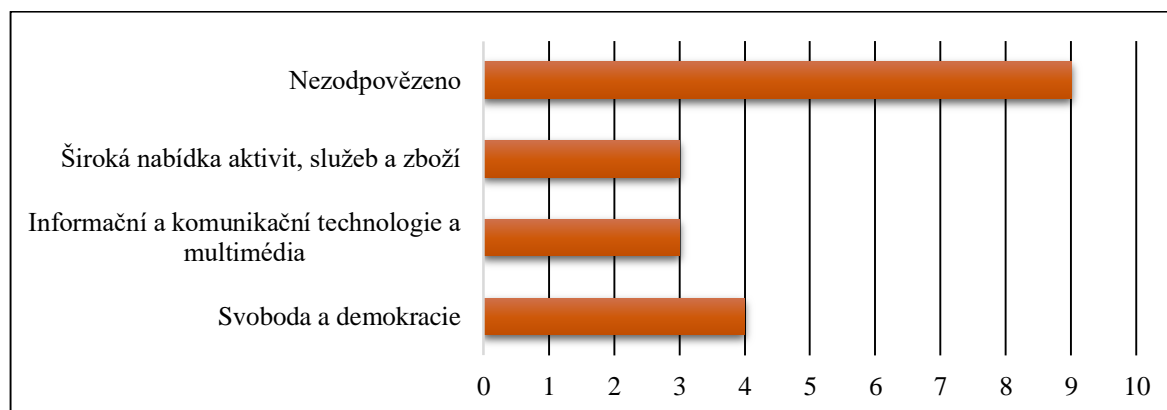
Můžete v kladném i záporném smyslu vymezit zásadní společenské proměny, které ovlivňují psychosomatický vývoj dítěte v předškolním věku?

Tabulka 4.: Kladné i záporné společenské proměny ovlivňující vývoj dítěte

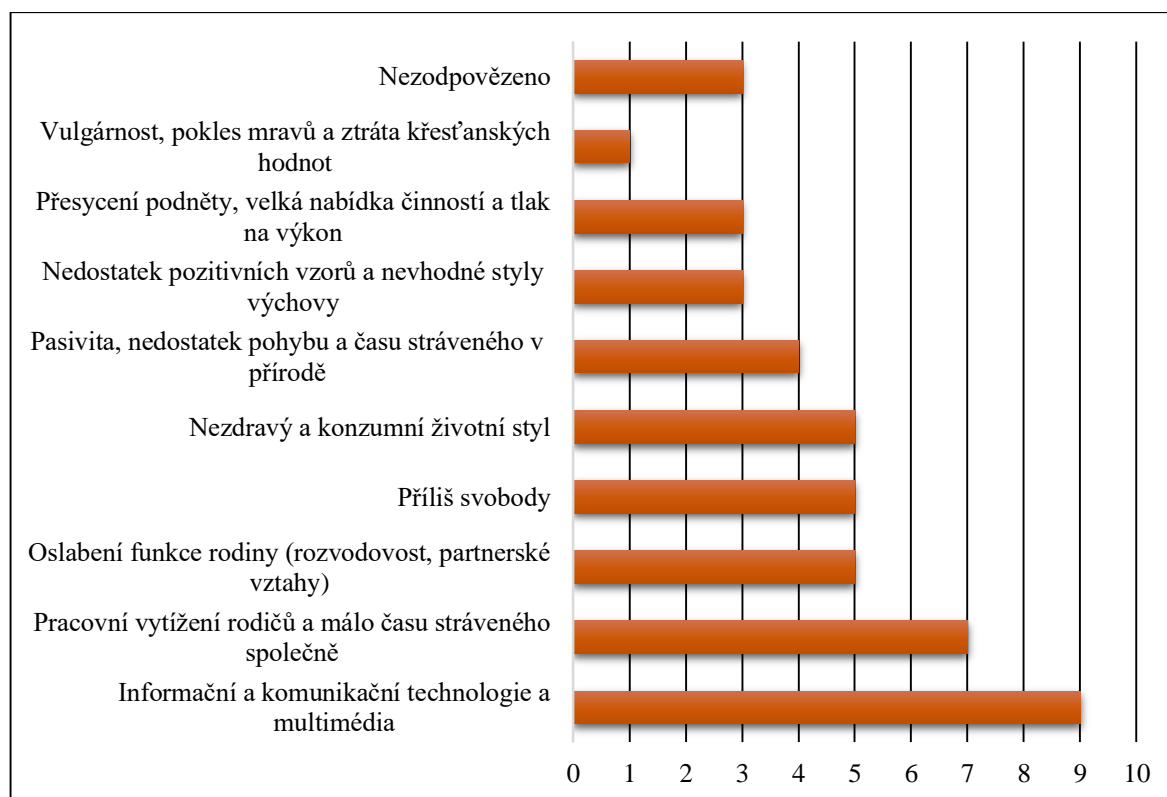
Kladné společenské proměny ovlivňující vývoj dítěte	Četnost výskytu
Svoboda a demokracie	4
Informační a komunikační technologie a multimédia	3
Široká nabídka aktivit, služeb a zboží	3
Nezodpovězeno	9
Záporné společenské proměny ovlivňující vývoj dítěte	Četnost výskytu
Informační a komunikační technologie a multimédia	9
Pracovní vytížení rodičů a málo času stráveného společně	7
Oslabení funkce rodiny (rozvodovost, partnerské vztahy)	5
Příliš svobody	5
Nezdravý a konzumní životní styl	5
Pasivita, nedostatek pohybu a času stráveného v přírodě	4
Nedostatek pozitivních vzorů a nevhodné styly výchovy	3

Přesycení podněty, velká nabídka činností a tlak na výkon	3
Vulgárnost, pokles mravů a ztráta křesťanských hodnot	1
Nezodpovězeno	3

Graf 4.: Kladné společenské proměny ovlivňující psychosomatický vývoj dítěte

Graf 5.: Záporné společenské proměny ovlivňující psychosomatický vývoj dítěte

U první části otázky, tedy u společenských proměn ovlivňujících psychosomatický vývoj dítěte předškolního věku v kladném smyslu, participanti uvedli vždy jen jednu kategorií. 9 participantů na ni neodpovědělo. U druhé části otázky, tedy u společenských proměn ovlivňujících psychosomatický vývoj dítěte předškolního věku v záporném smyslu, odpovídali participanti výčtem, proto autorka uvádí četnost výskytu zmíněných kategorií. 3 participanti na tuto část otázky neodpověděli.

Za zásadní společenské proměny působící na psychosomatický vývoj dítěte předškolního věku v kladném smyslu participanti (9) považují svobodu a demokracii (4), informační a komunikační technologie a multimédia (3) a širokou nabídku aktivit, služeb a zboží (3). Naopak za zásadní společenské proměny v záporném smyslu participanti (15) uvedli tyto kategorie: informační a komunikační technologie a multimédia (9), pracovní vytížení rodičů a málo času stráveného společně (7), oslabení funkce rodiny (5), příliš svobody (5), nezdravý a konzumní životní styl (5), pasivita, nedostatek pohybu a času stráveného v přírodě (4), nedostatek pozitivních vzorů, nevhodné styly výchovy (3), přesytení podněty, velká nabídka činností a tlak na výkon (3) a vulgárnost, pokles mravů a ztráta křesťanských hodnot (1).

Participanti odpovídali v průměru čtyřikrát více na druhou část otázky (zásadní společenské proměny působící na psychosomatický vývoj dítěte v záporném smyslu) ve srovnání s počtem odpovědí v první části otázky (zásadní společenské proměny působící na psychosomatický vývoj dítěte v kladném smyslu). Participanti si tedy uvědomují spíše negativní vliv na dítě v kontextu společenských proměn než pozitivní vliv. Všechny kategorie uvedené v kladných společenských proměnách se objevují na opačném pólu v záporných společenských proměnách (svoboda a demokracie – příliš svobody; informační a komunikační technologie a multimédia jako technický pokrok – informační a komunikační technologie a multimédia jako nevhodná hračka, návyk, závislost; široká nabídka aktivit, služeb a zboží – přesytení podněty, velká nabídka činností a tlak na výkon, nezdravý a konzumní životní styl).

4.1.2.2 Otázka č. 5

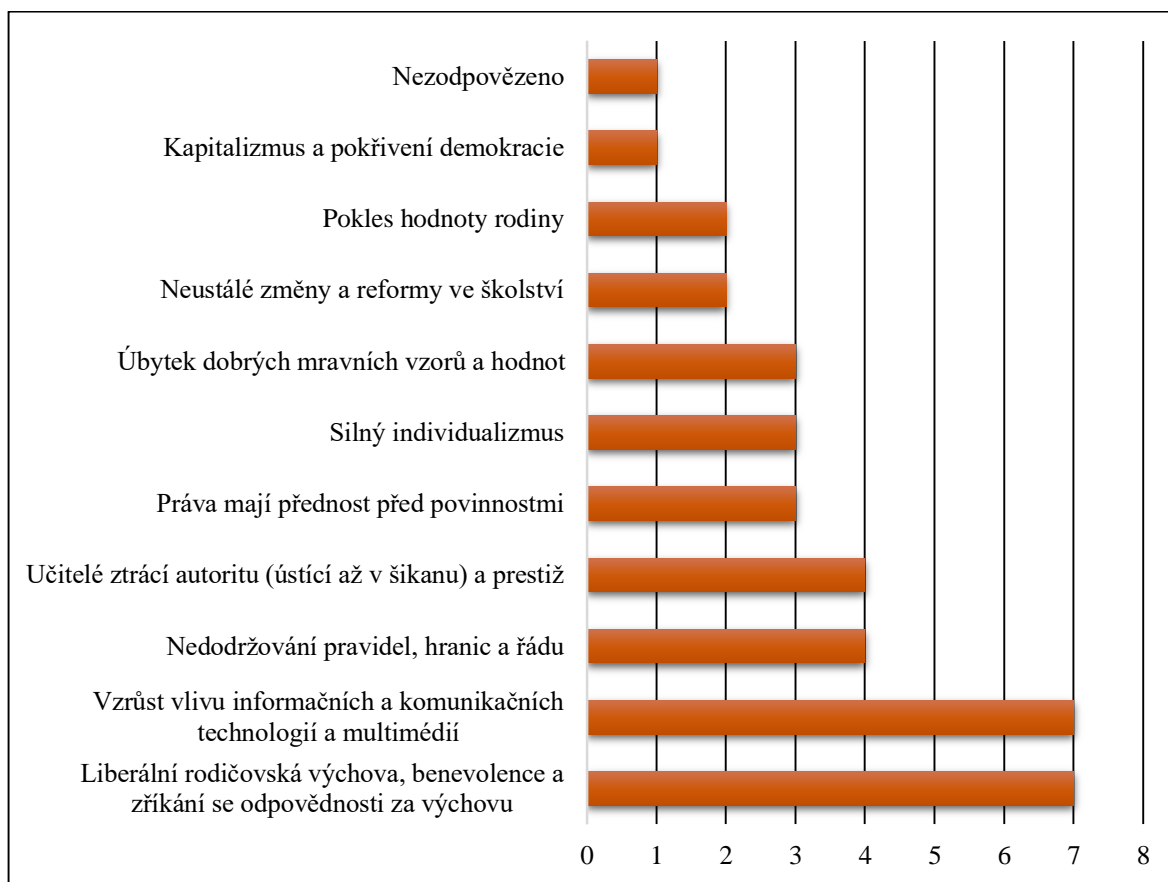
Které společenské rysy podle Vašeho názoru v posledních 25 letech negativně ovlivnily výchovu a vzdělávání dětí v předškolním věku?

Tabulka 5.: Negativní společenské rysy ovlivňující výchovu a vzdělávání dětí

Negativní společenské rysy	Četnost výskytu
Liberální rodičovská výchova, benevolence a zřikání se odpovědnosti za výchovu	7
Vzrůst vlivu informačních a komunikačních technologií a multimédií	7
Nedodržování pravidel, hranic a řádu	4
Učitelé ztrácí autoritu (ústící až v šikanu) a prestiž	4
Práva mají přednost před povinnostmi	3
Silný individualismus	3
Úbytek dobrých mravních vzorů a hodnot	3
Neustálé změny a reformy ve školství	2
Pokles hodnoty rodiny	2
Kapitalismus a pokřivení demokracie	1
Nezodpovězeno	1

Graf 6.: Negativní společenské rysy ovlivňující výchovu a vzdělávání dětí

Na otázku odpovědělo 18 participantů, 1 participant se odpovědi zdržel. Vzhledem k tomu, že ve většině případů obsahovala odpověď výčet spadající do více kategorií, jsou v tabulce a grafu uvedeny hodnoty, jež ukazují na četnost výskytu dané kategorie v odpovědích participantů.

Z pohledu participantů (18) jsou liberální rodičovská výchova, benevolence a zříkání se odpovědnosti za výchovu (7) a vzrůst vlivu informačních a komunikačních technologií a multimédií (7) společenskými rysy, jež podle jejich názorů v posledních 25 letech nejvíce ovlivnily výchovu a vzdělávání dětí v předškolním věku. Za další negativně působící rysy označují nedodržování hranic a řádu (4), ztrátu prestiže a autority (ústíčí až v šikanu) učitelů (4), přednost práv před povinnostmi (3), silný individualismus (3), úbytek dobrých mravních vzorů a hodnot (3), neustálé změny a reformy ve školství (2), pokles hodnoty rodiny (2) a kapitalismus a pokřivení demokracie (1).

Participantů jsou si vědomi negativních vlivů společnosti ovlivňující výchovu a vzdělávání dítěte předškolního věku v období uplynulých 25 let. Největší riziko spatřují

v rodičovské liberální a benevolentní výchově dětí a v působení technického pokroku v informačních a komunikačních technologiích a multimédiích.

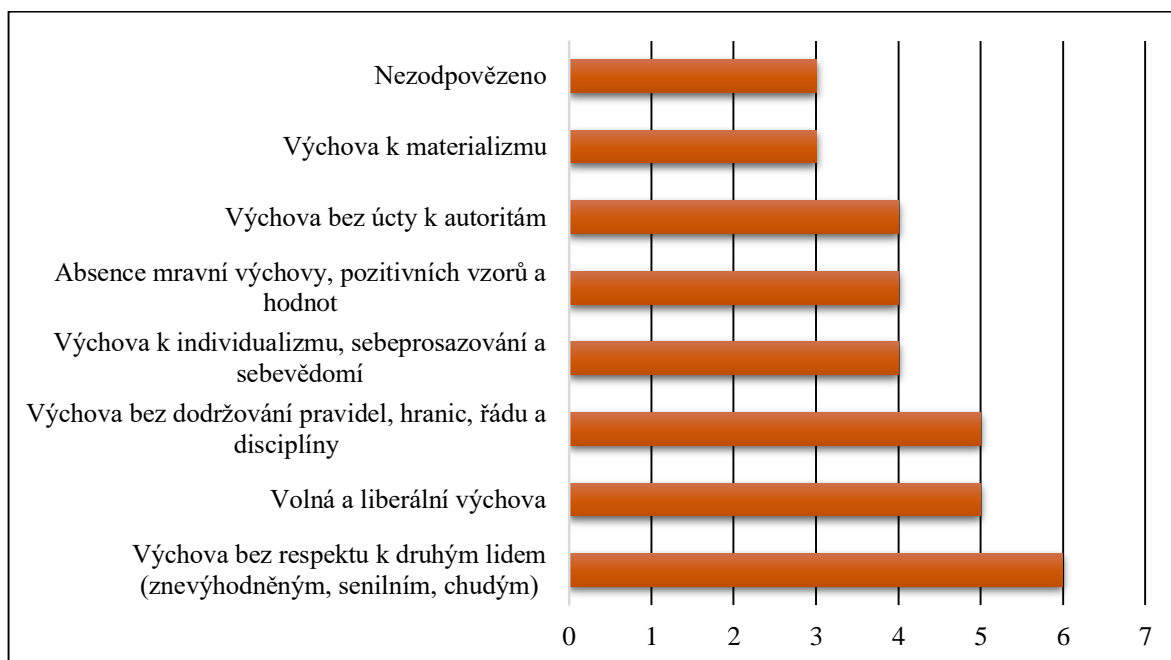
4.1.2.3 Otázka č. 6

Které podstatné výchovné rysy směřují k horšímu oproti předcházející době?

Tabulka 6.: *Výchovné rysy směřující k horšímu ve srovnání s předcházející dobou*

Výchovné rysy	Četnost výskytu
Výchova bez respektu k druhým lidem (znevýhodněným, senilním, chudým)	6
Volná a liberální výchova	5
Výchova bez dodržování pravidel, hranic, řádu a disciplíny	5
Výchova k individualizmu, sebeprosazování a sebevědomí	4
Absence mravní výchovy, pozitivních vzorů a hodnot	4
Výchova bez úcty k autoritám	4
Výchova k materializmu	3
Nezodpovězeno	3

Graf 7.: *Výchovné rysy směřující k horšímu ve srovnání s předcházející dobou*

Otázku č. 6 zodpovědělo 16 participantů. 3 participantů neodpověděli. Stejně jako v otázkách výše reagovali participantů výčetem spadajícím do více než jedné kategorie. Proto hodnoty ukazují četnost výskytu dané kategorie.

Podstatnými výchovnými rysy směřujícími k horšímu ve srovnání s předcházející dobou participantů (16) uvádí: výchovu bez respektu k druhým lidem jako jsou např. lidé znevýhodnění nebo senilní (6), volnou a liberální výchovu (5), výchovu bez dodržování pravidel, hranic, řádu a disciplíny (5), výchovu k individualizmu, sebeprosazování a sebevědomí (4), absenci mravní výchovy, pozitivních vzorů a hodnot (4), výchovu bez úcty k autoritám (4) a výchovu k materializmu (3).

Jmenované kategorie výchovných rysů směřujícími k horšímu oproti předcházející době se liší jen malým rozdílem četnosti výskytu. Nelze tedy jasně vyhodnocovat, která z kategorií směřuje k horšímu více než jiné. Přesto odpovědi participantů nasměle ukazují na soudobou uvolňující se výchovu bez dodržování pravidel a pozitivních výchovných vzorů a sebeprosazování bez ohledu na autority nebo potřeby druhých.

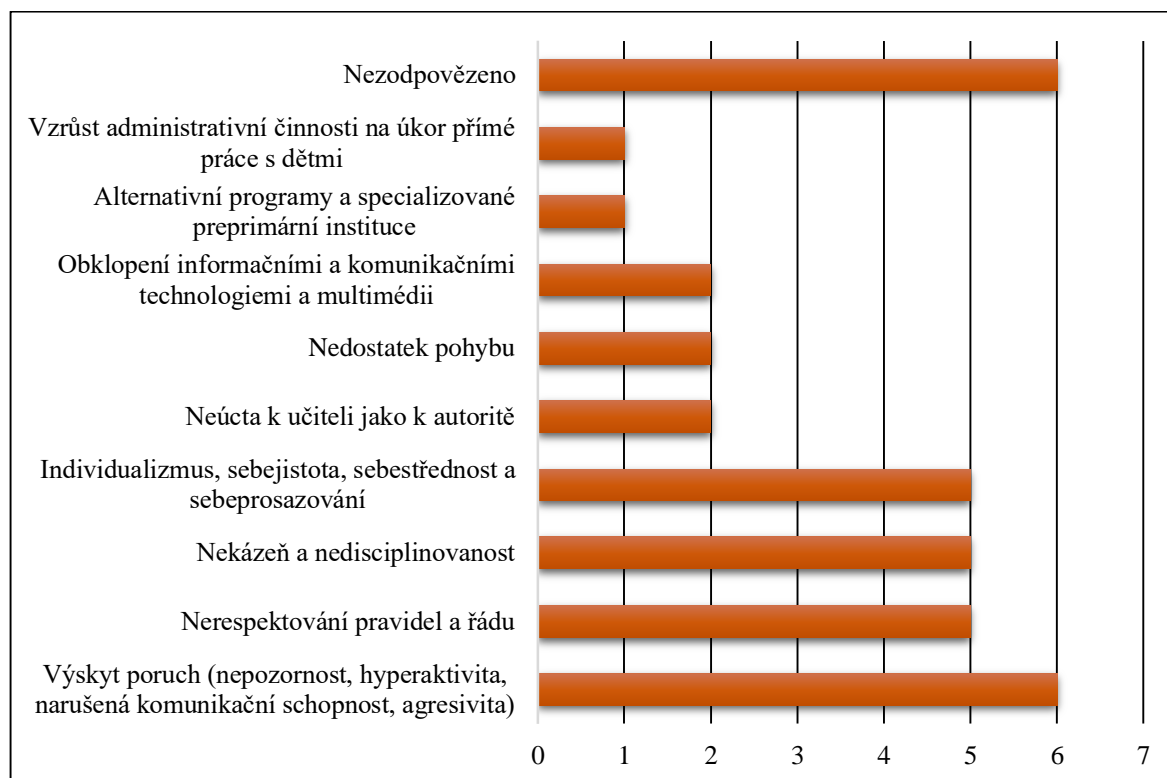
4.1.2.4 Otázka č. 7

Jak se projeví proměny společnosti na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi?

Tabulka 7.: Projevy proměn společnosti na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi

Projevy proměn společnosti na dítěti	Četnost výskytu
Výskyt poruch (nepozornost, hyperaktivita, narušená komunikační schopnost, agresivita)	6
Nerespektování pravidel a řádu	5
Nekázeň a nedisciplinovanost	5
Individualismus, sebejistota, sebestřednost a sebeprosazování	5
Neúcta k učiteli jako k autoritě	2
Nedostatek pohybu	2
Obklopení informačními a komunikačními technologiemi a multimédií	2
Alternativní programy a specializované preprimární instituce	1
Vzrůst administrativní činnosti na úkor přímé práce s dětmi	1
Nezodpovězeno	6

Graf 8.: Projevy proměn společnosti na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi

Tuto otázku vynechalo 6 participantů. Zodpovědělo ji 13 participantů. Opět participantů reagovali výčtem, proto je uvedena četnost výskytu participantů u každé kategorie.

Participantů (13) vyjmenovali proměny společnosti, které se podle jejich názoru projeví na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi. Nejčastěji byla zmiňována kategorie výskytu poruch, do které participantů řadili poruchu pozornosti, hyperaktivitu, agresivitu a narušenou komunikační schopnost (6). Následovaly kategorie: nerespektování pravidel a řádu (5), nekázeň a nedisciplinovanost (5), individualismus, sebejistota, sebestřednost a sebeprosazování (5), neúcta k učitelům jako k autoritě (2), nedostatek pohybu (2), obklopení informačními a komunikačními technologiemi a multimédií (2), alternativní programy a specializované preprimární instituce (1) a vzrůst administrativní činnosti na úkor přímé práce s dětmi (1).

Z pohledu participantů je dítě předškolního věku v pedagogické praxi ovlivněno proměnami společnosti, jež se v důsledku projevují na dítěti ve vztahu k sobě samému, k vrstevníkům, autoritám a k prostředí, jež ho obklopuje.

4.1.3 Otázky vztahující se k rodině

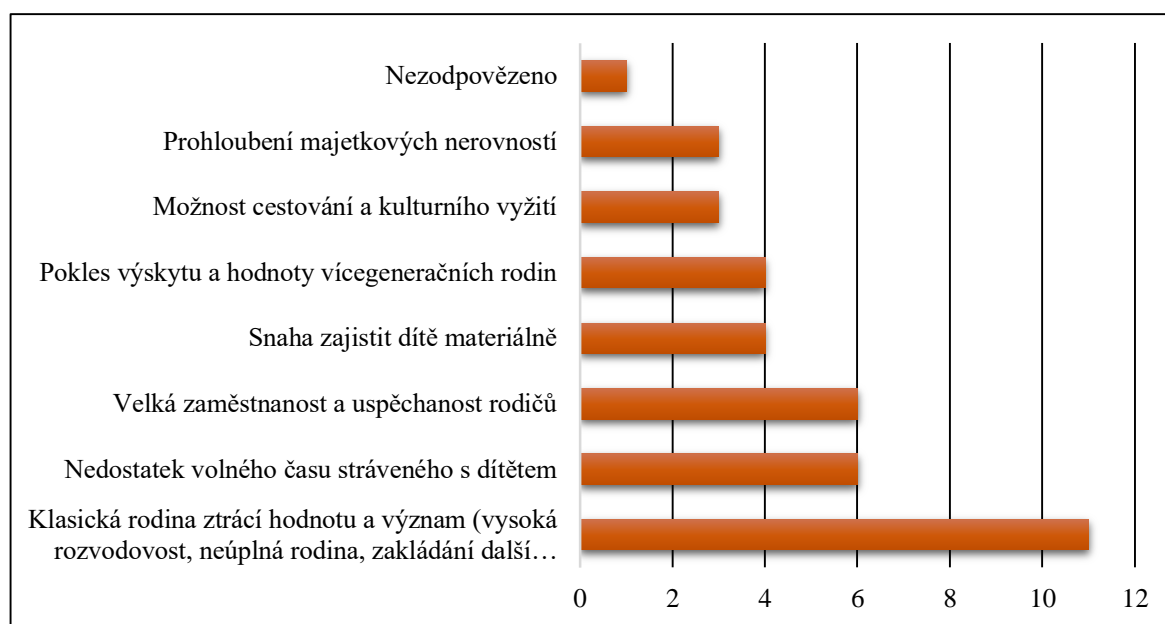
4.1.3.1 Otázka č. 8

Kde vidíte zásadní proměny v životě dnešní rodiny (ve srovnání se situací v posledních 25 letech)?

Tabulka 8.: Zásadní proměny v životě dnešní rodiny ve srovnání se situací v posledních 25 letech

Zásadní proměny rodiny	Četnost výskytu
Klasická rodina ztrácí hodnotu a význam (vysoká rozvodovost, neúplná rodina, zakládání další rodiny, soužití nesezdaných partnerů, výchova jedním z rodičů, střídavá péče)	11
Nedostatek volného času stráveného s dítětem	6
Velká zaměstnanost a uspěchanost rodičů	6
Snaha zajistit dítě materiálně	4
Pokles výskytu a hodnoty vícegeneračních rodin	4
Možnost cestování a kulturního vyžití	3
Prohloubení majetkových nerovností	3
Nezodpovězeno	1

Graf 9.: Zásadní proměny v životě dnešní rodiny ve srovnání se situací v posledních 25 letech

Otázku dotýkající se zásadních proměn v životě dnešní rodiny ve srovnání se situací v posledních 25 letech zodpovědělo 18 participantů. 1 participant ji nechal nevyplněnou. Protože participanté reagovali výčtem, jsou v tabulce a grafu uvedeny hodnoty četnosti výskytu daných kategorií participanty.

Za nejzásadnější proměnu v životě rodiny v kontextu posledního čtvrtstoletí většina participantů (18) vidí ztrátu hodnoty a významu klasické rodiny (11). Touto ztrátou je myšlena vysoká rozvodovost, neúplné rodiny, zakládání dalších rodin, soužití nesezdaných partnerů, výchova jedním z rodičů a střídavá péče. Následujícími alarmujícími proměnami jsou: nedostatek volného času stráveného s dítětem (6), velká zaměstnanost a uspěchanost rodičů (6), snaha zajistit dítě materiálně (4), pokles výskytu a hodnoty vícegeneračních rodin (4) a prohloubení majetkových nerovností (3). Jako zástupce pozitivních proměn byla zmíněna jediná kategorie vyzdvihující možnost cestování a kulturního vyžití (3).

Souhrnně lze konstatovat, že si participanté uvědomují především negativní proměny rodiny v kontextu posledních 25 let. Jednoznačně nejviditelnější zásadní negativní proměnou je proměna klasické rodiny v jinou formu soužití.

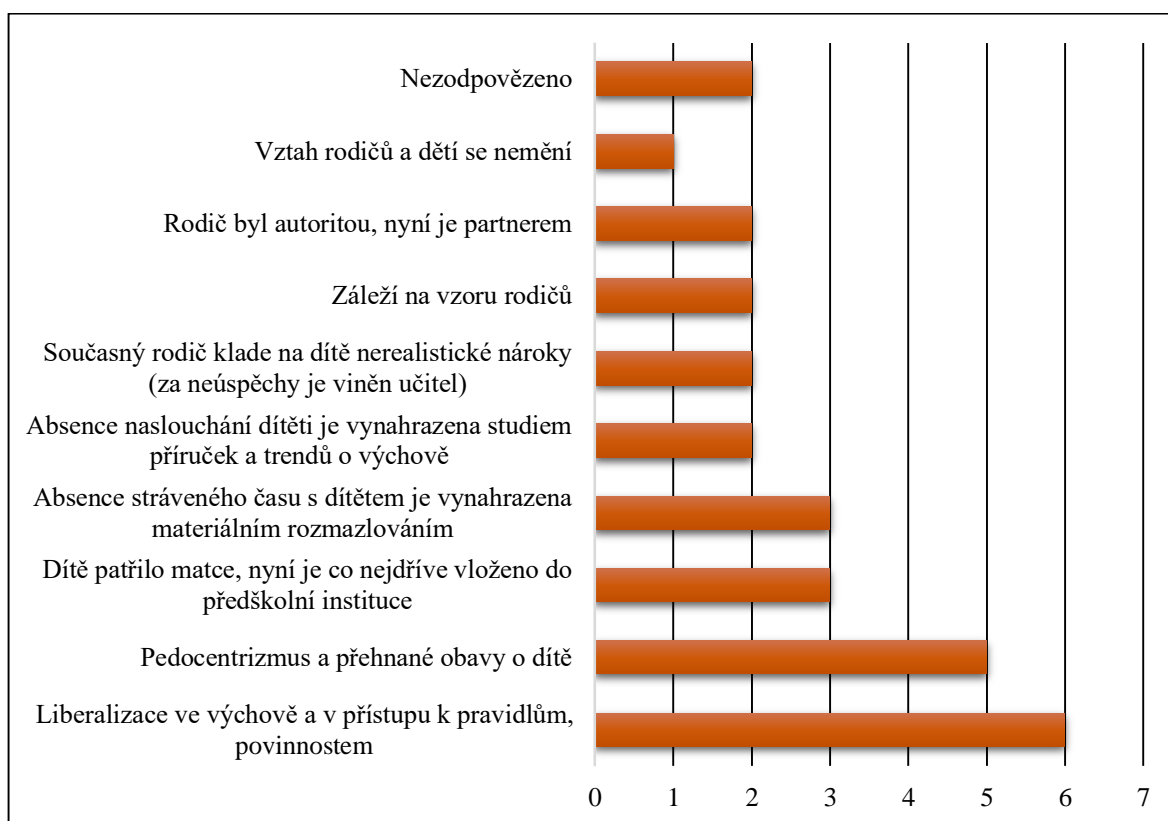
4.1.3.2 Otázka č. 9

Jak se v posledních 25 letech proměňoval vztah rodičů k dítěti předškolního věku?

Tabulka 9.: Proměny vztahů rodičů a dětí předškolního věku v posledních 25 letech

Proměny vztahů rodičů a dětí	Četnost výskytu
Liberalizace ve výchově a v přístupu k pravidlům, povinnostem	6
Pedocentrismus a přehnané obavy o dítě	5
Dítě patřilo matce, nyní je co nejdříve vloženo do předškolní instituce	3
Absence stráveného času s dítětem je vynahrazena materiálním rozmazlováním	3
Absence naslouchání dítěti je vynahrazena studiem příruček a trendů o výchově	2
Současný rodič klade na dítě nerealistické nároky (za neúspěchy je viněn učitel)	2
Záleží na vzoru rodičů	2
Rodič byl autoritou, nyní je partnerem	2
Vztah rodičů a dětí se nemění	1
Nezodpovězeno	2

Graf 10.: Proměny vztahů rodičů a dětí předškolního věku v posledních 25 letech

Na otázku č. 9 reagovali účastníci výčetem více proměn vztahů mezi rodiči a jejich dětmi. Z toho důvodu hodnoty vypovídají o četnosti výskytu v odpovědích u účastníků. Odpovědí bylo získáno celkem od 17 účastníků, což znamená, že 2 otázku nezodpověděli.

Kategorií s proměnami vztahů mezi rodiči a dětmi předškolního věku z pohledu posledních 25 let se objevilo více. Nejvíce účastníky zastoupenou kategorií byla kategorie liberalizace ve výchově a v přístupu k pravidlům, povinnostem (6). Pedocentrismus a přehnané obavy o dítě (5) jí v četnosti výskytu následují. Mezi další jmenované kategorie patří: dítě patřilo matce, nyní je co nejdříve vloženo do předškolní instituce (3); absence stráveného času s dítětem je vynahrazena materiálním rozmazlováním (3); absence naslouchání dítětem je vynahrazena studiem příruček a trendů o výchově (2); současný rodič klade na dítě nerealistické nároky, a když neuspěje, viní za neúspěchy učitele (2); záleží na vzoru rodičů (2); rodič byl autoritou, nyní je partnerem (2); vztah rodičů a dětí se nemění (1).

Účastníci, kteří odpověděli na tuto otázku (17), si s výjimkou jednoho z nich uvědomují proměny vztahů mezi dětmi předškolního věku a rodiči v kontextu posledních 25

let. Způsob, v němž se (z pohledu participantů) proměna vztahu rodiče a dítěte nejvíce projevila, je liberalizace ve výchově a také v benevolentním přístupu k pravidlům a plněním povinností.

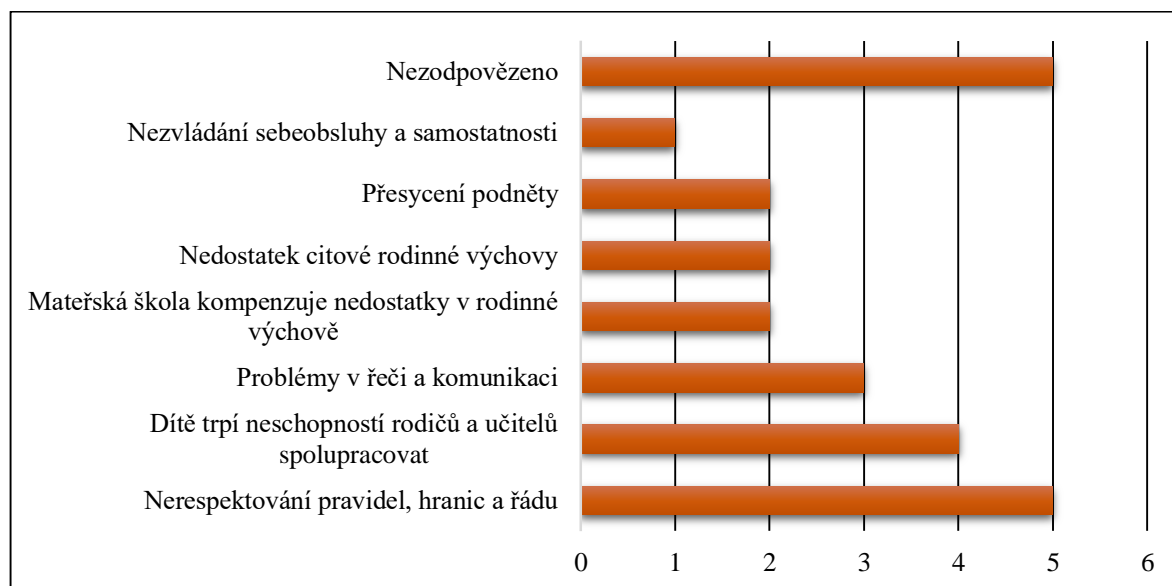
4.1.3.3 Otázka č. 10

Jak se projeví proměny rodinného klimatu na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi v mateřských školách?

Tabulka 10.: Vliv proměn rodiny na dítě předškolního věku v mateřských školách

Vliv proměn rodiny na dítě v pedagogické praxi	Četnost výskytu
Nerespektování pravidel, hranic a řádu	5
Dítě trpí neschopností rodičů a učitelů spolupracovat	4
Problémy v řeči a komunikaci	3
Mateřská škola kompenzuje nedostatky v rodinné výchově	2
Nedostatek citové rodinné výchovy	2
Přesycení podněty	2
Nezvládnutí sebeobsluhy a samostatnosti	1
Nezodpovězeno	5

Graf 11.: Vliv proměn rodiny na dítě předškolního věku v mateřských školách

Na otázku odpovědělo 14 participantů. 4 z 5, kteří ji nezodpověděli, uvedli, že to nedokáží posoudit. Každá kategorie obsahující projev proměn rodiny na dítěti v pedagogické praxi uvádí hodnotu četnosti výskytu u participantů.

Mezi zmiňované projevy proměn rodinného klimatu na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi v mateřské škole participanté uváděli: nerespektování pravidel, hranic a řádu (5), dítě trpí neschopností rodičů a učitelů spolupracovat (4), problémy v řeči a komunikaci (3), mateřská škola kompenzuje nedostatky v rodinné výchově (2), přesycení podněty (2) a nezvládání sebeobsluhy a samostatnosti (1).

Rodinná výchova se do dítěte předškolního věku a jeho chování v preprimární instituci bez pochyb otiskne. Zajímavé je, že participanté ani v jednom případě nezmínili pozitivní vliv. Naopak ve všech případech jsou negativní. Nejvíce alarmující jsou projevy nerespektování pravidel a řádu, neschopnosti spolupráce rodiny a mateřské školy a také výrazné zhoršení řečových a komunikačních dovedností.

4.1.4 Otázky vztahující se k mateřské škole

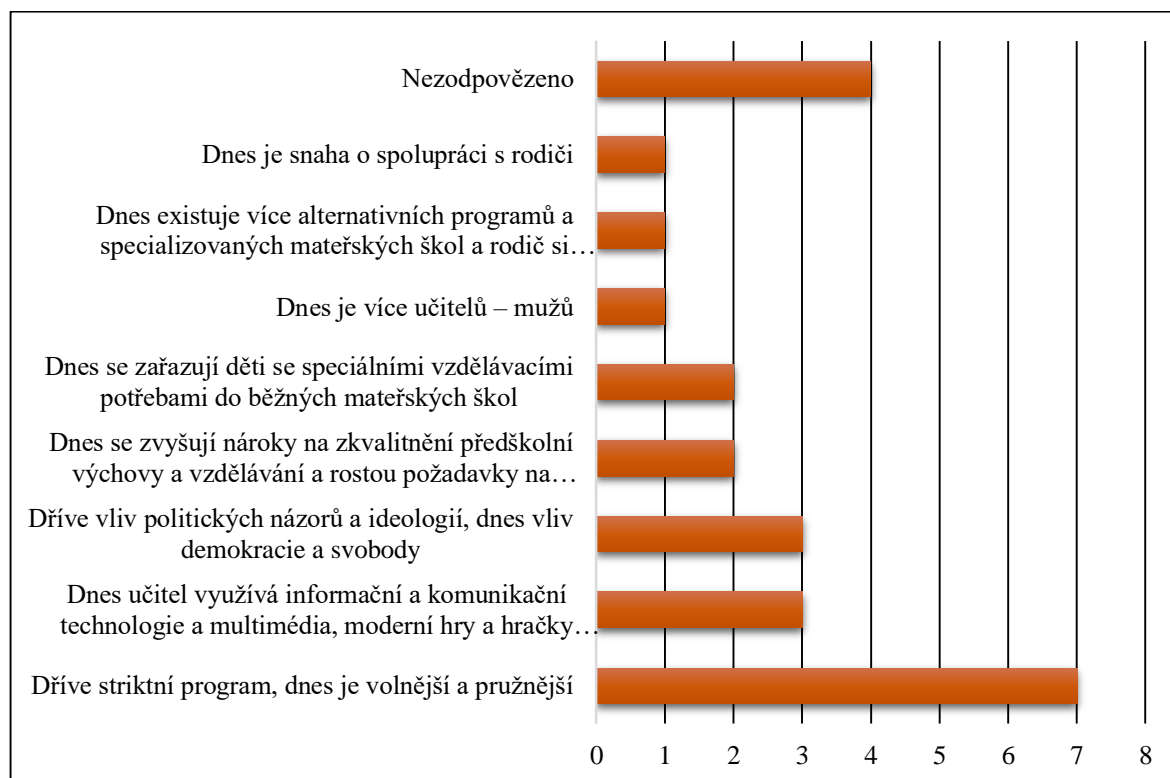
4.1.4.4 Otázka č. 11

Kde vidíte zásadní proměny v komparaci dnešní mateřské školy a mateřské školy minulého režimu?

Tabulka 11.: Zásadní proměny v komparaci mateřské školy současné a minulého režimu

Proměny mateřské školy dříve a dnes	Četnost výskytu
Dříve striktní program, dnes je volnější a pružnější	7
Dnes učitel využívá informační a komunikační technologie a multimédia, moderní hry a hračky a didaktické pomůcky	3
Dříve vliv politických názorů a ideologií, dnes vliv demokracie a svobody	3
Dnes se zvyšují nároky na zkvalitnění předškolní výchovy a vzdělávání a rostou požadavky na učitele (kompetence, administrativa)	2
Dnes se zařazují děti se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných mateřských škol	2
Dnes je více učitelů – mužů	1
Dnes existuje více alternativních programů a specializovaných mateřských škol a rodič si může vybírat	1
Dnes je snaha o spolupráci s rodiči	1
Nezodpovězeno	4

Graf 12.: Zásadní proměny v komparaci mateřské školy současné a minulého režimu

Otázku č. 11 vyplnilo 15 participantů a 4 ji vynechali s poznámkou, že proměny mateřské školy nedokáží postihnout. V tabulce a grafu jsou proměny zastoupeny takovým počtem hlasů, kolika participanty byly v interview zmíněny.

Proměny v komparaci dnešní mateřské školy a mateřské školy minulého režimu participanty (15) spatřují v zastoupení těchto kategorií: dříve byl program striktní, dnes je volnější a pružnější (7); dnes učitel využívá informační a komunikační technologie a multimédia, moderní hry a hračky a didaktické pomůcky (3); dříve mateřskou školu ovlivňovaly politické názory a ideologie, dnes ji ovlivňuje demokracie a svoboda (3); dnes jsou vyšší nároky na kvalitu předškolní výchovy a vzdělávání a rostou nároky na učitele – kompetence, administrativa apod. (2); dnes se do běžných mateřských škol zařazují děti se speciálními vzdělávacími potřebami (2); dnes se objevuje v mateřských školách více učitelů – mužů (1); dnes existuje více alternativních programů nebo specializovaných mateřských škol a rodič si může vybírat, kam své dítě umístí (1); dnes se objevují snahy o úzkou spolupráci s rodiči (1).

Z uvedených proměn v komparaci dnešní mateřské školy a mateřské školy minulého režimu je zřejmé, že proměn, jež ji ovlivňovaly, je velké množství. Nejsilnější proměnu

participanti vidí v přechodu od striktního programu a režimu mateřské školy k volnějším a pružnějším.

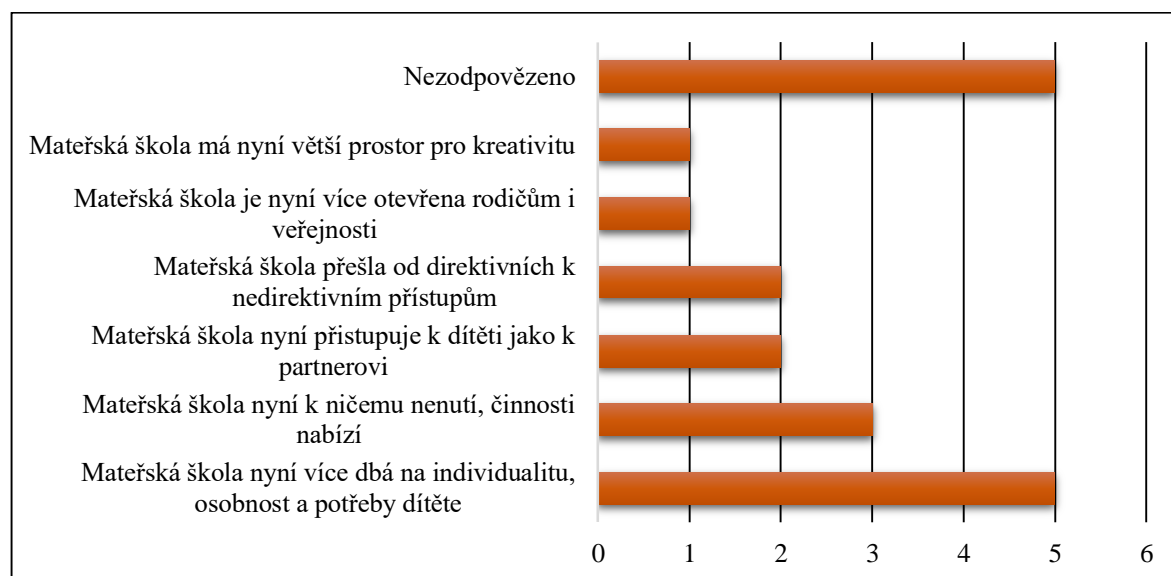
4.1.4.5 Otázka č. 12

Jak se měnil vztah mateřské školy k dítěti předškolního věku?

Tabulka 12.: Proměna vztahu mateřské školy a dítěte předškolního věku

Proměny vztahu	Četnost výskytu
Mateřská škola nyní více dbá na individualitu, osobnost a potřeby dítěte	5
Mateřská škola nyní k ničemu nenutí, činnosti nabízí	3
Mateřská škola nyní přistupuje k dítěti jako k partnerovi	2
Mateřská škola přešla od direktivních k nedirektivním přístupům	2
Mateřská škola je nyní více otevřena rodičům i veřejnosti	1
Mateřská škola má nyní větší prostor pro kreativitu	1
Nezodpovězeno	5

Graf 13.: Proměna vztahu mateřské školy a dítěte předškolního věku

Na otázku odpovědělo 14 participantů a 5 ji nechalo nevyplněnou. Participantů tentokrát nereagovali výčtem, ale v rozhovoru zmínili vždy jen jednu z kategorií.

V otázce, jak se měnil vztah mateřské školy k dítěti předškolního věku, vyjmenovávali participantů tyto postřehnuté změny: mateřská škola nyní více dbá na individualitu, osobnost a potřeby dítěte (5); současná mateřská škola k ničemu nenutí, činnosti nabízí prostřednictvím vzdělávací nabídky (3); mateřská škola dnes k dítěti přistupuje jako k partnerovi (2); mateřská škola přešla od direktivních přístupů k přístupům nedirektivním (2); soudobá mateřská škola je nyní více otevřena rodičům i veřejnosti (1); dnešní mateřská škola má více prostoru pro kreativitu ve srovnání s dřívější mateřskou školou (1).

Změny, jež prodělala mateřská škola ve svém vývoji ve vztahu k dítěti předškolního věku v posledních 25 letech, jsou značné a ve všech zmíněných proměnách jsou v pozitivním smyslu. Současná mateřská škola dle participantů nejvíce dbá více na individuální osobnost dítěte, jeho potřeby a zájem, aniž by ho do něčeho nutila.

4.1.4.6 Otázka č. 13

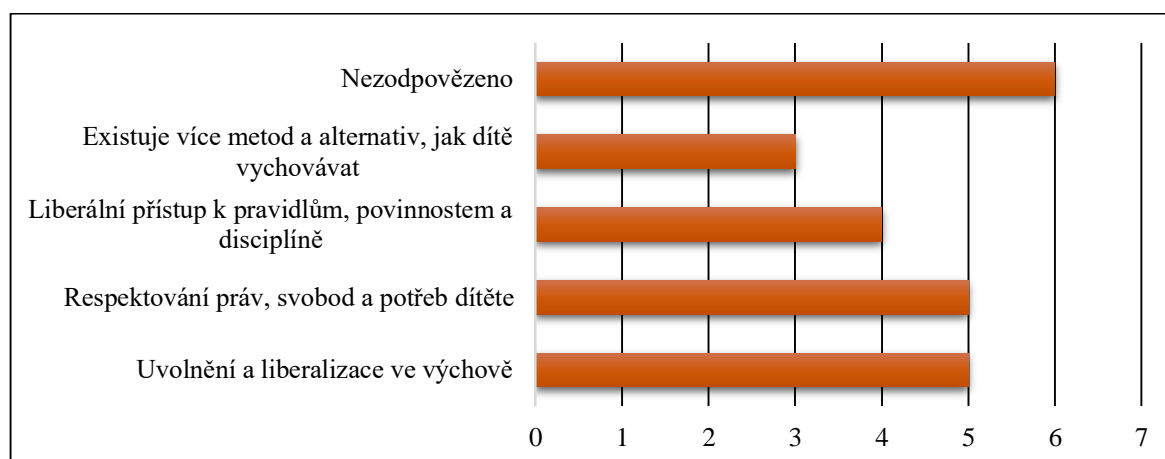
Jak se změna systému vzdělávání promítla do dnešní výchovy dítěte?

Tabulka 13.: Promítnutí změn systému vzdělávání do dnešní výchovy dítěte

Změny systému vzdělávání promítající se ve výchově dítěte	Četnost výskytu
Uvolnění a liberalizace ve výchově	5
Respektování práv, svobod a potřeb dítěte	5
Liberální přístup k pravidlům, povinnostem a disciplíně	4
Existuje více metod a alternativ, jak dítě vychovávat	3
Nezodpovězeno	6

Graf 14.: Promítnutí změn systému vzdělávání do dnešní výchovy dítěte

Odpověď na otázku vynechalo 6 respondentů. Polovina z nich vepsala, že ji nedokáží posoudit. Zodpovědělo ji tedy jen 13 participantů. Ti reagovali v některých případech výčtem, proto tabulka a graf ukazují hodnotu četnosti výskytu u participantů.

Ze schémat výše je zřejmé, jak se změna systému vzdělávání promítla do dnešní výchovy dítěte. Participantů (13) nejčastěji zmiňovali promítnutí změny systému vzdělávání do výchovy dítěte předškolního věku uvolněním a liberalizací ve výchově (5) a respektováním práv, svobod a potřeb dítěte (5). Jako další projevy změn uváděli liberální přístup k pravidlům, povinnostem a disciplíně (4) a existenci více metod a alternativ, jakým způsobem dítě vychovávat (3).

Souhrnně lze konstatovat, že promítnutí změn systému vzdělávání do dnešní výchovy dítěte je z pohledu participantů spjata s uvolněním a liberalizací ve výchově (liberální přístup k pravidlům, povinnostem; metody výchovy a alternativní programy) a respektováním práv a svobod dítěte.

4.1.5 Otázky vztahující se k pedagogické praxi

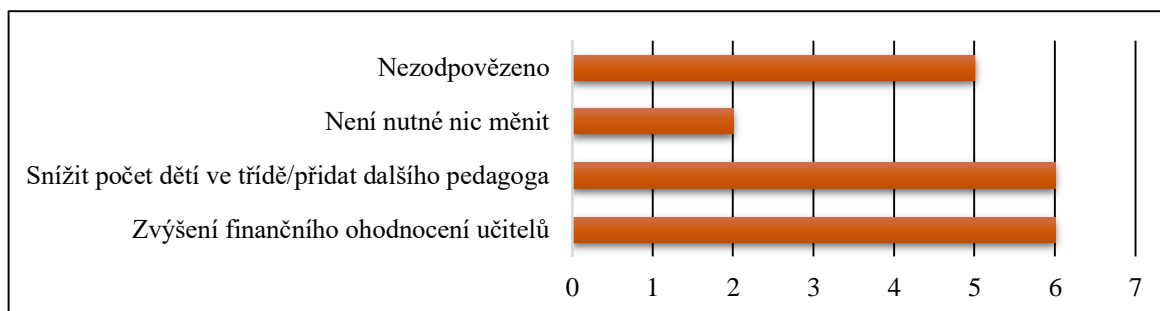
4.1.5.1 Otázka č. 14

Jaká je potřeba v současné době měnit aktuální předškolní výchovu a vzdělávání v uvedených rovinách? Pedagogické (praxe), akademické (požadavek vzdělávání) a vědecké (výzkum)?

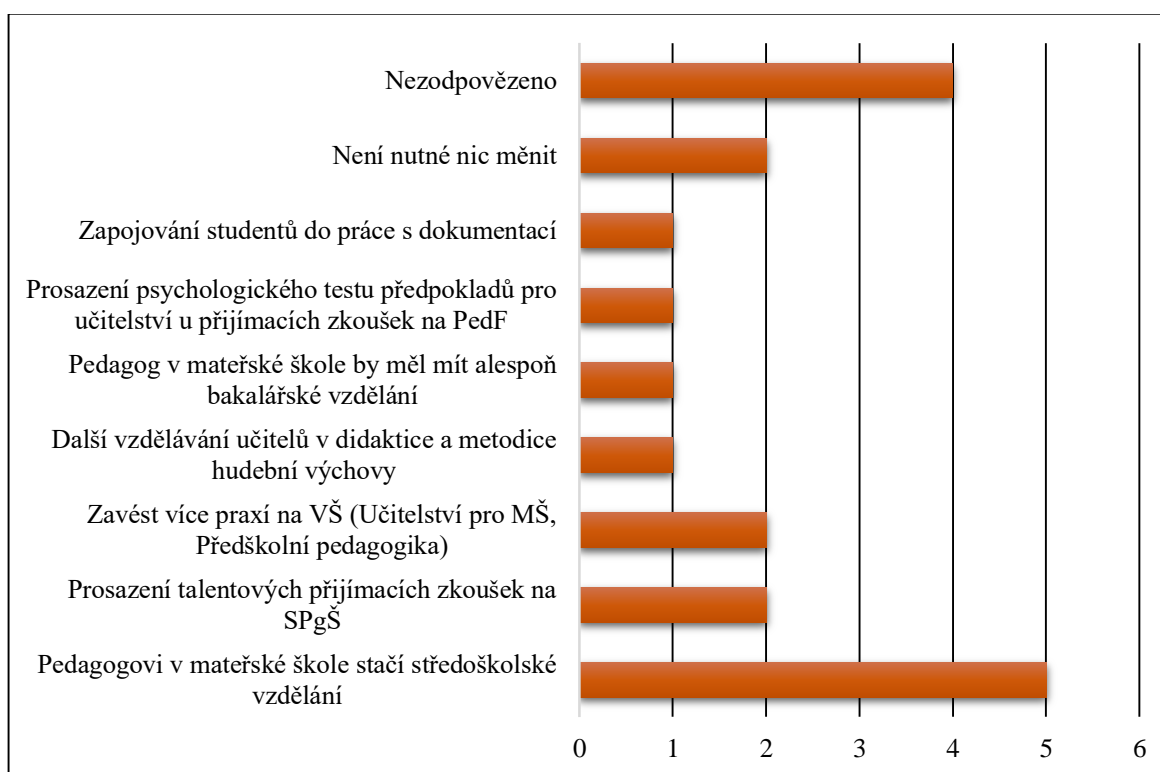
Tabulka 14.: *Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání v rovině pedagogické, akademické a vědecké*

Potřebné změny v pedagogické rovině	Četnost výskytu
Zvýšení finančního ohodnocení učitelů	6
Snížit počet dětí ve třídě/přidat dalšího pedagoga	6
Není nutné nic měnit	2
Nezodpovězeno	5
Potřebné změny v akademické rovině	Četnost výskytu
Pedagogovi v mateřské škole stačí středoškolské vzdělání	5
Prosazení talentových přijímacích zkoušek na SPgŠ	2
Zavést více praxí na VŠ (Učitelství pro MŠ, Předškolní pedagogika)	2
Další vzdělávání učitelů v didaktice a metodice hudební výchovy	1
Pedagog v mateřské škole by měl mít alespoň bakalářské vzdělání	1
Prosazení psychologického testu předpokladů pro učitelství u přijímacích zkoušek na PedF	1
Zapojování studentů do práce s dokumentací	1
Není nutné nic měnit	2
Nezodpovězeno	4
Potřebné změny ve vědecké rovině	Četnost výskytu
Soulad teoretických poznatků a pedagogické praxe	4
Stanovení kritérií pro určení kvalit vzdělávání v mateřské škole	1
Výzkumy o významu předškolní výchovy a vzdělávání na další vývoj jedince	1
Není nutné nic měnit	5
Nezodpovězeno	8

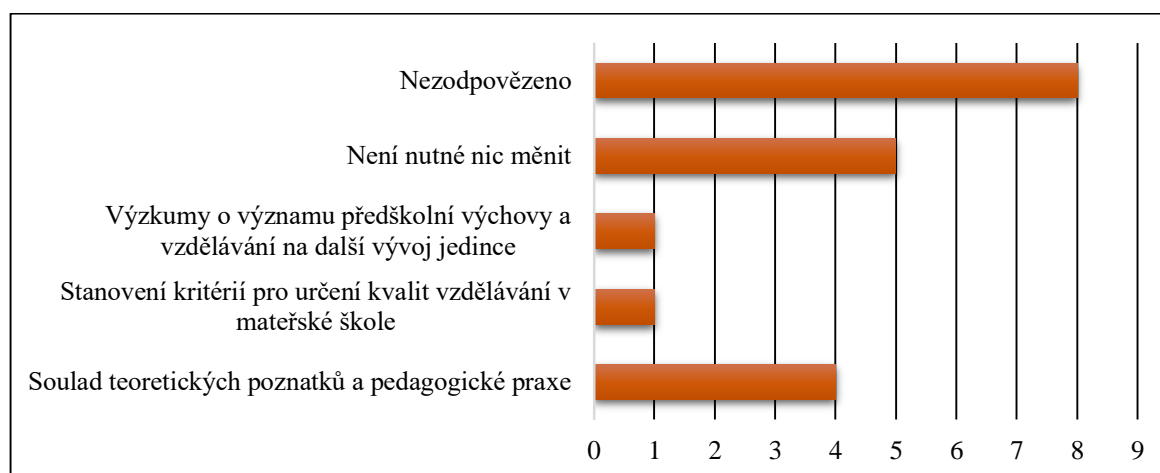
Graf 15.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání v pedagogické rovině

Graf 16.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání v akademické rovině

Graf 17.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání ve vědecké rovině

Na první podotázku odpovědělo 14 participantů, na druhou 15 a na třetí 11. Že není nutné nic měnit, odpověděli na první podotázku 2 participant, na druhou také 2 a na třetí 5. První podotázku tedy nezodpovědělo 5 participantů, druhou 4 a třetí 8. Participant uvedli ve všech případech odpověď spadající do jedné z kategorií, takže hodnota u každé z nich ukazuje na počet participantů, jež právě tak odpověděli.

Otázka se dotýká potřeby aktuálních změn v předškolní výchově a vzdělávání v rovině pedagogické, akademické a vědecké. Podle participantů je v současné době potřebné v předškolní výchově a vzdělávání z pohledu pedagogické praxe zvýšit finanční ohodnocení učitelů (6) a snížit počet dětí ve třídě nebo přidat do třídy dalšího předškolního pedagoga (6).

Participant uvedli následující potřebné změny v soudobé preprimární výchově a vzdělávání v rovině akademické (požadavek vzdělávání): pedagogovi v mateřské škole stačí středoškolské vzdělání (5); navrácení talentových přijímacích zkoušek na střední pedagogické školy (2); na vysokoškolských oborech (Učitelství pro mateřské školy, Předškolní pedagogika) zavést více praxí (2); nabídnout další vzdělávání učitelů v didaktice a metodice hudební výchovy (1); požadavek alespoň bakalářského vzdělání pro pedagogy předškolní výchovy a vzdělávání (1); prosazení zavedení psychologického testu předpokladů pro učitelství u přijímacích zkoušek na pedagogických fakultách (1); častější zapojování student do práce s dokumentací (1).

V oblasti vědecké (tedy výzkumné) vidí participant tyto potřebné změny v aktuální předškolní výchově a vzdělávání: soulad teoretických poznatků a pedagogické praxe (4), stanovení kritérií pro určení kvalit vzdělávání v mateřské škole (1) a výzkumy o významu předškolní výchovy a vzdělávání na další vývoj jedince (1).

V této otázce se objevilo největší množství nezodpovězených podotázek z celého interview. V aktuálních potřebách změn v rovině pedagogické praxe bylo nejsilněji zmíněno zvýšení finančního ohodnocení pedagogů a snížení počtu dětí ve třídě. V rovině akademické participantů upozorňují na dostatečné vzdělávání pedagogů mateřských škol na středních pedagogických školách. A v rovině vědecké participantů nejvíce volají po souladu teoretických poznatků a pedagogické praxe.

4.2 Vyhodnocení dotazníků pro studenty středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni učiteli se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a se zaměřením na hudební výchovu

Dotazníkové šetření má charakter kvantitativního výzkumu, kdy se data nejprve kódují, následně interpretují a na samotném konci jsou vyhodnoceny a shrnuty výzkumné závěry.

Tento hodnotící proces se všemi svými fázemi je aplikován i ve vyhodnocování otázek dotazníku pro studenty středních pedagogických škol, kteří jsou vyučováni učiteli se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání a na hudební výchovu.

4.2.1 Otázka č. 1

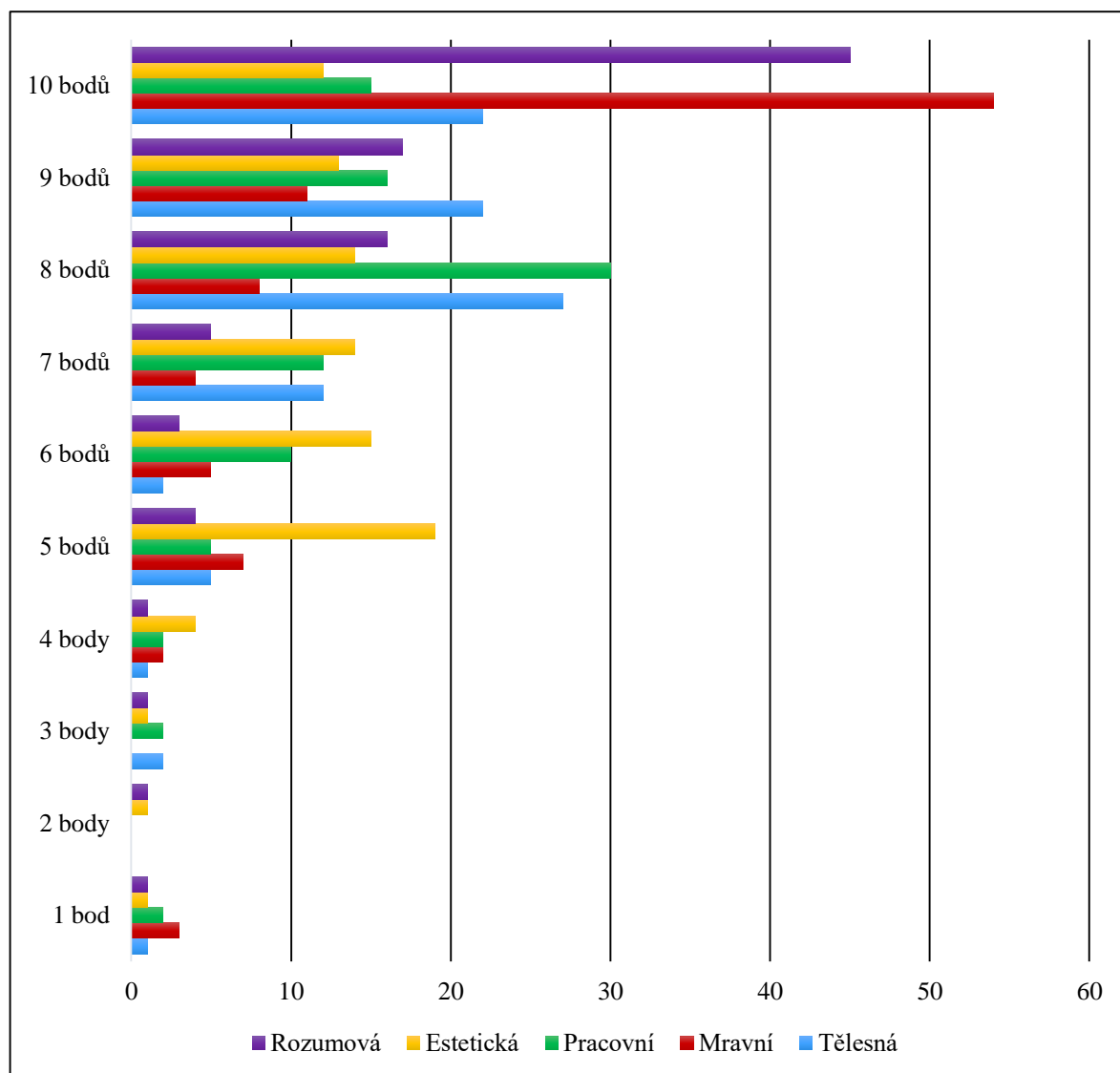
Ohodnoťte výchovné aspekty podle významu, který jim přisuzujete pro rozvoj dítěte předškolního věku ve škále (10 bodů – nepostradatelná, 1 bod – postradatelná; u položek se může výše bodů opakovat): výchova tělesná, výchova mravní (etická), výchova pracovní (činnostní), výchova estetická (kulturní, umělecká), výchova rozumová (jazyková, environmentální, apod.).

Tabulka 15.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování významnosti jednotlivým aspektům výchovy

	Tělesná	Mravní	Pracovní	Estetická	Rozumová
1 bod	1	3	2	1	1
2 body	0	0	0	1	1

3 body	2	0	2	1	1
4 body	1	2	2	4	1
5 bodů	5	7	5	19	4
6 bodů	2	5	10	15	3
7 bodů	12	4	12	14	5
8 bodů	27	8	30	14	16
9 bodů	22	11	16	13	17
10 bodů	22	54	15	12	45

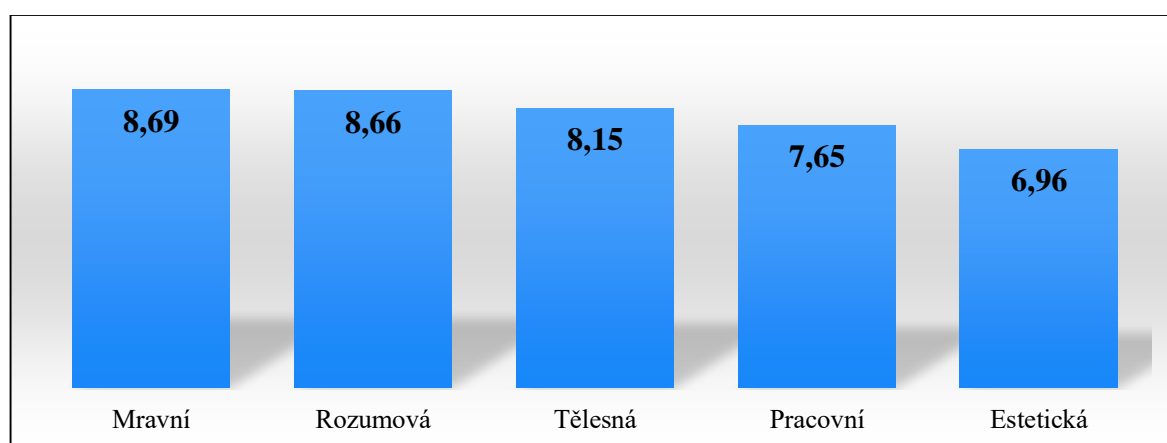
Graf 18.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování významnosti jednotlivým aspektům výchovy

Tabulka 16.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (významnost)

	Mravní	Rozumová	Tělesná	Pracovní	Estetická
Průměr	8,69	8,66	8,15	7,65	6,96

Graf 19.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (významnost)

V této otázce měli respondenti bodově ohodnotit výchovné aspekty podle významu, jež jim přisuzují pro rozvoj dítěte předškolního věku.

Tabulka 15 a Graf 18 ukazují absolutní četnost výskytu počtu bodů u jednotlivých aspektů výchovy v procesu přiřazování jejich významnosti. Většina respondentů u všech aspektů výchovy udělovala 6 bodů a více. Za pozornost stojí extrémní absolutní četnost u 10 bodů v oblasti rozumové (45) a mravní (etické) výchovy (54), které více než dvojnásobně přesahují četnost u ostatních aspektů. Srovnání jednotlivých aspektů výchovy se snáze činí prostřednictvím Tabulky 16 a Grafu 19, jež ukazují průměrnou hodnotu získaných bodů v každém z výchovných aspektů v přepočtu na jednoho respondenta. Ze schématu je zřejmé, že respondenti přisuzují v průměru nejvyšší význam mravní (etické) výchově (8,69). Těsně ji dohání výchova rozumová (8,66). Následuje výchova tělesná (8,15) a pracovní (7,65). Nejmenší význam má z pohledu respondentů výchova estetická (6,96).

Souhrnně lze konstatovat, že z pohledu respondentů se největšímu významu těší výchova mravní (etická) a rozumová (jazyková, environmentální apod.). Naopak nejmenší význam přisuzují estetické (kulturní, umělecké) výchově.

4.2.2 Otázka č. 2

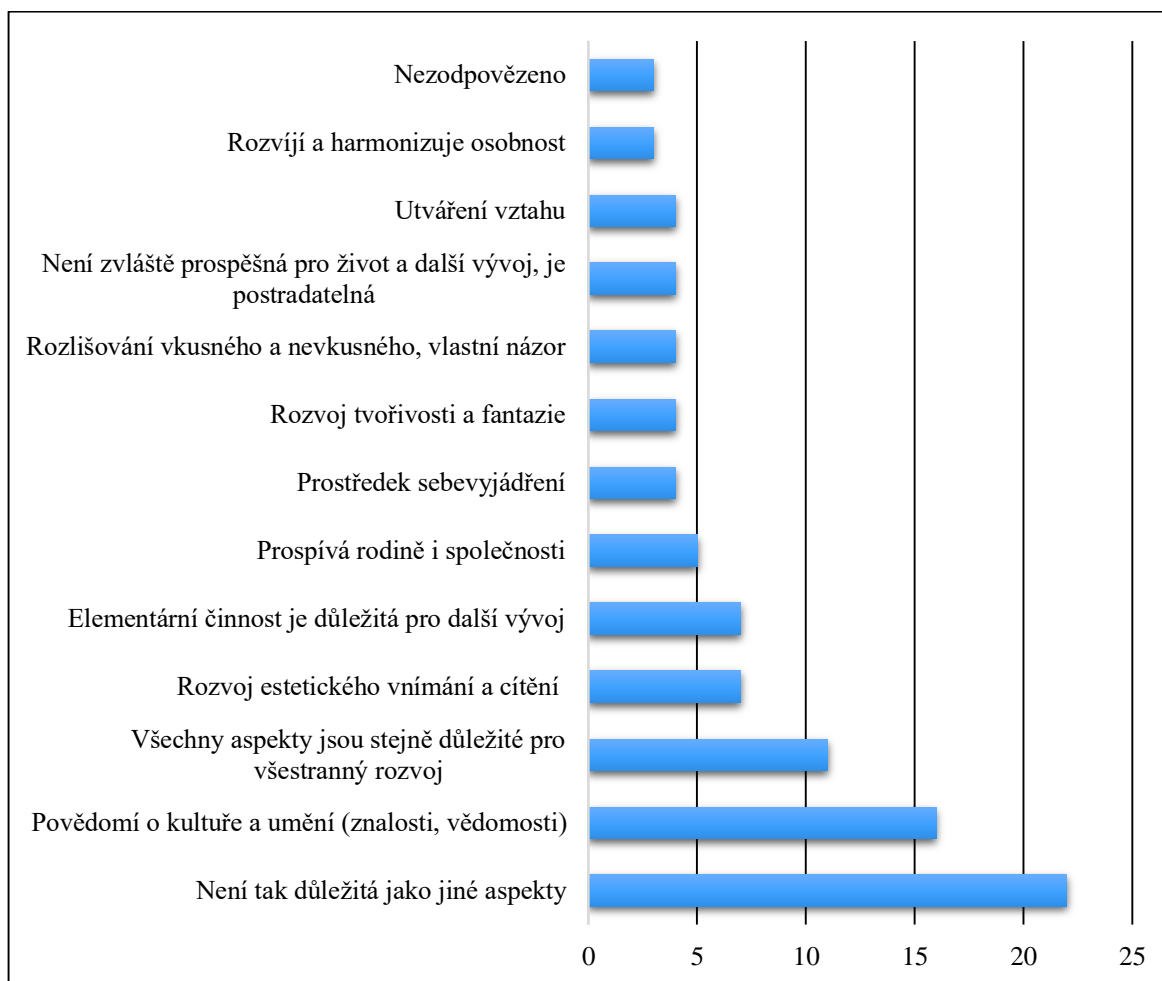
Krátce vysvětlete, proč u estetické výchovy máte příslušný názor.

Tabulka 17.: Z jakého důvodu respondenti přiřadili daný počet bodů k estetické výchově

Důvody přiřazení počtu bodů u estetické výchovy	Četnost výskytu
Není tak důležitá jako jiné aspekty	22
Povědomí o kultuře a umění (znalosti, vědomosti)	16
Všechny aspekty jsou stejně důležité pro všestranný rozvoj	11
Rozvoj estetického vnímání a citění	7
Elementární činnost důležitá pro další vývoj	7
Prospívá rodině i společnosti	5
Prostředek sebevyjádření	4
Rozvoj tvořivosti a fantazie	4
Rozlišování vkusného a nevkusného, vlastní názor	4
Není zvláště prospěšná pro život a další vývoj, je postradatelná	4
Utváření vztahu	4
Rozvíjí a harmonizuje osobnost	3
Nezodpovězeno	3

Graf 20.: Z jakého důvodu respondenti přiřadili daný počet bodů k estetické výchově

Tato doplňková otázka se vztahuje k otázce první, kdy měli respondenti vysvětlit zdůvodnění, proč estetické výchově přiřadili právě daný počet bodů. Vysvětlení nepřipojili 3 respondenti. Respondenti, kteří odpověděli (91), uvedli vždy odpověď, kterou autorka zařadila do kategorií. Hodnoty ukazují četnost výskytu a počtu participantů.

Důvody přiřazení určitého počtu bodů estetické výchově byly následující: estetická výchova není tak důležitá jako jiné aspekty výchovy (22) – nejčastěji respondenti nadřazovali výchově estetické výchovu mravní (etickou); povědomí o kultuře a umění (16), čímž respondenti mířili na znalosti a vědomosti, jež by jim měly být předány; všechny aspekty jsou stejně důležité pro všestranný rozvoj (11); rozvoj estetického vnímání a citění (7); elementární činnost je důležitá pro další vývoj (7); prospívá rodině i společnosti (5); estetická výchova jako prostředek k sebevyjádření (4); rozvoj tvořivosti a fantazie (4); rozlišování vkusného a nevkusného a utváření vlastního názoru (4); není

zvláště prospěšná pro život a další vývoj, je postradatelná (4); utváření vztahu (4); estetická výchova rozvíjí a harmonizuje (3).

Z uvedených odpovědí vyplývá, že dle pořadí výskytu četnosti se respondenti domnívají, že estetická výchova je významná, ale ne tolik jako jiné výchovy (nadřazená jí je z pohledu respondentů především výchova mravní). Dále hojně respondenti uvádí v oblasti estetické výchovy znalostní a vědomostní požadavky na děti předškolního věku, a nebo považují estetickou výchovu za stejně podstatný výchovný aspekt srovnatelný s ostatními. V ostatních případech si respondenti uvědomují význam estetické výchovy a uvádí konkrétní dopady jejího vlivu.

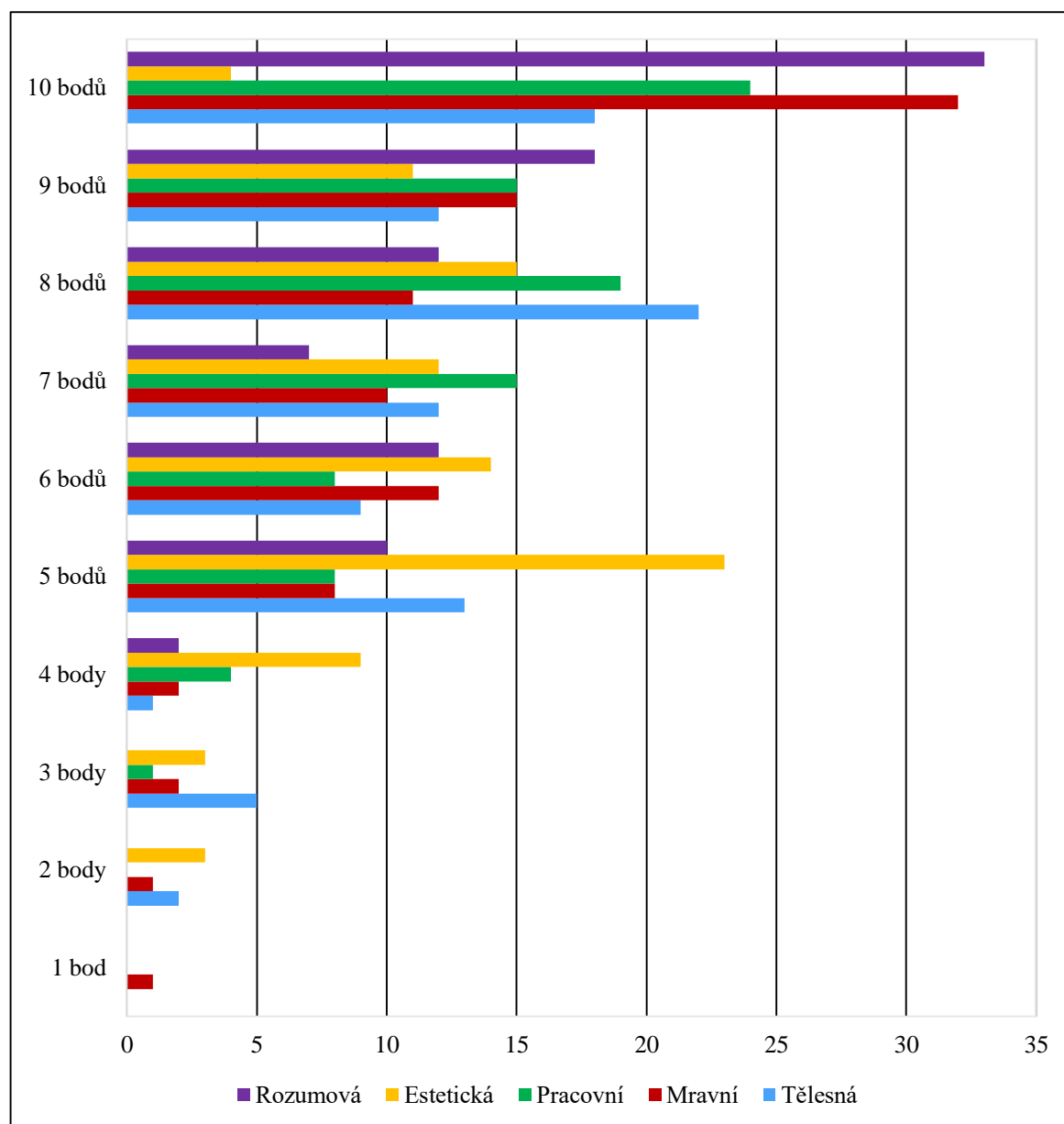
4.2.3 Otázka č. 3

Ohodnoťte jednotlivé výchovy podle intenzity, jak je rozvíjíte u dítěte předškolního věku v pedagogické praxi (10 bodů – rozvíjeny, 1 bod – nerozvíjeny; u položek se může výše bodů opakovat): výchova tělesná, výchova mravní (etická), výchova pracovní (činnostní), výchova estetická (kulturní, umělecká), výchova rozumová (jazyková, environmentální, apod.).

Tabulka 18.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým aspektům výchovy

	Tělesná	Mravní	Pracovní	Estetická	Rozumová
1 bod	0	1	0	0	0
2 body	2	1	0	3	0
3 body	5	2	1	3	0
4 body	1	2	4	9	2
5 bodů	13	8	8	23	10
6 bodů	9	12	8	14	12
7 bodů	12	10	15	12	7
8 bodů	22	11	19	15	12
9 bodů	12	15	15	11	18
10 bodů	18	32	24	4	33

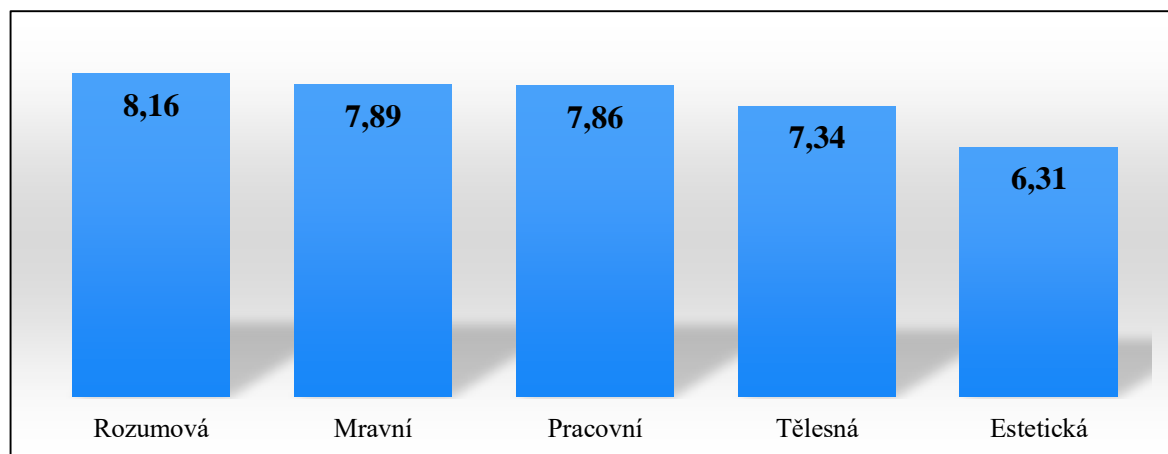
Graf 21.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým aspektům výchovy

Tabulka 19.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (intenzita rozvíjení v pedagogické praxi)

	Rozumová	Mravní	Pracovní	Tělesná	Estetická
Průměr	8,16	7,89	7,86	7,34	6,31

Graf 22.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (intenzita rozvíjení v pedagogické praxi)

V této otázce měli respondenti přiřadit každému z aspektů výchovy počet bodů, který by odpovídal tomu, jak u dětí předškolního věku jednotlivé aspekty rozvíjí v rámci své pedagogické praxe.

Z Tabulky 18 a Grafu 21 lze vyčíst absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým aspektům výchovy. Za povšimnutí stojí absolutní četnost v kategorii 10 bodů, kde se rozumová (33) a mravní výchova (32) těší největší praktické realizaci, následuje je výchova pracovní (24) a tělesná (18) a jednoznačně poslední místo si drží výchova estetická (4). Souhrnnější komparace je zřejmá z Tabulky 19 a Grafu 22, jež ukazuje na průměrné hodnoty získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta. Ze srovnání vyplývá, že je v pedagogické praxi respondenty nejvíce rozvíjena výchova rozumová (8,16), následuje výchova mravní (7,89) v těsném závěsu výchovy pracovní (7,86), dále výchova tělesná (7,34) a nejnižší průměr bodů (s rozdílem téměř 2 bodů od nejvyššího průměru výchovy rozumové) získala výchova estetická (6,31).

Respondenti ve své pedagogické praxi nejčastěji rozvíjí u dítěte předškolního věku rozumovou výchovu a naopak nejméně estetickou výchovu.

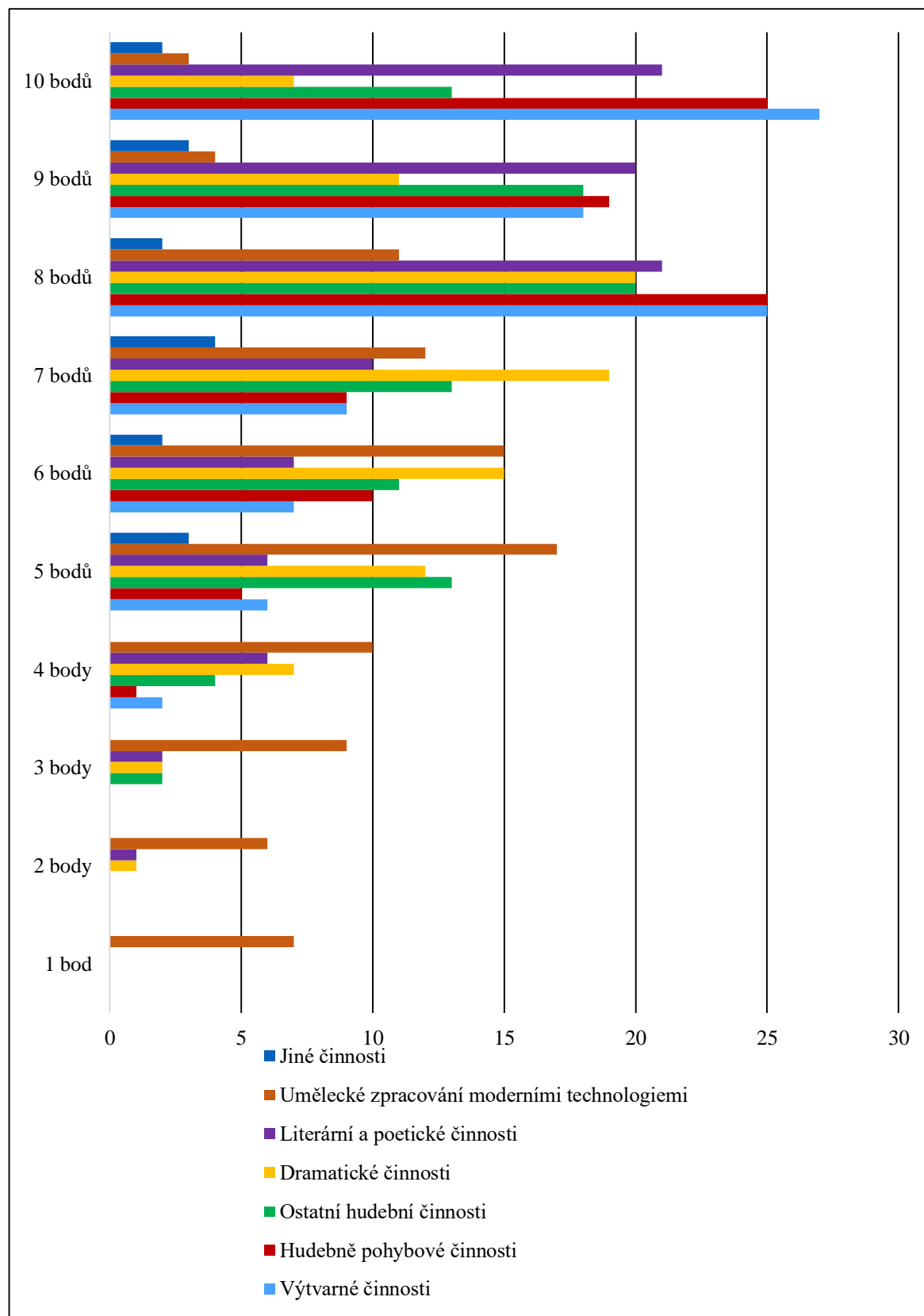
4.2.4 Otázka č. 4

Které z následujících esteticko-výchovných činností považujete za nejdůležitější pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku (10 bodů – nejdůležitější činnost, 1 bod – zcela nepodstatná činnost; u položek se může výše bodů opakovat)? Výtvarné činnosti, hudebně pohybové činnosti, dramatické činnosti, hudební činnosti, literární a poetické činnosti, umělecké zpracování z pohledu moderních technologií, jiné – jaké?

Tabulka 20.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování k významu esteticko-výchovných činností pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku

	Výtvarné činnosti	Hudebně pohybové činnosti	Ostatní hudební činnosti	Dramatické činnosti	Literární a poetické činnosti	Umělecké zpracování moderními technologiemi	Jiné činnosti
1 bod	0	0	0	0	0	7	0
2 body	0	0	0	1	1	6	0
3 body	0	0	2	2	2	9	0
4 body	2	1	4	7	6	10	0
5 bodů	6	5	13	12	6	17	3
6 bodů	7	10	11	15	7	15	2
7 bodů	9	9	13	19	10	12	4
8 bodů	25	25	20	20	21	11	2
9 bodů	18	19	18	11	20	4	3
10 bodů	27	25	13	7	21	3	2

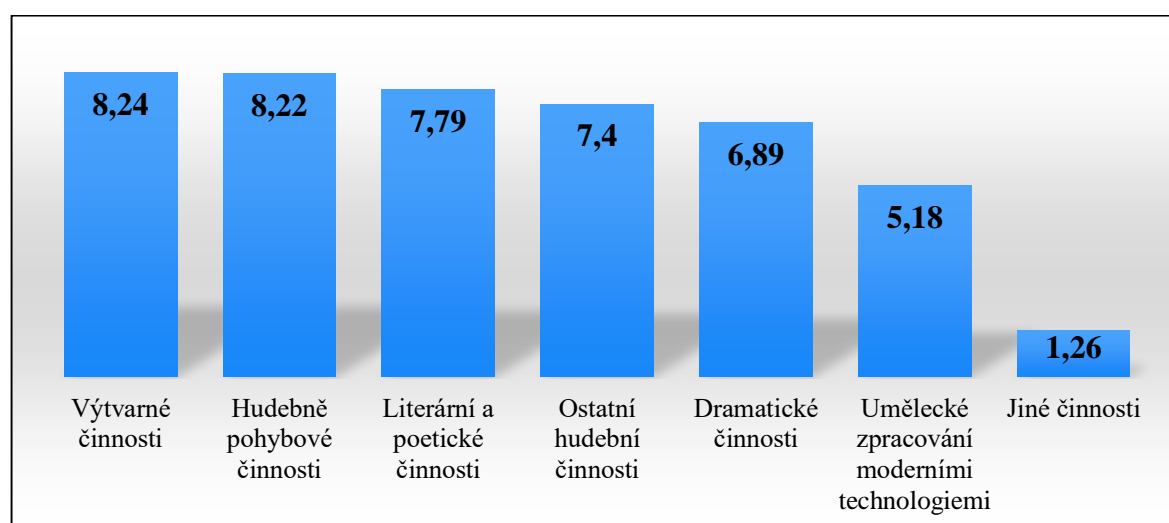
Graf 23.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování k významu esteticko-výchovných činností pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku

Tabulka 21.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta

	Výtvarné činnosti	Hudebně pohybové činnosti	Literární a poetické činnosti	Ostatní hudební činnosti	Dramatické činnosti	Umělecké zpracování moderními technologiemi	Jiné činnosti
Průměr	8,24	8,22	7,79	7,4	6,89	5,18	1,26

Graf 24.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta

V této otázce se měli respondenti zamyslet nad esteticko-výchovnými činnostmi, jež považují za nejdůležitější pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku.

Tabulka a graf s absolutními četnostmi počtu bodů v jednotlivých esteticko-výchovných činnostech ukazují v kategoriích 8, 9 a 10 bodů náskok v absolutní četnosti u výtvarných, hudebně pohybových a literárních a poetických činností. Naopak velmi nízkou absolutní četnost má v těchto bodových kategoriích umělecké zpracování prostřednictvím moderních technologií. V průměru počtu získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta se ukazují jako nejdůležitější esteticko-výchovné činnosti optimální pro rozvoj dítěte předškolního věku činnosti výtvarné (8,24), následují hudebně pohybové (8,22), literární a poetické (7,79), ostatní hudební činnosti (7,4), dramatické (6,89) a na závěr činnosti umělecké zpracovávané moderními technologiemi (5,18). Jiné činnosti uvedlo celkem 16 respondentů a nejčastěji jako jiné

činnosti (1,26) jmenovali: návštěvy divadla, knihoven, koncertů a výstav, jazykové a řečové činnosti, činnosti v přírodě a pohybové činnosti.

Z odpovědí respondentů lze vyvozovat, že respondenti považují za nejdůležitější esteticko-výchovné činnosti pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku činnosti výtvarné a hudebně pohybové. Naopak za nejméně důležité považují umělecké činnosti zpracovávané prostřednictvím moderních technologií.

4.2.5 Otázka č. 5

Krátce vysvětlete, proč si myslíte, že jsou nejdůležitější pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku právě vámi zvolené esteticko-výchovné činnosti.

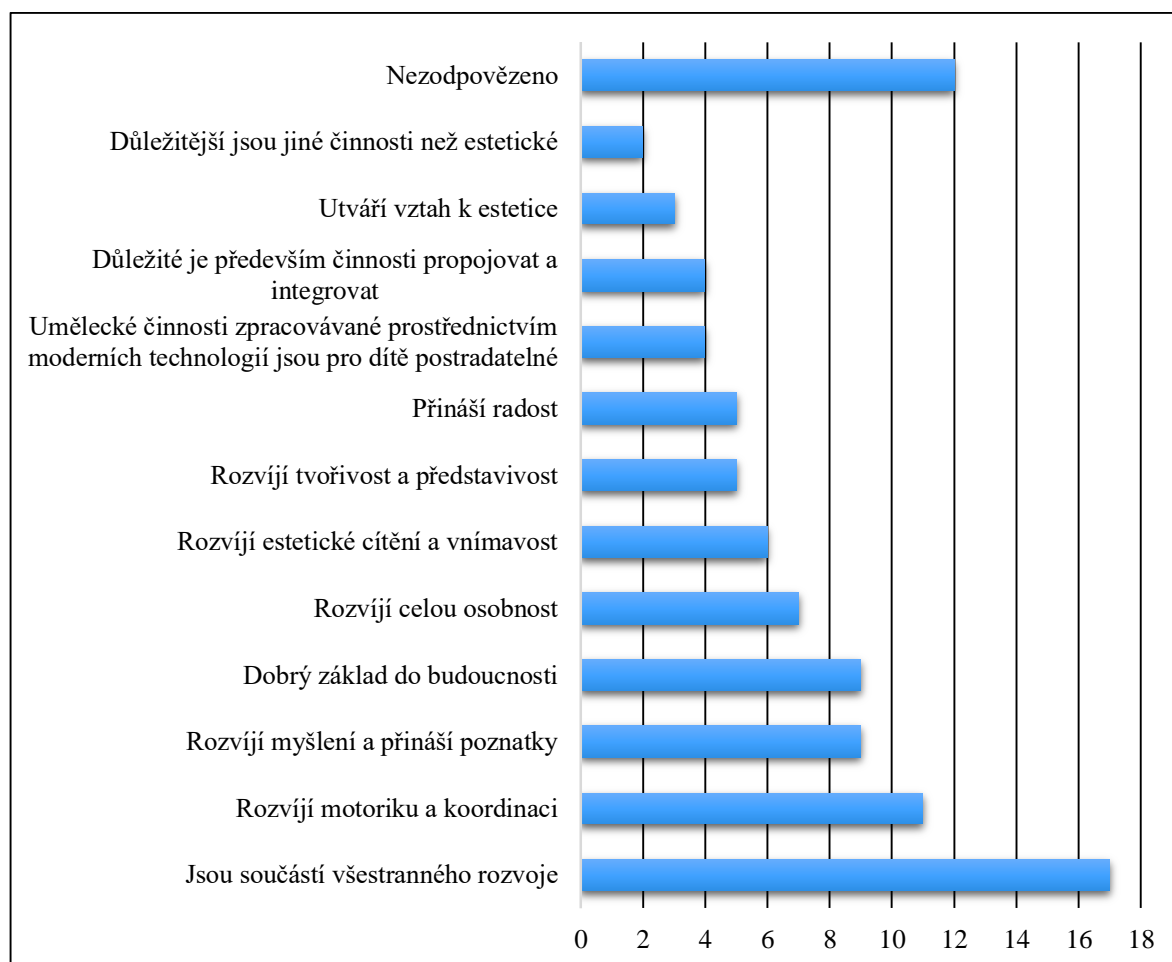
Tabulka 22.: Vysvětlení udělení hodnot esteticko-výchovným činnostem pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku

Vysvětlení důležitosti esteticko-výchovných činností pro dítě	Četnost výskytu
Jsou součástí všestranného rozvoje	17
Rozvíjí motoriku a koordinaci	11
Rozvíjí myšlení a přináší poznatky	9
Dobrý základ do budoucnosti	9
Rozvíjí celou osobnost	7
Rozvíjí estetické cítění a vnímavost	6
Rozvíjí tvořivost a představivost	5
Přináší radost	5
Umělecké činnosti zpracovávané prostřednictvím moderních technologií jsou pro dítě postradatelné	4
Důležité je především činnosti propojovat a integrovat	4
Utváří vztah k estetice	3

Důležitější jsou jiné činnosti než estetické	2
Nezodpovězeno	12

Graf 25.: Vysvětlení udělení hodnot esteticko-výchovným činnostem pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku

Respondenti v této otázce odůvodňovali své hodnocení esteticko-výchovných činností. 12 respondentů důvod neuvodlo.

Jako vysvětlení respondenti jmenovali následující kategorie: esteticko-výchovné činnosti jsou součástí všestranného rozvoje (17); pomáhají rozvíjet motoriku a koordinaci (11); rozvíjí myšlení a přináší poznatky (9); jsou dobrým základem do budoucnosti (9); rozvíjí celou osobnost (7); rozvíjí estetické cítění a vnímavost (6); rozvíjí tvořivost a představivost (5); přináší radost (5); umělecké činnosti zpracovávané prostřednictvím moderních technologií jsou pro dítě postradatelné (4); důležité je především činnosti

propojovat a integrovat (4); esteticko-výchovné činnosti utváří vztah k estetice (3); jsou důležitější jiné činnosti než činnosti estetické (2).

Respondenti ve většině odpovědí reagovali pozitivně a jmenovali různé oblasti, v nichž esteticko-výchovné činnosti optimálně působí na rozvoj dítěte předškolního věku.

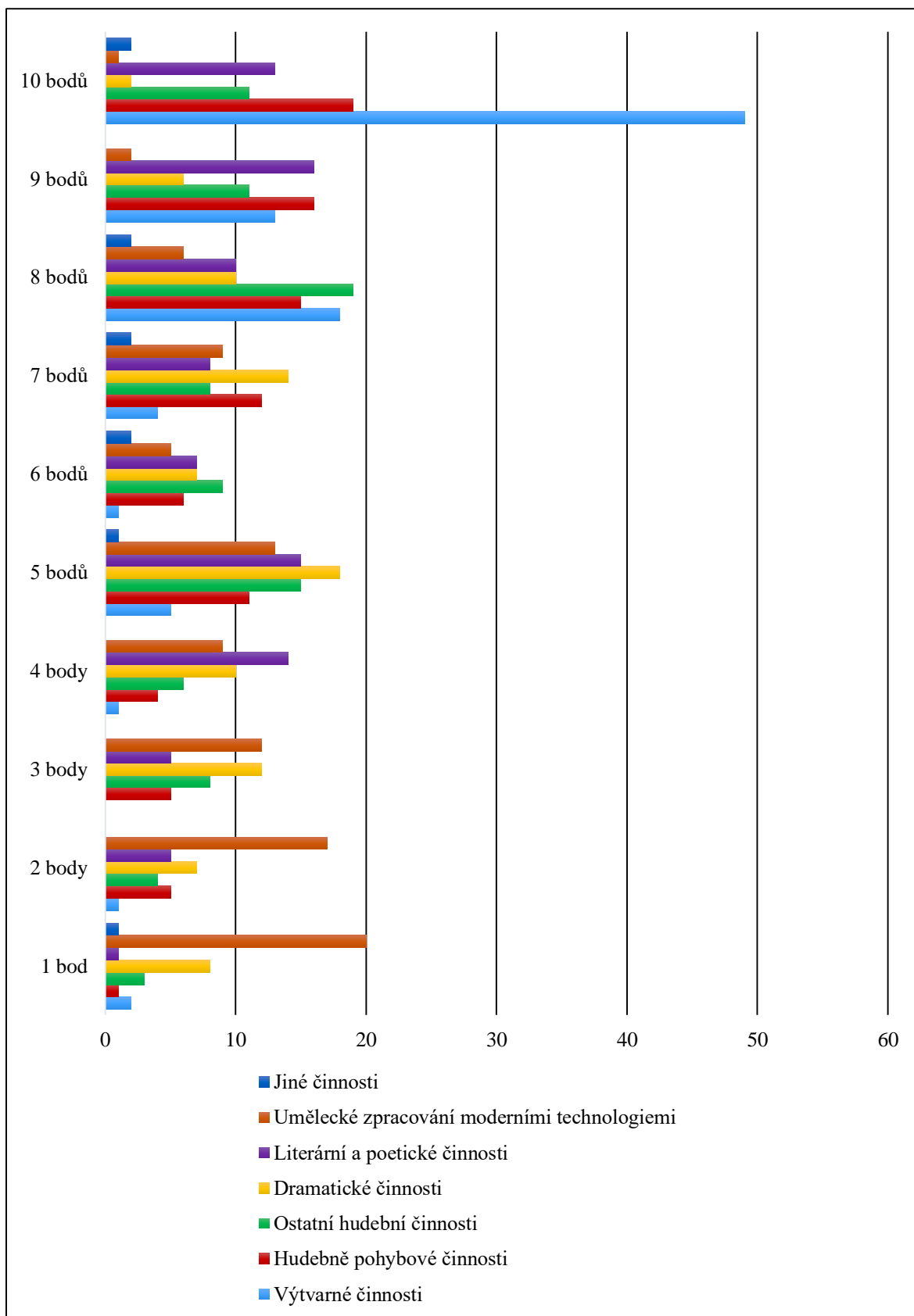
4.2.6 Otázka č. 6

Jak často realizujete (nebo jste svědky při hospitaci) v pedagogické praxi s dětmi předškolního věku následující činnosti (10 bodů – nejčastěji, 1 bod – nikdy; u položek se může výše bodů opakovat)? Výtvarné činnosti, hudebně pohybové činnosti, dramatické činnosti, hudební činnosti, literární a poetické činnosti, umělecké zpracování z pohledu moderních technologií, jiné – jaké?

Tabulka 23.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým esteticko-výchovným činnostem

	Výtvarné činnosti	Hudebně pohybové činnosti	Ostatní hudební činnosti	Dramatické činnosti	Literární a poetické činnosti	Umělecké zpracování moderními technologiemi	Jiné činnosti
1 bod	2	1	3	8	1	20	1
2 body	1	5	4	7	5	17	0
3 body	0	5	8	12	5	12	0
4 body	1	4	6	10	14	9	0
5 bodů	5	11	15	18	15	13	1
6 bodů	1	6	9	7	7	5	2
7 bodů	4	12	8	14	8	9	2
8 bodů	18	15	19	10	10	6	2
9 bodů	13	16	11	6	16	2	0
10 bodů	49	19	11	2	13	1	2

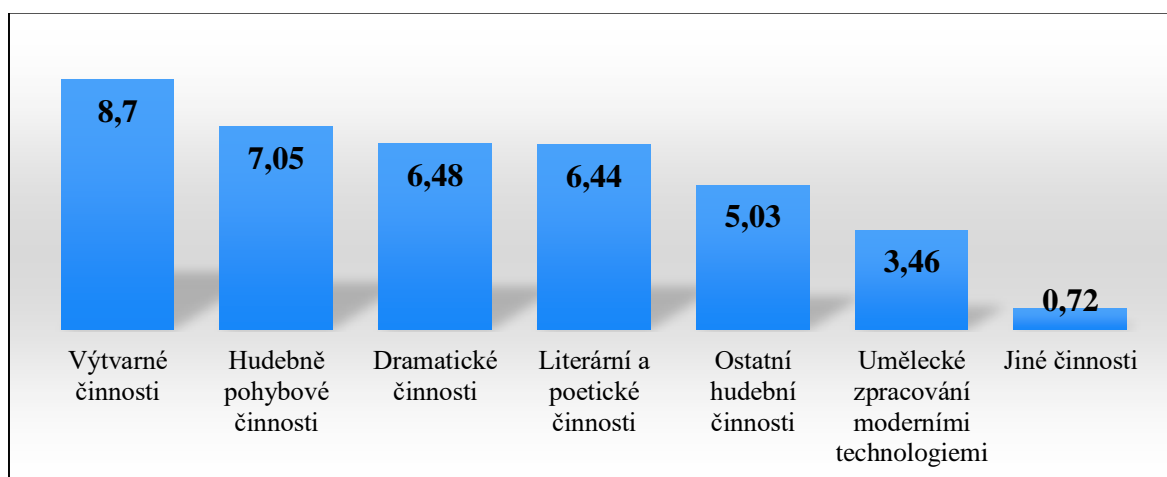
Graf 26.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým esteticko-výchovným činnostem

Tabulka 24.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta

	Výtvarné činnosti	Hudebně pohybové činnosti	Dramatické činnosti	Literární a poetické činnosti	Ostatní hudební činnosti	Umělecké zpracování moderními technologiemi	Jiné činnosti
Průměr	8,7	7,05	6,48	6,44	5,03	3,46	0,72

Graf 27.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta

Otázka zněla, jak často respondenti realizují, nebo jsou svědky při hospitacích, v pedagogické praxi s dětmi předškolního věku jednotlivé esteticko-výchovné činnosti.

Dle tabulky a grafu zobrazujících absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým esteticko-výchovným činnostem lze vyčíst, že absolutní četnost je přibližně rovnoměrně rozložena. Extrémní hodnotou jsou výtvarné činnosti v oblasti 10 bodů, kdy více než dvojnásobně převyšují ostatní realizované esteticko-výchovné činnosti. Výtvarné činnosti (8,7) se také objevují na prvním místě v průměrné hodnotě získaných bodů v přepočtu na jednoho respondenta. Následují je hudebně pohybové činnosti (7,05), dramatické činnosti (6,48), literární a poetické činnosti (6,44), ostatní hudební činnosti (5,03), umělecké zpracování moderními technologiemi (3,46) a jiné činnosti (0,72). Jiné činnosti uvedlo celkem 10 respondentů. Jako

jiné esteticko-výchovné činnosti uváděli: praktické činnosti, pohybové hry a činnosti, jazykové a řečové činnosti, návštěvy divadla, knihovny, koncertů a výstav.

Ze souhrnu odpovědí na otázku nejčastější realizace esteticko-výchovných činností v pedagogické praxi vyplývá, že respondenti nejčastěji realizují (nebo jsou svědky při hospitaci) výtvarné činnosti. Nejméně často jsou v praxi zastoupeny umělecké činnosti zpracovávané prostřednictvím moderních technologií.

4.2.7 Otázka č. 7

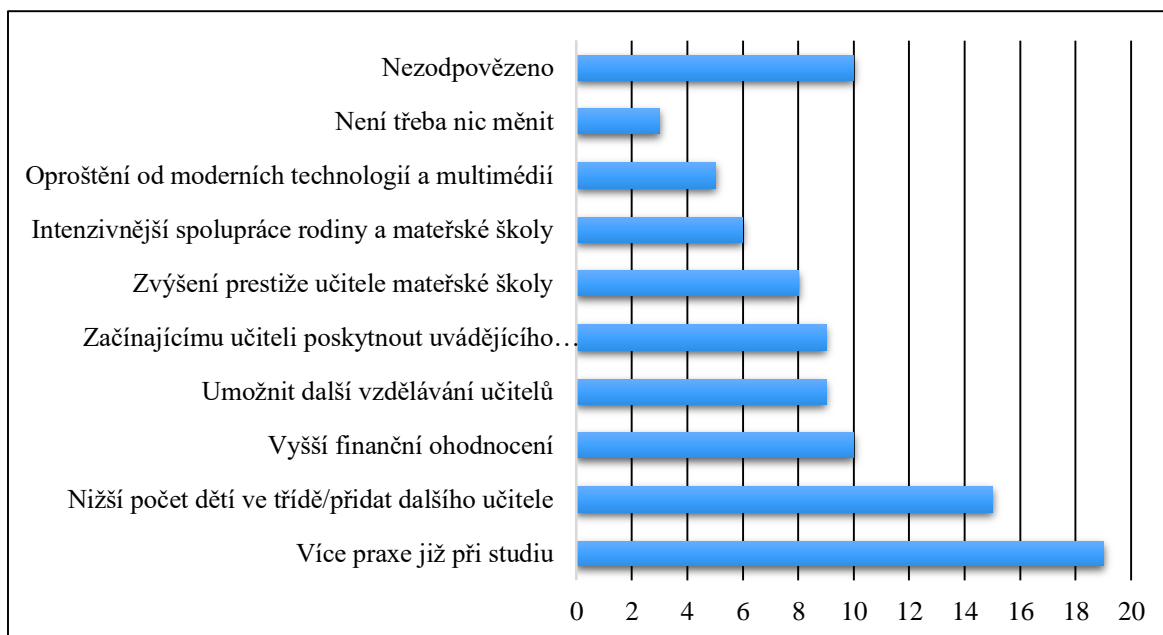
Napište, co by mohlo podle vašeho mínění zkvalitnit současnou předškolní pedagogickou praxi: v pedagogické oblasti (oblast vlastního fungování a pedagogické praxe); v rámci přípravy na učitelskou profesi (oblast požadavku na vzdělávání); v rovině vědecké (oblast výzkumná).

Tabulka 25.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti pedagogické, akademické a vědecké

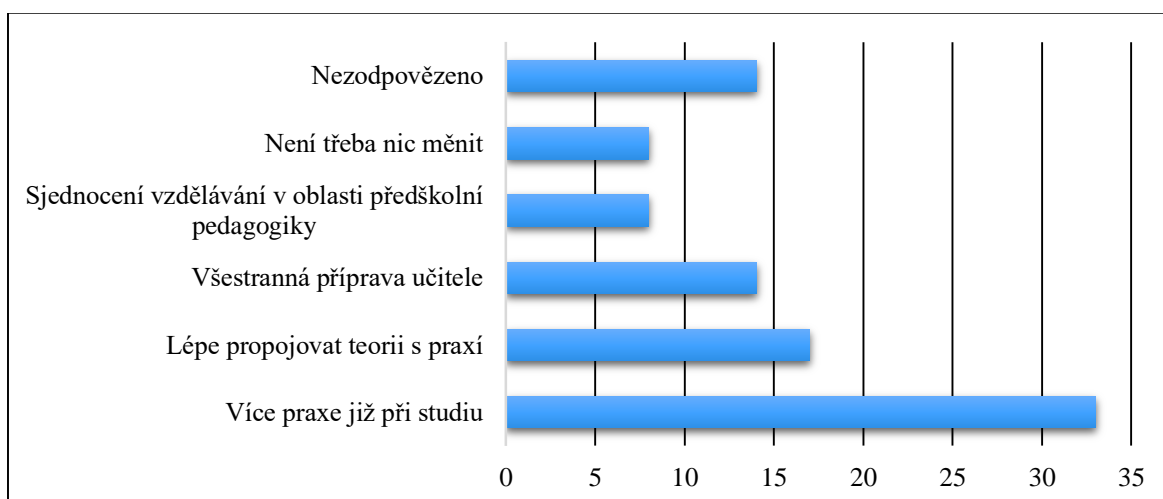
Návrhy na zkvalitnění předškolní praxe v pedagogické oblasti	Četnost výskytu
Více praxe již při studiu	19
Nižší počet dětí ve třídě/přidat dalšího učitele	15
Vyšší finanční ohodnocení	10
Umožnit další vzdělávání učitelů	9
Začínajícímu učiteli poskytnout uvádějícího učitele	9
Zvýšení prestiže učitele mateřské školy	8
Intenzivnější spolupráce rodiny a mateřské školy	6
Oproštění od moderních technologií a multimédií	5
Není třeba nic měnit	3
Nezodpovězeno	10

Návrhy na zkvalitnění předškolní praxe v rámci přípravy na učitelskou profesi	Četnost výskytu
Více praxe již při studiu	33
Lépe propojovat teorii s praxí	17
Všestranná příprava učitele	14
Sjednocení vzdělávání v oblasti předškolní pedagogiky	8
Není třeba nic měnit	8
Nezodpovězeno	14
Návrhy na zkvalitnění předškolní praxe v rovině vědecké	Četnost výskytu
Realizace nových metod a inovací v praxi	11
Více se o výzkumy zajímat a vést k nim studenty už na SPgŠ	8
Zabývat se vlivem moderních technologií na dítě	7
Provádět pedagogické a psychologické výzkumy během praxí	6
Nevím, nedokáži posoudit	51
Není třeba nic měnit	4
Nezodpovězeno	7

Graf 28.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti pedagogické

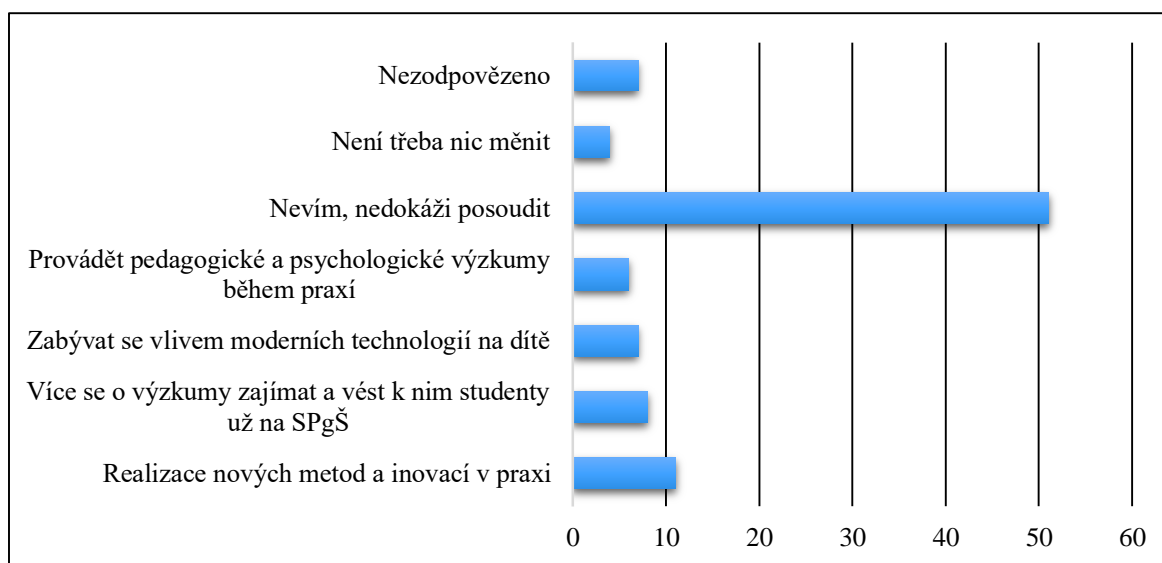

Graf 29.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti přípravy na učitelskou profesi

Graf 30.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti vědecké (výzkumné)

Poslední otázka se ptala na návrhy respondentů, jimiž by zkvalitnily současnou předškolní pedagogickou praxi. Měli se zaměřit především na tři oblasti změn a to v oblasti pedagogickou (vlastní fungování pedagogické praxe), oblast akademickou (příprava na učitelskou profesi, požadavek na vzdělávání) a oblast vědecká (výzkumná). Tato otázka byla z celého dotazníku pro respondenty pravděpodobně nejobtížnější, protože se zde objevilo nejvíce nevyplněných odpovědí. První podotázku zodpovědělo 84 respondentů a 10 ji vynechalo. Druhou podotázku zodpovědělo 80 respondentů a 14 ji vynechalo. A třetí otázku zodpovědělo 36 respondentů, 7 ji vynechalo a 51 uvedlo, že neví nebo že to nedokáží posoudit.

V oblasti pedagogické praxe respondenti navrhovali tyto náměty na zkvalitnění: více praxe již při studiu (19), nižší počet dětí ve třídě nebo přidat dalšího učitele (15), vyšší finanční ohodnocení (10), umožnění dalšího vzdělávání učitelů (9), začínajícímu učitelovi poskytnout uvádějícího učitele (9), zvýšení prestiže učitele mateřské školy (8), intenzivnější spolupráce rodiny a mateřské školy (6) a oproštění od moderních technologií a multimédií (5). 3 respondenti se domnívají, že není třeba v současné pedagogické praxi nic měnit.

Návrhy na zkvalitnění předškolní pedagogické praxe v oblasti přípravy na učitelskou profesi respondenti uvedli: více praxe již při studiu (33), lépe propojovat teorii s praxí (17), všestranná příprava učitele (14) a sjednocení vzdělávání v oblasti předškolní pedagogiky (8).

Že není třeba v oblasti přípravy na učitelskou profesi nic zkvalitňovat, se domnívá 8 respondentů.

Oblast vědecká (výzkumná) by se dle respondentů dala zkvalitnit prostřednictvím realizace nových metod a inovací (11) a prostřednictvím zájmu a vedení k výzkumům už studenty na středních pedagogických školách (8). Oblast výzkumná by se také měla více zaměřit na výzkumy vlivu moderních technologií na dítě předškolního věku (7). Ve vlastní pedagogické praxi by respondenti uvítali provádění pedagogických a psychologických výzkumů (6). 4 respondenti se domnívají, že není třeba v této oblasti nic zkvalitňovat. Celkem 51 respondentů však nevěděla, jak tuto otázku zodpovědět nebo jak ji posoudit.

Poslední otázka shrnuje z pohledu respondentů jejich návrhy na zkvalitnění předškolní pedagogické praxe. V oblasti vlastní pedagogické praxe navrhuje navýšení hodin pedagogických praxí při studijní přípravě na učitelskou profesi, snížení počtu dětí ve třídě nebo přidat do třídy dalšího pedagoga a také navýšení finančních prostředků k ohodnocení učitele. V oblasti přípravy na učitelskou profesi respondenti navrhuje ke zkvalitnění také navýšení hodin pedagogických praxí při studijní přípravě, zlepšení propojení teorie a praxe a všestrannou přípravu. V oblasti vědecké respondenti ve většině případů nevěděli nebo neuměli situaci posoudit.

4. 3 Reflexe výzkumu

Výzkumná část práce se zaměřovala na kontexty předškolní výchovy a vzdělávání z pohledu vyučujících na středních pedagogických školách (specializace Předškolní pedagogika, Hudební výchova) a jejich studentů. Mezi zkoumané kontexty předškolní pedagogiky patřilo umělecké vzdělávání, proměny rodiny, společnosti a mateřské školy. Na všechny tyto faktory ovlivňující dítě předškolního věku bylo pohlíženo v proměnách období posledních 25 let. Součástí výzkumu byly také náměty na současné potřebné změny, jež by vedly ke zkvalitnění soudobé předškolní pedagogické praxe.

Interview pro vyučující na středních pedagogických školách (se zaměřením na pedagogiku předškolního věku nebo hudební výchovu) bylo koncipováno tak, že se dotýkalo pěti oblastí předškolní výchovy a vzdělávání: uměleckého vzdělávání, společnosti, rodiny, mateřské školy a současné pedagogické praxe.

V oblasti uměleckého vzdělávání participantů uvádí význam estetické výchovy pro dítě předškolního věku především z úhlu utváření životních hodnot a harmonizace celé osobnosti. Dle odpovědí jsou v pedagogické praxi z estetických činností nejvíce realizovány činnosti výtvarné a nejvíce opomíjené činnosti hudební a z esteticko-výchovných oblastí jsou nejvíce akcentovány výchovy rozumové a estetické.

Oblast zaměřující se na proměny společnosti poukazuje na proměny ovlivňující psychosomatický vývoj dítěte a jeho výchovu a vzdělávání jak v pozitivním, tak v negativním smyslu a srovnává současnost s obdobím přibližně před 25 lety. Z odpovědí je zřejmé, že velký zásah učinil rozvoj informačních a komunikačních technologií a multimédií a nástup svobody a demokracie a to jak v kladném, tak záporném smyslu. Proměny měly vliv na rodinnou výchovu, která směřuje k liberalizaci, nerespektování pravidel a individualizmu.

Otázky vztahující se k rodině reflektují její zásadní proměny v posledních 25 letech (i ve vztahu k dítěti) a snaží se zachytit vliv na dítě v pedagogické praxi mateřských škol. Zásadními proměnami v rodině jsou: ztráta její klasické hodnoty a významu, velká zaměstnanost rodičů a nedostatek času strávený s dítětem. Proměna vztahu rodičů a dětí tkví v liberálním přístupu k pravidlům, povinnostem a v pedocentrickém vnímání dítěte. Proměny rodiny ovlivňují dítě předškolního věku v nerespektování pravidel a řádu a v neschopnosti rodičů a učitelů spolupracovat.

V oblasti mateřské školy se otázky dotýkaly komparace současné mateřské školy a mateřské školy minulého režimu. Participantů vnímají velký posun v přechodu od striktního uspořádání programu k volnějším a pružnějším. Vztah mateřské školy k dítěti předškolního věku je vnímán pozitivně – mateřská škola nyní více dbá na individualitu, osobnost a potřeby dítěte. Změna systému vzdělávání se do dnešní výchovy dítěte promítla uvolněním a liberalizací ve výchově a striktním respektováním práv svobod a potřeb.

Závěrečné otázky vztahující se k pedagogické praxi se ptají na potřebné změny v současnosti v rovině pedagogické, akademické a vědecké. V oblasti předškolní pedagogické praxe vnímají participantů jako potřebnou změnu zvýšení finančního ohodnocení učitelů a snížení počtu dětí ve třídě nebo přijetí dalšího pedagoga. V rovině akademické, tedy v požadavku na kvalifikaci, se participantů domnívají, že učitelům

v mateřské škole stačí středoškolské vzdělání. U potřebných změn ve vědecké (výzkumné) sféře volají participanti po souladu teoretických poznatků a pedagogické praxe.

Dotazníkové šetření se studenty středních pedagogických škol, jež jsou vyučováni výše zmíněnými učiteli, bylo zaměřeno především na uměleckou výchovu a vzdělávání a návrhy na změny v současné předškolní pedagogické praxi.

Za nejvýznamnější výchovný aspekt respondenti považují mravní a rozumovou výchovu. Výchova estetická je považována za nejméně důležitou. Jako důvod volby v nejvyšší četnosti výskytu uvádí to, že z jejich pohledu není tak důležitá jako ostatní výchovné aspekty (mravní, rozumová, tělesná, pracovní). Další otázka se týkala toho, jak intenzivně jednotlivé aspekty výchovy v pedagogické praxi realizují (neb jsou jí svědky). Nejčastěji je dle respondentů realizována výchova rozumová a nejméně výchova estetická. Z esteticko-výchovných činností (výtvarné, hudebně pohybové, dramatické, hudební, literární a poetické, umělecké zpracování moderními technologiemi, jiné činnosti) jsou za nejdůležitější považovány výtvarné a hudebně pohybové činnosti a také jsou nejčastěji realizovány v pedagogické praxi. Respondenti je považují za součást všestranného rozvoje.

Závěrečné otázky se vztahují k pedagogické praxi a ptají se na návrhy, jež by zkvalitnily současnou rovinu pedagogickou, akademickou a vědeckou. Pro zkvalitnění předškolní praxe v pedagogické rovině by respondenti navrhovali více praxí již při studiu, nižší počet dětí ve třídě nebo přijmout dalšího pedagoga a zvýšení finančního ohodnocení učitelů. Přípravu na učitelskou profesi by zkvalitnili opět zvýšením hodin pedagogické praxe. A v rovině vědecké (výzkumné) nejčastěji respondenti nedokázali odpovědět nebo nevěděli jak.

V úvodu praktické části byly stanoveny výzkumné otázky. Na základě výzkumného šetření se je pokusíme vyhodnotit.

Výzkumná otázka č. 1

Je elementární umělecká výchova dítěte předškolního věku z pohledu studentů studujících na střední pedagogické škole a jejich vyučujících (obor Předškolní a mimoškolní pedagogika, Hudební výchova) hodnocena jako nejdůležitější ze všech aspektů výchovy?

Z pohledu studentů je oproti očekávání estetická výchova nejméně důležitá ze všech výchovných aspektů. Za nejdůležitější je považována výchova mravní a rozumová. Učitelé hodnotí estetickou výchovu jako druhou nejdůležitější, hned po rozumové výchově.

Výzkumná otázka č. 2

Mají respondenti s delší pedagogickou praxí více výhrad k současnému pedagogickému pojetí, rodinné výchově a k postmodernímu vlivu společnosti na dítě předškolního věku?

Jeden z participantů, který má krátkodobou pedagogickou praxi, se od odpovědí vztahujících se k proměnám rodiny, společnosti a mateřské školy, z tohoto důvodu zcela distancoval. A naopak dva participanté s více než 30 letou praxí měli odpovědi nejrozsáhlejší a nejpodrobnější.

Výzkumná otázka č. 3

Shodují se návrhy učitelů na středních pedagogických školách (se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání, hudební výchovu) a jejich studentů na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe a její reflexe v rovině pedagogické, akademické a vědecké?

Soulad nastal pouze v rovině pedagogické praxe, v rovině akademické a vědecké se participanté s respondenty příliš neshodují. Žádoucí změny v rovině pedagogické praxe se shodují v požadavku na nižší počet dětí ve třídě nebo přijetí dalšího pedagoga a v požadavku na vyšší finanční ohodnocení. U respondentů se v hojném zastoupení objevuje požadavek na více pedagogických praxí již během studia. V oblasti akademické (příprava na učitelskou profesi) se participanté a respondenti téměř neshodují. Respondenti nejvíce volají po navýšení hodin pedagogické praxe v jejich středoškolské přípravě a participanté nejhojněji zastávají názor, že středoškolské vzdělání je dostačující pro adekvátní přípravu učitele v mateřské škole. V rovině vědecké také nenastal soulad. Zatímco participanté vyžadují především shodu teoretických poznatků s pedagogickou praxí, respondenti ve většině nedokáží situaci posoudit.

Závěr

Diplomová práce Soudobé umělecko-hudební kontexty předškolní pedagogiky ve světle pedagogického výzkumu se v teoretické části zabývá osobností dítěte předškolního věku. Nejprve osobnost definuje a následovně představuje prostřednictvím názorového spektra Z. Heluse, P. Říčana, R. Palouše a W. Roschera. Osobnost dítěte předškolního věku je charakterizována základními psychickými znaky typickými pro tento věk, jeho vnímáním, tedy mechanismy percepce a apercepce a strukturálními složkami sebepojetí. V uměleckém vzdělávání dítěte předškolního věku hraje důležitou roli integrace a polyestetizace, jež mohou nenásilně pronikat do uměleckých i neuměleckých oborů. Dále se práce v teoretické části věnuje proměnám společnosti, mateřské školy a rodiny v kontextu historického vývoje.

V praktické části se práce zaměřuje především na kontexty předškolní výchovy a vzdělávání z pohledu učitelů na středních pedagogických školách (zaměření na předškolní výchovu a vzdělávání a na hudební výchovu) a jejich studentů. Zkoumanými kontexty předškolní pedagogiky jsou: umělecké vzdělávání, proměny rodiny, společnosti a mateřské školy. Na všechny tyto vnější faktory ovlivňující dítě předškolního věku se hledí v proměnách posledních 25 let. Součástí výzkumu jsou návrhy na soudobé žádoucí změny, které by mohly vést ke zkvalitnění aktuální předškolní pedagogické praxe.

Hlavními výzkumnými metodami byly strukturované rozhovory s vyučujícími na středních pedagogických školách (v oboru předškolní pedagogiky a hudební výchovy) a dotazníkové šetření s jejich současnými studenty.

Cílem práce bylo zjistit, zda estetická výchova je ze všech aspektů výchovy hodnocena učiteli a studenty jako nejvýznamnější rozvojový činitel. Dále chce vymežit vliv vnějších činitelů (společnosti, rodiny a mateřské školy) na osobnostní rozvoj dítěte především prostřednictvím učitelů, kteří zažili výchovu a vzdělávání v předrevolučním období. A také se snaží utřídit názory učitelů na středních pedagogických školách (se zaměřením na předškolní výchovu a vzdělávání, hudební výchovu) a jejich studentů na současné potřeby pedagogické praxe a její reflexi v odborné pedagogické, vědecké nebo i akademické rovině.

Z vyhodnocení výzkumného šetření vyplývá, že estetická výchova není vnímána jako nejvýznamnější rozvojový činitel. Učitelé ji řadí na druhé místo hned za rozumovou výchovu. Studenti až na poslední – páté místo. Za nejdůležitější považují mravní a rozumovou výchovu.

Vliv vnějších činitelů (společnost, mateřská škola, rodina) na osobnostní rozvoj dítěte byl v historickém kontextu zřejmý. Velkým zásahem byly moderní technologie a nástup svobody a demokracie, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu. Proměny měly vliv na rodinu, jejíž výchova začala směřovat k liberalizaci, nerespektování pravidel a povinností, pedocentrizmu a individualizmu. Mateřská škola zaznamenala velký posun v přechodu od striktního uspořádání k volnějším programu a ve vztahu k dítěti, ve kterém více dbá na individualitu, jedinečnou osobnost, potřeby a práva dítěte.

Soulad názorů na současné potřeby předškolní pedagogické praxe nastal pouze v rovině pedagogické. V rovině akademické a vědecké se participantí s respondenty neshodují. Žádoucí změny v rovině pedagogické praxe se shodují v požadavku na nižší počet dětí ve třídě nebo přijetí dalšího pedagoga a v požadavku na vyšší finanční ohodnocení pedagoga.

Prostřednictvím tohoto výzkumu byl učiněn úzký vhled do vnímání umělecko-hudebních kontextů předškolní výchovy a vzdělávání pohledem středoškolsky vzdělávajících učitelů a jejich studentů.

Seznam použité literatury

1. ALDOUS, Joan a Gail MULLIGAN. *Father's Child Care and Children's Behavior Problems: A Longitudinal Study*. Journal of Family Issues, 2002. 23(5): s. 624-647.
2. ALKIN, M. C. *Encyclopedia of educational research*. 6. ed. New York, NY [u.a.]: Macmillan, 1992. ISBN 9780028964980.
3. BERÁNKOVÁ, Petra. *Konzumerismus mládeže a jeho souvislost s ekonomickým a kulturním kapitálem*. Praha, 2011. 40 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.
4. BOBKOVÁ, Petra. *Hudební spolupráce mateřské školy s rodiči (využití vlastní didaktické pomůcky v hudebně integrativním projektu)*. Praha, 2014. Bakalářská práce. PedF UK v Praze. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.
5. BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Skici ze současné estetické výchovy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 189 s. ISBN 978-80-210-5616-9.
6. ČUNDERLÍKOVÁ, Eva a Juraj HATRÍK. *Kapitoly z integratívnej umeleckej pedagogiky a didaktiky*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2012. ISBN 978-80-8052-412-8.
7. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
8. HÁJKOVÁ, Vanda. *Integrativní pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2005, 123 s. ISBN 80-86856-05-4.
9. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd.4., Portál. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
10. HAŠKOVÁ, Hana, Steven SAXONBERG a Jiří MUDRÁK. *Péče o nejmenší: boření mýtů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2012, 199 s. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-114-5.
11. HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-807-3676-285.
12. HELUS, Zdeněk. *Osobnost a její vývoj*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 80-729-0125-7.

13. HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy. 2.*, přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015, 399 stran. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
14. HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 317 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0.
15. HORSKÝ, Jan a Markéta SELIGOVÁ. *Rodina našich předků.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 143 s. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-710-6195-6.
16. *Integrativní hudební pedagogika a polyestetická výchova: Sborník zahraničních studií a referátů z konferencí.* Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1995. 84 s. ISSN 0862-4461.
17. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese.* Vyd. 1. Praha: Triton, 2003, 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
18. KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti.* Praha: Orbis, 1962.
19. KODEJŠKA, Miloš a kol. *Problematika hudebního vzdělávání v základním školství v České republice. In: Víšegrádské semináře, Praha.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta 2009, 99 s. ISBN 978-80-7290-382-5.
20. KODEJŠKA, Miloš. (editor a kol.). 2007. *Everything depends on a good beginning – Jan Ámos Komenský. Compendium of the 2005 EAS European music congress in Prague.* Prague: Charles University, Prague, Faculty of education 2007. ISBN 80-7290-293-4.
21. KODEJŠKA, Miloš. *Hudební výchova dětí předškolního věku. II. Hudební prostředí v rodině a mateřské škole.* Praha: Karolinum 1991, ISBN: 80-7066-488-6.
22. KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku.* Praha:
23. KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana (ed.) a Branislav PUPALA (ed.). *Předškolní a primární pedagogika.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-7178-585-7.
24. KOMENSKÝ, Ámos Jan. 1964. *Informatorium školy mateřské.* Praha: SPN.
25. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 193 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4715-681.
26. KRBAŤA, Peter, Martina KRUŠINSKÁ a Jaroslava ZELEIOVÁ. *Psychológia hudby nielen pre hudobníkov: od hľadania vzťahu k hudbe k umeleckému majstrovstvu. 2., rozš. vyd.* Bratislava: P. Krbaťa, 2008, 364 s. ISBN 978-80-969808-6-4.
27. KULKA, Jiří. *Psychologie umění.* Vyd. 2., přeprac. a dopl., Grada Publishing. Praha: Grada, 2008, 435 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7.

28. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
29. MELGOSA, Julián a Raul POSSE. *Umění výchovy dítěte*. Vyd. 1. Praha: Advent-Orion, 2003, 195 s. Život a zdraví. ISBN 80-7172-613-3.
30. *Modernizace a česká rodina: Modernization and the Czech family: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2003, 348 s. Sociální studia. ISBN 80-865-9861-6.
31. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.
32. NOVÁK, Tomáš. *Jak vychovat sebevědomé dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 133 s. ISBN 978-80-247-4522-0.
33. NOVÁKOVÁ, Jana. *Osobnost dítěte v kontextu rodiny a školy*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta.
34. OPRAVILOVÁ, Eva a Jana UHLÍŘOVÁ. *Předškolní výchova v zrcadle pramenů I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010, 173 s. ISBN 978-80-7290-482-2.
35. OPRAVILOVÁ, Eva a Jana UHLÍŘOVÁ. *Předškolní výchova v zrcadle pramenů II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, 231 s. ISBN 978-80-7290-623-9.
36. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vyd. 2. opr. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002, 40 s. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-708-3656-3.
37. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vydání 1. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.
38. PANSKÝ, Mikoláš. *Rozvoj databázového myšlení v kontextu školního vzdělávání*. Praha, 2011. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
39. PAVLOVSKÁ, Marie, Zora SYSLOVÁ a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Dějiny předškolní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 78 s. ISBN 978-80-210-5981-8.
40. PELIKÁN, Jiří. *Pomáhat být: otevřené otázky teorie provázející výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 159 s. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 80-246-0345-4.

41. POLEDŇÁK, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Supraphon 1984. ISBN 02-008-84.
42. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-7178-579-2.
43. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha, 2009, 481 s. ISBN 978-80-7367-503-5.
44. PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky I: Vývoj člověka do patnácti let*. 4. nezm. vyd. Praha: SPN, 1977, 414 s.
45. RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 265 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-01-6.
46. REBER, Arthur S. *The Penguin dictionary of psychology*. 2nd ed. London: Penguin Books, 1995, 880 s. ISBN 0140512802.
47. ROSCHER, hrsg. von Wolfgang. *Integrative Musikpädagogik*. Wilhelmshaven: Heinrichshofen, 1984. ISBN 37-959-0351-3.
48. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 80-7178-829-5.
49. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 5., rozš., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2007, 196 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1174-4.
50. SECKÝ, Josef. *Vztah hudební percepce a aktivního provozování hudby u středoškolské mládeže*. Brno, 2009. Dizertační práce. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity.
51. SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 123 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2685-4.
52. SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2013, 406 s. ISBN 978-80-246-2060-2.
53. SCHERMER, Franz. *Soziales Lernen*. In D. H. Rost (Hrsg.), *Handwörterbuch Pädagogische Psychologie*. Weinheim: Psychologie Verlags Union, 2010, s. 801-807.
54. SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 127 s. ISBN 80-7178-249-1.
55. SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s. ISBN 80-87000-00-5.

56. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, 219 s. ISBN 978-80-7367-250-8.
57. STEVANOVIC, Ena. *Tréma u hudebníků a její prevence ve vzdělávacím systému*. 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.
58. SULLEROT, Evelyne. *Krise rodiny*. Vyd. čes. 1. Praha: Karolinum, 1998, 61 s. ISBN 80-7184-647-3.
59. SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 166 s. ISBN 978-80-7367-774-9.
60. *Teorie a praxe hudební výchovy II: sborník příspěvků z konference českých a slovenských doktorandů a pedagogů hudebního vzdělávání v Praze v roce 2009*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-422-8.
61. *Theory and practice of music education in schools: Visegrad doctoral forum, Prague 2013*. 1st ed. Prague: Charles University in Prague, Faculty of Education, 2014, 125 s. ISBN 978-80-7290-725-0.
62. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2014, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
63. VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.
64. VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 232 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4473-5.
65. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.
66. VALENTOVÁ, Tereza. *Současná rodina a její proměna v čase*. Zlín, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Karla Hrbáčková.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. BANDURA, Albert. Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist* [online]. 1989, (44): 1175-1184 [cit. 2015-09-23]. Dostupné z: <http://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/Bandura1989AP.pdf>
2. Int. Gesellschaft für Polyästhetische Erziehung. *Die 5 Aspekte Polyästhetischer Erziehung* [online]. 2007 [cit. 2015-09-21]. Dostupné z: <http://www.igpe.eu/>
3. *MIA Library: Marx and Engels Archive* [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: www.marxists.org
4. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: www.nuv.cz
5. Rozvodovost. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2015, 26. 1. 2015 [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>.
6. ŠIMKOVÁ, Svatava a Jiří ZAJÍC. Děti ve světě médií: Článek o mediálním chování dětí využívající výsledky výzkumy projektu Klíče pro život. *Zájmové a neformální vzdělávání: Klíče pro život* [online]. [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://znv.nidv.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/medialni-vychova-a-medializace/realizace/deti-ve-svete-medii>.
7. *Ústav pro informace ve vzdělávání* [online]. [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://www.uiv.cz/>.
8. *Výzkumný ústav pedagogický v Praze (VÚP)* [online]. [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/>.
9. *Wolfgang Roscher: Integrative Musikpädagogik und Polyästhetische Erziehung* [online]. 2015 [cit. 2015-10-05]. Dostupné z: <http://www.slideserve.com/seven/wolfgang-roscher-integrative-musikp-dagogik-und-poly-sthetische-erziehung-1>.

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf 1.: Proč podporovat estetickou výchovu	50
Graf 2.: Opomíjené estetické činnosti v mateřské škole	52
Graf 3.: Nejvíce akcentované výchovné oblasti při výchově a vzdělávání.....	53
Graf 4.: Kladné společenské proměny ovlivňující psychosomatický vývoj dítěte.....	55
Graf 5.: Záporné společenské proměny ovlivňující psychosomatický vývoj dítěte	55
Graf 6.: Negativní společenské rysy ovlivňující výchovu a vzdělávání dětí	58
Graf 7.: Výchovné rysy směřující k horšímu ve srovnání s předcházející dobou	60
Graf 8.: Projevy proměn společnosti na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi	62
Graf 9.: Zásadní proměny v životě dnešní rodiny ve srovnání se situací v posledních 25 letech.....	64
Graf 10.: Proměny vztahů rodičů a dětí předškolního věku v posledních 25 letech	66
Graf 11.: Vliv proměn rodiny na dítě předškolního věku v mateřských školách	68
Graf 12.: Zásadní proměny v komparaci mateřské školy současné a minulého režimu	70
Graf 13.: Proměna vztahu mateřské školy a dítěte předškolního věku.....	71
Graf 14.: Promítnutí změn systému vzdělávání do dnešní výchovy dítěte	73
Graf 15.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání v pedagogické rovině	75
Graf 16.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání v akademické rovině	75
Graf 17.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání ve vědecké rovině	76
Graf 18.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování významnosti jednotlivým aspektům výchovy	78
Graf 19.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (významnost).....	79
Graf 20.: Z jakého důvodu respondenti přiřadili daný počet bodů k estetické výchově	81
Graf 21.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým aspektům výchovy.....	83

Graf 22.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (intenzita rozvíjení v pedagogické praxi)	84
Graf 23.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování k významu esteticko-výchovných činností pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku	86
Graf 24.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta	87
Graf 25.: Vysvětlení udělení hodnot esteticko-výchovným činnostem pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku	89
Graf 26.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým esteticko-výchovným činnostem.....	92
Graf 27.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta	93
Graf 28.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti pedagogické.....	96
Graf 29.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti přípravy na učitelskou profesi	96
Graf 30.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti vědecké (výzkumné).....	97

Seznam tabulek

Tabulka 1.: Proč podporovat estetickou výchovu?	49
Tabulka 2.: Opomíjené estetické činnosti v mateřské škole	51
Tabulka 3.: Nejvíce akcentované výchovné oblasti při výchově a vzdělávání	53
Tabulka 4.: Kladné i záporné společenské proměny ovlivňující vývoj dítěte.....	54
Tabulka 5.: Negativní společenské rysy ovlivňující výchovu a vzdělávání dětí.....	57
Tabulka 6.: Výchovné rysy směřující k horšímu ve srovnání s předcházející dobou	59
Tabulka 7.: Projevy proměn společnosti na dítěti předškolního věku v pedagogické praxi	61
Tabulka 8.: Zásadní proměny v životě dnešní rodiny ve srovnání se situací v posledních 25 letech	63
Tabulka 9.: Proměny vztahů rodičů a dětí předškolního věku v posledních 25 letech.....	65
Tabulka 10.: Vliv proměn rodiny na dítě předškolního věku v mateřských školách	67
Tabulka 11.: Zásadní proměny v komparaci mateřské školy současné a minulého režimu	69
Tabulka 12.: Proměna vztahu mateřské školy a dítěte předškolního věku	71

Tabulka 13.: Promítnutí změn systému vzdělávání do dnešní výchovy dítěte	72
Tabulka 14.: Potřebné změny v současné předškolní výchově a vzdělávání v rovině pedagogické, akademické a vědecké	74
Tabulka 15.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování významnosti jednotlivým aspektům výchovy	77
Tabulka 16.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (významnost)	79
Tabulka 17.: Z jakého důvodu respondenti přiřadili daný počet bodů k estetické výchově	80
Tabulka 18.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým aspektům výchovy.....	82
Tabulka 19.: Průměr získaných bodů v jednotlivých aspektech výchovy v přepočtu na jednoho respondenta (intenzita rozvíjení v pedagogické praxi).....	83
Tabulka 20.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování k významu esteticko-výchovných činností pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku.....	85
Tabulka 21.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta.....	87
Tabulka 22.: Vysvětlení udělení hodnot esteticko-výchovným činnostem pro optimální rozvoj dítěte předškolního věku	88
Tabulka 23.: Absolutní četnost výskytu počtu bodů v přiřazování intenzity rozvíjení v pedagogické praxi k jednotlivým esteticko-výchovným činnostem.....	91
Tabulka 24.: Průměr získaných bodů jednotlivých esteticko-výchovných činností v přepočtu na jednoho respondenta.....	93
Tabulka 25.: Návrhy na zkvalitnění současné předškolní pedagogické praxe v oblasti pedagogické, akademické a vědecké	94